

Asukoht (L-Est'97) X 6499025
Y 547277

PÕHJA-PÄRNUMAA VALLA
ERIPLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD JA
KESKKONNAMÕJU STRATEEGILISE HINDAMISE
VÄLJATÖÖTAMISE KAVATSUS

Planeeringuala asukoht: *PÄRNUMAA, PÕHJA-PÄRNUMAA VALD*

Tellijä: *PÕHJA-PÄRNUMAA VALLAVALITSUS*

Töö täitja: *KOBRAS OÜ*

Juhataja: *URMAS URI*

Juhtekspert: *URMAS URI*

Projektijuht/planeerija: *TEELE NIGOLA*

Volitatud maastikuarhitekt, tase 7

KSH juhteksperdi abi/ keskkonnaekspert: *NOEELA KULM*

KSH juhteksperdi abi/ Keskkonnaekspert: *MARITE BLANKIN*

Planeerija: *PIIA KIRSIMÄE*

Kontrollis: *ENE KÕND*

ÜLDINFO

TÖÖ NIMETUS:	Põhja-Pärnumaa valla eriplaneering ja keskkonnamõju strateegiline hindamine
TÖÖ STAADIUM:	Eriplaneeringu lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsuse koostamine
PLANEERINGUALA ASUKOHT:	Pärnumaa, Põhja-Pärnumaa vald
TÖÖ EESMÄRK:	Eriplaneeringu koostamine Põhja-Pärnumaa vallale tuuleparkide asukoha eelvaliku(te) tegemiseks
TÖÖ LIIK:	Eriplaneering
KORRALDAJA:	Põhja-Pärnumaa Vallavalitsus Pärnu-Paide mnt 2, Vändra alev, 87701 Põhja-Pärnumaa vald Pärnu maakond
Kontaktisik:	Reet Olev Planeerimise- ja arenguspetsialist Tel 5622 4688 reet.olev@pparnumaa.ee
HUVITATUD ISIKUD:	Sunly Wind OÜ Registrikood 14937897 Harju maakond, Tallinn, Masti 17, 11911 info@sunly.ee Utilitas Wind OÜ Registrikood 16171123 Harju maakond, Tallinn, Maakri 19/1, 10145 utilitaswind@utilitas.ee Metsamaahaldus AS Registrikood 10052156 Viljandi maakond, Viljandi linn, Tartu tn 4a, 71004 metsamaahaldus@vestman.ee
TÖÖ TÄITJA:	Kobras OÜ Registrikood 10171636 Riia 35, 50410 Tartu Tel 730 0310 http://www.kobras.ee
Projektijuht:	Teele Nigola - maastikuarhitekt-planeerija Tel 730 0310, 518 7602 teele@kobras.ee
KSH juhtekspert:	Urmas Uri (KSH juhteksperdi õigused ja KMH litsents nr KMH0046) Tel 730 0310 urmas@kobras.ee

SISUKORD

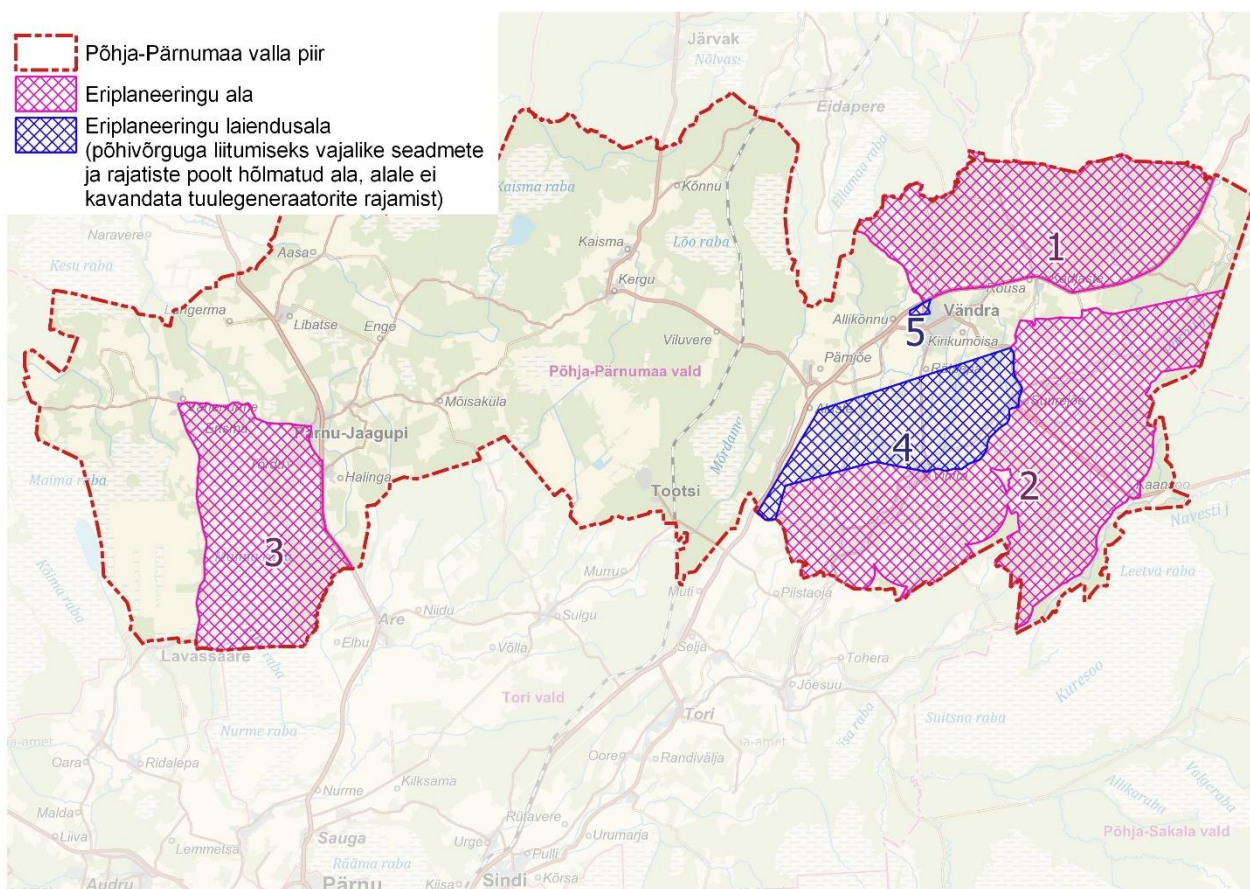
1. SISSEJUHATUS	5
2. ERIPLANEERINGU ASUKOHA EELVALIKU LÄHTESEISUKOHAD	6
2.1 KOHALIKU OMAVALITSUSE ERIPLANEERING JA SELLE MENETLUSPROTSESS	6
2.2 ASUKOHA EELVALIKU KRITERIUMID	8
3. KESKKONNAMÕJU STRATEEGILISE HINDAMISE ULATUS JA METOODIKA	11
3.1 METOODIKA.....	11
3.2 KSH RUUMILINE ULATUS	13
4. ERIPLANEERINGU ALA ÜLEVAADE	14
5. SEOSD ASJAKOHASTE STRATEEGILISTE ARENGUDOKUMENTIDEGA	22
5.1 KÕRGEMALSEISVAD ARENGUDOKUMENDID	22
5.1.1 EESTI PIKAAJALINE ARENGUSTRATEEGIA „EESTI 2035“	22
5.1.2 KLIIMAPOLIITIKA PÕHIALUSED AASTANI 2050	22
5.1.3 EESTI KESKKONNASTRATEEGIA 2030	22
5.1.4 EESTI KLIIMAMUUTUSTEGA KOHANEMISE ARENGUKAVA AASTANI 2030	23
5.1.5 EESTI ENERGIAMAJANDUSE ARENGUKAVA AASTANI 2030	23
5.1.1 ÜLERIIGILINE PLANEERING “EESTI 2030+”	23
5.1.2 ARENGUSTRATEEGIA PÄRNUMAA 2035+	24
5.1.3 PÄRNU MAAKONNA PLANEERING.....	24
5.2 ÜLDPLANEERINGUD	26
5.3 KOHALIKUD ARENGUDOKUMENDID	27
6. ERIPLANEERINGU ELLUVIIMISEGA EELDATAVALT KAASNEVAD KESKKONNAMÕJUD	28
6.1 MÕJU BIOLOOGILISELE MITMEKESISUSELE JA POPULATSIOONIDELE, TAIMEDELE NING LOOMADELE	29
6.2 MÕJU KAITSEALADELE, HOIUALADELE NING PÜSIELUPAIKADELE	30
6.3 MÕJU NATURA 2000 VÕRGUSTIKU ALADELE (NATURA EELHINDAMINE).....	31
6.4 MÕJU VEEKVALITEEDILE JA VEEREŽIIMILE	36
6.5 MÕJU PINNASELE, SH VÄÄRTUSLIKULE PÕLLUMAJANDUSMAALE	37
6.6 MÕJU MAASTIKULE, SH VÄÄRTUSLIKULE MAASTIKULE	38
6.7 MÕJU ROHEVÕRGUSTIKULE	39
6.8 MÕJU ÕHUKVALITEEDILE	41
6.9 MÕJU INIMESE TERVISELE JA HEAOLULE.....	42
6.10 ASJAKOHASED SOTSIAAL-MAJANDUSLIKUD JA KULTUURILISED MÕJUD	44
6.11 MÕJU KULTUURIMÄLESTISTELE	45
6.12 MÕJU MAAVARAVARUDELE.....	46
6.13 JÄÄTMETEKE.....	47
6.14 KLIIMAKINDLUSE HINDAMINE.....	47
6.15 MUUD MÕJUD.....	48
6.16 KUMULATIIVSE MÕJU VÕIMALIKKUS, ARVESTADES TEISTE ÜMBRUSKONNA ARENDUSPROJEKTIDEGA	48
6.17 PIIRIÜLESE KESKKONNAMÕJU ESINEMISE VÕIMALIKKUS.....	52
7. OSAPOOLED JA EKSPERTRÜHM	52
8. KAASATAVAD NING KOOSTÖÖ TEGIJAD	54

9. AJAKAVA	57
-------------------------	-----------

1. Sissejuhatus

Põhja-Pärnumaa valla eriplaneeringu (lühend EP) ja keskkonnamõju strateegilise hindamise (lühend KSH) koostamine algatati Põhja-Pärnumaa Vallavolikogu 16.12.2020 otsusega nr 41 „Kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamine“. Eriplaneeringu algatamise aluseks oli 13.11.2020 Sunly Wind OÜ ja Metsamaahalduse AS poolt esitatud taotlused algatada Põhja-Pärnumaa vallas kokku kolmele alale kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu koostamine **eesmärgiga leida taotlustes kajastatud planeeringualadel tuuleparkide ja nende toimimiseks vajaliku taristu rajamiseks sobivad asukohad**. Lisaks esitas 25.11.2020 taotluse eriplaneeringu algatamiseks Vayu Energia OÜ ja 02.12.2020 Utilitas OÜ.

Eriplaneering hõlmab kolme ala (ala 1 on ligikaudu 8 500 ha, ala 2 on ligikaudu 14 800 ha ja ala 3 on ligikaudu 7 100 ha suurune piirkond) Põhja-Pärnumaa vallas (joonis 1). Eriplaneeringu ala on laiendatud ja lisandusid alad 4 ja 5 (ala 4 on ligikaudu 4 480 ha ja ala 5 on ligikaudu 40 ha). Antud aladele ei kavandata eriplaneeringu raames tuulegeneraatoreid, vaid tegemist on ainult põhivõrguga liitumiseks vajalike seadmete ja rajatiste rajamiseks ettenähtud aladega. Põhivõrguga liitumiseks vajalikke seadmeid ja rajatise on lubatud rajada kogu eriplaneeringu alale.

Joonis 1. Eriplaneeringu ala ja eriplaneeringu laiendusala paiknemine Põhja-Pärnumaa vallas (aluskaardi andmed: Maa-amet, 14.09.2021).

Eriplaneering on algatatud tuuleparkide ja nende toimimiseks vajaliku taristu kavandamiseks ning koos vajalike uuringutega planeeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise läbiviimiseks.

2. Eriplaneeringu asukoha eelvaliku lähteseisukohad

Põhja-Pärnumaa eriplaneeringu eesmärgiks on kavandada Põhja-Pärnumaa vallas elektrituulikute park ning koostada sobivasse asukohta detailne lahendus ehitusõiguse määramiseks.

Põhja-Pärnumaa valla eriplaneering on algatatud lähtuvalt planeerimisseadusest (lühend PlanS) ning Vabariigi Valitsuse määrusest nr 102 ja 184. Planeerimisseaduse § 95 lg 1 sätestab, et kohaliku omavalitsuse eriplaneering koostatakse olulise ruumilise mõjuga ehitise püstitamiseks, kui olulise ruumilise mõjuga ehitise asukoht ei ole üldplaneeringus määratud. Vastavalt Vabariigi Valitsuse 01.10.2015. a määruse nr 102 „Olulise ruumilise mõjuga ehitiste nimekiri“ punktile 4 loetakse olulise ruumilise mõjuga ehitiseks tuuleparki (Vabariigi Valitsuse 26. juuni 2003. a määruse nr 184 „Võrgueeskiri“ tähenduses), mis koosneb vähemalt 30 meetri kõrgustest elektrituulikutest. Määruse nr 184 tähenduses on tuulepark mitmest elektrituulikust ning elektrituulikuid omavahel ja neid liitumispunktiga ühendavatest seadmetest, ehitistest ning rajatistest koosnev elektrijaam.

Olulise ruumilise mõjuga ehitiste rajamisega võib kaasneda oluline mõju ehitise asukohale ja seda ümbritsevale maakasutusele, mistõttu on oluline põhjalikult analüüsida, kuhu selline ehitis kõige paremini sobiks. Eriplaneeringuga samaaegselt on koostamisel ka Põhja-Pärnumaa valla üldplaneering. Koostatav eriplaneering annab sisendi üldplaneeringu koostamisse ning samuti arvestatakse eriplaneeringu koostamisel üldplaneeringu ruumiliste arengusuundadega.

Planeeringu koostamisega on lahutamatult seotud ka keskkonnamõju strateegiline hindamine (KSH) protsess. KSH viiakse läbi nii asukoha eelvaliku kui ka detailse lahenduse etapis. Eriplaneeringu protsessi etappidest ja asukoha eelvaliku olemusest antakse täpsem ülevaade peatükis 2.1.

2.1 Kohaliku omavalitsuse eriplaneering ja selle menetlusprotsess

Kohaliku omavalitsuse eriplaneering on üldplaneeringut ja detailplaneeringut ühes menetluses ühendav planeering. Kohaliku omavalitsuse eriplaneering koosneb kahest osast: ehitise püstitamiseks sobivaimade asukohtade eelvalikust ning sobivaimatesse asukohtadesse detailsete lahenduste (lühend DL) koostamisest. Mõlemas etapis viiakse läbi keskkonnamõjude strateegiline hindamine. **Töö raames koostatakse eriplaneeringu esimene etapp ehk määratakse kindlaks tuuleparkide ja nende teenindamiseks vajaliku taristu (liitumispunktide, teenindusteede jne) arenduseks kõige sobivamad asukohad. Detailse lahenduse koostamine (nt tuulikute arvu või teenindusteede täpse asukoha määramine planeeringualal jms) ei kuulu selle töö koosseisu.**

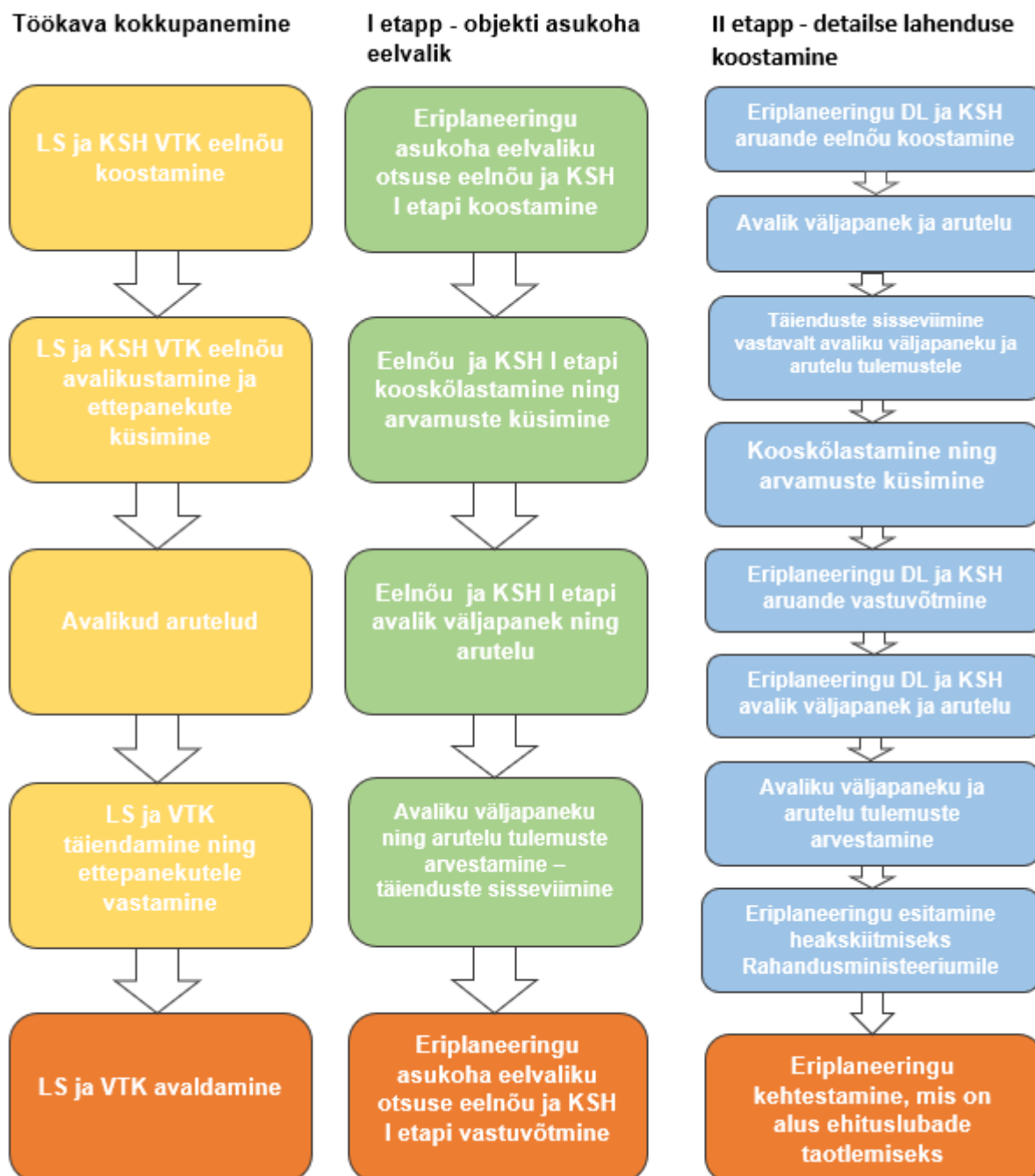
Eriplaneeringu detailse lahenduse koostamisel määratakse püstitatava ehitise ehitusõigus ning lahendatakse muud detailplaneeringutele seatud ülesanded, mis on ehitise kavandatavas asukohas asjakohased, näiteks tehnovõrkude asukoha määramine. Kohaliku omavalitsuse kehtestatud eriplaneering on ehitusprojekti koostamise aluseks. See tähendab, et ehitusprojekti koostamiseks ei ole vaja läbi viia mitut erinevat planeeringumenetlust, vaid ehitusprojekti koostamiseni on võimalik jõuda ühe tervikliku menetluse käigus.

Kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu menetlusprotsessi iseloomustab joonis 2. Esimesena koostatakse eriplaneeringu lähteseisukohad (lühend LS) ja KSH väljatöötamise kavatsus (lühend VTK). LS on aluseks eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuse koostamiseks ja VTK on aluseks KSH asukohavaliku I etapi aruande koostamiseks ning edasiseks KSH läbiviimiseks.

KSH VTK põhjal toimub KSH esimese etapi aruande koostamine ja selle alusel asukoha eelvaliku otsuse tegemine. KSH esimese etapi aruanne sisaldab lähteandmeid kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu detailse lahenduse koostamise etapis KSH aruande koostamiseks.

Detailse lahendusega määratakse igal sobival alal elektrituulikute ja nendega seotud rajatiste ehitusõigused (sh tuulikute arv ja paiknemine alal) ning lahendatakse muud planeerimisseadusest tulenevad ülesanded. Detailse lahenduse KSH aruanne käsitleb kavandatava tegevuse mõjusid detailse lahenduse täpsusastmes.

Rõhutame, et Põhja-Pärnumaa valla tellimusel koostatakse esialgu üksnes eriplaneeringu esimene etapp ehk leitakse tuulikuparkide (sh nende toimimiseks vajalike ehtiste nagu liitumispunktide ja teenindusteede) arendamiseks sobivad alad. Detailse planeeringulahenduse koostamine koos KSHga tellitakse ja koostatakse eraldiseisvalt. Eelpool ära toodud selgitus eriplaneeringu protsessi kohta tervikuna on üksnes lugeja teavitamiseks.

Joonis 2. Kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu menetlusprotsess.

2.2 Asukoha eelvaliku kriteeriumid

Kriteeriumite käsitus lähtub käesolevas etapis teadaolevast informatsioonist. Kriteeriumite loetelu võib planeeringu hilisemates etappides täpsustuda. Eriplaneeringu lähteseisukohtade etapis ei määrata täpseid kriteeriumite kaugusi, vaid antakse selgitused, kuidas kriteeriume arvestatakse.

Asukoha eelvaliku tegemisel võetakse arvesse tabelis 1 toodud kriteeriumid.

Tabel 1. Asukoha eelvaliku kriteeriumid.

Kriteerium	Selgitus
Kaugus eluhoonetes ja ühiskondlikest hoonetes	Olulisteks faktoriteks on müranormtase ja varjutus. Eriplaneeringu koostamisel kaalutakse maakonnaplaneeringus toodud tuuleenergeetika arendamise üldiste põhimõtete järgimist.
Kaugus hoonetest (v.a eluhooned ja ühiskondlikud hooned)	Kauguse määramisel võetakse arvesse avariiohtlike olukordade tekkimise tõenäosust ja müranormtasemeid.
Kaugus tiheasutusaladest	Eriplaneeringu koostamisel kaalutakse maakonnaplaneeringus toodud tuuleenergeetika arendamise üldiste põhimõtete järgimist.
Kaugus riigiteedest	Lähtuvalt Transpordiameti esitatud seisukohtadest arvestatakse riigiteede välistavaks kauguseks $1,5 \times (H+D)$ (sealjuures H on tuuliku masti kõrgus ja D on rootori ehk tiiviku diameeter). Väikese kasutusega (alla 100 auto/ööpäevas) avalikult kasutatavate teede puhul võib põhjendatud juhtudel riskianalüüsile tuginedes ja teeomaniku nõusolekul lubada planeeringus elektrituulikuid teele lähemale, kuid mitte lähemale kui tuuliku kogukõrgus ($H+0,5D$). Riigimaanteedel välistava kauguse puhul tehakse koostööd Transpordiametiga.
Kaugus kohalikest teedest	Eriplaneeringu koostamise käigus selgub kas on vajalik seada tuuleparki välistav kaugus kohalikest teedest.
Veekogude ehituskeeluvöönd	Laiuse osas lähtutakse looduskaitseadusest.
Kaugus elektriliinidest	Koostööd tehakse liinivõrguvaldajatega.
Kaugus kalmistutest	Kauguse määramisel võetakse arvesse kalmistuseadust (§ 4 lg 4) ja müranormtasemeid. Lisaks võetakse arvesse kalmistu kasutusaktiivsust (kas tegemist on aktiivselt kasutuses oleva kalmistuga või kasutusest väljas oleva kalmistuga).
Kaugus teadaolevatest puhkealadest	Kauguse määramisel võetakse arvesse müranormtasemeid.

Tabel 1 jätk...

Kriteerium	Selgitus
Kaitstavad loodusobjektid (kaitsealad, hoiualad, kaitsealused liigid ja kivistised, püsielupaigad, kaitstavad looduse üksikobjektid, kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstavad loodusobjektid)	Tuulegeneraatoreid ei kavandata kaitstavatele loodusobjektidele. Kui kaitsealuste liikide andmed on keskkonnaregistris (EELIS-s) vanemad kui 10 aastat kaalutakse vajadusel inventuuri läbiviimist andmete täpsustamiseks. Koostöös ekspertidega määratakse kaugused kaitsealustest lindudest ja nahkhiirtest. Teiste kaitsealuste loomade, taimede ja seente puhul kaalutakse puhvri määramise vajadust. Kauguse määramisel kaitsealadest ja hoiualadest võetakse arvesse ala kaitse-eesmärke. Püsielupaikadele määratakse sõltuvalt liigist välistav puhver.
Kaugus Natura 2000 linnu- ja loodusladest	Kauguse määramisel võetakse arvesse Natura 2000 linnu- ja looduslade kaitse-eesmärke.
Kaugus projekteeritavatest kaitsealadest	Vajalik kaugus määratakse lähtuvalt projekteeritava kaitseala eesmärkidest.
Maardlad	Maardlatele tuuleparkide rajamisel kaalutakse mh alasid, kus maavarad on MaaPS alusel arvele võetud, kuid maavarade kasutusse võtmist lähemas ajaperspektiivis kavandatud ei ole, vahekasutusena lubada ajutiste ehitiste tähtajaks kuni 50 aastat. Maardla aladel tehakse koostööd Maa-ametiga ja Keskkonnaministeeriumiga.
Kultuurimälestised	Kultuurimälestise kaitsevööndisse tuulepargi rajamist ei välistata. Võimalik mõju hinnang ja vajadusel leevendavad meetmed kultuurimälestisele antakse KSH I etapi aruandes. Vajadusel tehakse koostööd Muinsuskaitseametiga.
Väärtuslikud maastikud	Tuulealade planeerimisel võetakse arvesse maakonnaplaneeringus ja üldplaneeringus (kui koostatava üldplaneeringuga planeeritakse väärtuslike maastike piire täpsustada siis tehakse koostööd Rahandusministeeriumiga, et välja selgitada täpsustuste ulatus ja võimalikkus) käsitletud väärtuslike maastike ruumikujusid, väärtusi ning seatud kaitse- ja kasutustingimusi.
Rohevõrgustik	Tuulealade planeerimisel võetakse arvesse maakonnaplaneeringus ja üldplaneeringus (kui koostatava üldplaneeringuga planeeritakse rohevõrgustiku piire täpsustada siis tehakse koostööd Rahandusministeeriumiga, et välja selgitada täpsustuste ulatus ja võimalikkus) käsitletud rohevõrgustiku ruumikujusid, hierarhilisi tasemeid ning seatud kaitse- ja kasutustingimusi. KSH I etapi aruandes hinnatakse võimalikku mõju rohevõrgustiku sidususele.
Väärtuslikud põllumajandusmaad	Tuulealade planeerimisel võetakse arvesse maakonnaplaneeringus ja üldplaneeringus käsitletud väärtuslike põllumajandusmaade ruumikujusid, väärtusi ning seatud kaitse- ja kasutustingimusi (mh killustatus).

3. Keskkonnamõju strateegilise hindamise ulatus ja metoodika

3.1 Metoodika

Eriplaneeringu koostamisel on keskkonnamõju strateegilise hindamise läbiviimine kohustuslik (PlanS § 95 lg 5, KeHJS §33 lg 1 p 2). Eriplaneeringu koostamise käigus läbiviidavale KSH-le kohaldatavad menetlusnõuded tulenevad planeerimisseadusest. Nõuded aruande sisule ja muudele tingimustele tulenevad keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadusest (lühend KeHJS).

KSH eesmärgiks on arvestada keskkonnakaalutlusi strateegiliste planeerimisdokumentide koostamisel ning kehtestamisel, tagada kõrgetasemeline keskkonnakaitse ja edendada säästvat arengut. Neid eesmärke on võimalik ellu viia, kuna KSH viiakse läbi samaaegselt eriplaneeringu väljatöötamisega. KSH on planeerimisprotsessis otsustuste tegemise abivahendiks, mis annab võimaluse arvestada keskkonnaaspekte ja keskkonnaväärtusi planeeringu lahenduse kujundamise käigus, mitte tagantjärele.

Eriplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruandes:

- kirjeldatakse kavandatavat tegevust, selle eesmärki ja vajadust ning eeldatavalt mõjutatavat keskkonda kasutades olemasolevaid andmebaase (EELIS, Maa-amet, Metsaregister, Statistikaameti andmebaas, Keskkonnaagentuuri andmekihid, ELME projekti andmed jt) ning alal eelnevalt teostatud seireid ning uuringuid;
- määratletakse kriteeriumid, millest lähtuvalt pannakse paika tingimused, millega on vaja arvestada tuuleparkidele sobivaimate asukohavalikute tegemisel. Asukohavalikute tegemiseks koondatakse vajalikud taustandmed ning viiakse läbi kaardianalüüs. Lisaandmete saamiseks viiakse eriplaneeringu raames läbi erinevaid uuringuid (vt allpool);
- analüüsi käigus leitud sobivatele potentsiaalsetele aladele antakse kavandatava tegevuse elluviimisel hinnang eeldatavalt olulise vahetu, kaudse, kumulatiivse, sünergilise, lühi- ja pikaajalise, soodsa ja ebasoodsa mõju kohta keskkonnale. Analüüsitakse peamiselt eeldatavalt mõjutatavat looduskeskkonda (taimestik, loomastik, maastik), kuid ka sotsiaal-majanduslikku keskkonda, tehiskeskkonda ja kultuurilist keskkonda (väärtuslikud maastikud, kultuurimälestised). Mõjude hindamisel püstitakse eriplaneeringu vastava etapi täpsusastmes ja keskendutakse teemadele, mida saab eriplaneeringu vastava etapi koostamisel reguleerida ning mis on planeeringulahenduse etapi puhul olulised;
- kirjeldatakse kaasneva ebasoodsa keskkonnamõju vältimise või vähendamise meetmeid ning tuuakse välja tingimused, mida tuleks eriplaneeringu detailse lahenduse koostamise käigus arvestada. Eriplaneeringu täpsusaste määrab leevendavate meetmete detailsuse;
- tuuakse välja tuuleparkide detailsete lahenduste kavandamiseks vajalike (täiendavate) uuringute/eksperthinnangute vajadus ja ulatus.

Mõjude hindamisel lähtutakse asjakohastest meetodilistest juhendmaterjalidest (peamised juhendmaterjalid: „Keskkonnamõju strateegilise hindamise käsiraamat“¹, „Keskkonnamõju hindamise käsiraamat“², „Juhised Natura hindamise läbiviimiseks loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 rakendamisel Eestis“³) ning kasutatakse üldtunnustatud meetodikaid, valides ning täpsustades töö käigus sobivaimad hindamismeetodid vastavalt vajadusele. Töö teostamisel tehakse koostööd vallavalitsuse ametnike, kohalike elanike, planeerimisdokumendi koostajate ja keskkonnaekspertide vahel. Töö koostamisel võetakse arvesse asjaomaste asutuste, isikute ja avalikkuse ettepanekuid ning tuuakse välja nendega arvestamise või mitteamvestamise põhjendused. Eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuse eelnõu ja KSH I etapi koostamise raames uuringute ja analüüside tegemisel ei ole veel kindlaks määratud tuulegeneraatorite täpset arvu ja paiknemist alal.

Eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuse eelnõu ja KSH I etapi koostamise raames viiakse läbi järgnevad uuringud ja analüüsid:

- **nähtavusanalüüs ja tuulepargi jaoks sobivates asukohtades tuulepargi visualiseeringud (fotomontaaž)** – visualiseeringud teostatakse asukohtadest, kus nähtavusanalüüsi alusel on elektrituulikud nähtavad ning 5 km raadiuses paikneb mõni avalikult kasutatav objekt (nt puhkeala, ühiskondlik hoone, suurema kasutajate hulgaga teelõigud);
- **linnustiku uuring** – eesmärgiks on uurida tuuleparkide rajamisega kaasnevat võimalikku mõju ümbruskonna linnustikule. Esmalt piiritletakse linnueksperdi poolt uuringuala, mille ulatuses tuuleparkide rajamine lindudele potentsiaalselt mõju võib avaldada ning koondatakse olemasolev andmestik uuringuala linnustiku kohta (allikateks keskkonnaregister, seirearuanded ja loodusvaatluste andmebaasid nt PlutoF ja Observation.org). Uuringuala kujuneb planeeringuala kitsendamisel arvestades teadaolevaid piiranguid (nt inimasustus) ja laiendamisel potentsiaalse lindudele avalduva mõju ulatuses, sõltuvalt liigirühmast kuni 3 000 m. Arvestades uuringualal leiduvaid elupaigatüüpe selgitatakse välja võimalikud olulisemad lüngad olemasolevas andmestikus, mille põhjal pannakse paika välitöödeks vajalike kohtade valim. Välitöödel täpsustatakse uuringualas linnurühmade kohta püsivate ööbimis- ja toitumisalade ning nendevaheliste liikumisteede olemasolu ja paiknemist rändeajal ning kaitsealuste haudelinnuliikide levikut pesitsusajal, kasutades Natura 2000 linnualade linnustiku inventuuride meetodikat. Pärast välitöödel kogutud andmete koondamist piiritletakse tuulepargi rajamiseks sobivad alad lähtudes kaitsealuste haudelindude ning oluliste rändeageste linnukogumite levikust. Vajadusel kaasatakse tööprotsessi erinevates etappides liigirühmade (nt luiged, sookurg, röövlinnud) eksperte;
- **nahkhiirte uuring** – eesmärgiks on hinnata piirkonnas oluliste kaitsealuste nahkhiirte toitumisasasid, pesitsemist ja rännet. Selleks koondatakse olemasolevad andmed eelvalikualade kohta. Hinnates eelvalikualadel paiknevaid elupaigatüüpe selgitatakse välja olulisemad lüngad olemasolevas andmestikus, mille põhjal koostatakse välitöödeks vajalike kohtade valim. Välitöid viiakse läbi kahel korral: poegimisperioodil (juuni-juuli) ja sügisrände ajal (augustis). Kevadrännet ei arvestata, sest seda

¹ Peterson, K., Kutsar, R., Metspalu, P., Vahtrus, S. ja Kalle, H. 2017. Keskkonnamõju strateegilise hindamise käsiraamat.

² Pöder, T. 2017. Keskkonnamõju hindamise käsiraamat.

³ MTÜ Eesti Keskkonnamõju Hindajate Ühing, 2019. Juhised Natura hindamise läbiviimiseks loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 rakendamisel Eestis.

mõjutab olulisel määral ilmastik. Kevadränne on oma olemuselt nii hajus, et ei annaks asjakohast infot. Samuti on kirjanduste põhjal tuuleparkide oht nahkhiirtele suurem just sügisrändel, kui rändavad nii vanaloomad, kui ka sel aastal sündinud. Andmeid nahkhiirte kohta kogutakse kasutades ultraheli automaatsalvestit. Kogutud andmestiku ja välitööde tulemuste põhjal täpsustatakse tuulikuparkide asukohtade eelvalikut ning antakse hinnang alade sobivusele ja potentsiaalsetele riskidele nahkhiirte seisukohast. Nahkhiirte uuringu läbiviimisel lähtutakse EUROBATS-i⁴ soovitustest;

- **mürauur**ing – sisaldab müra leviku modelleerimist lähtudes arenduse müraallikatest (tuulikutest) ja ümbritseva keskkonna andmetest ning analüüsiga seotud asjakohastest kirjeldustest. Mürakaart koostatakse kasutades spetsiaaltarkvara WindPro. Seetõttu, et selles etapis ei ole teada võimalikesse tuuleparkidesse rajatavate tuulikute täpset arvu, paiknemist või mudelit, lähtutakse müra leviku modelleerimisel kõige võimsamate turul saadaolevate tuulegeneraatori mudelite parameetritega ning asukohavaliku analüüsi tulemustena saadud aladele maksimaalselt paigutavate tuulikute arvust. Müratasemed esitatakse välisõhu mürakaardil nii, et neid on võimalik võrrelda keskkonnaministri 16.12.2016 määrusega nr 71 „Välisõhus leviva müra normtasemed ja mürataseme mõõtmise, määramise ja hindamise meetodid“ kehtestatud müra normtasemetega. Lisaks antakse kvalitatiivne kirjelduslik hinnang ehitusaegsele mürale ning kumulatiivsele mürale;
- **varjutuse modelleerimine** – varjutuse uurimiseks kasutatakse spetsiaaltarkvara WindPro. Varjutuse modelleerimine teostatakse nii halvima võimaliku stsenaariumi kui ka reaalse tõenäolise stsenaariumi kohaselt. Halvima võimaliku stsenaariumi arvutustes eeldatakse kõigi võimalike ebasobivate tingimuste kokkusattumist ehk siis teoreetiliselt tuulikud töötavad aasta läbi (8760 h/aastas) ning päike paistab päikesetõusust loojanguni pidevalt. Arvesse ei võeta ka võimalikke varjutuse levikut takistavaid objekte (mets, kõrvalhooned jms). Selline meetodika annab tugevalt ülehinnatud tulemuste ning tegelikkuses esinev varjutuse summaarne aastane kestvus on Eesti tingimustes 15-20% väljaarvutatust. Reaalse varjutuse kestvuse arvutamisel arvestatakse otsese päikesepaiste kestvust meteoroloogiajaamade vaatlusandmete alusel ning tuulikute töötamise aega eri tuulesuundade (ehk tuuliku tiiviku paiknemist) ning tuulevaikuse esinemise alusel. Metsaaladele tuuleparkide planeerimisel on asjakohane reaalse varjutuse kestvuse arvutamisel arvestada ka puistute paiknemist, sest kui tundliku objekti ja tuuliku vahel paikneb varju levikut takistav objekt (mets, hooned vms), siis ei jõua tuulegeneraatori vari tundliku objektini;
- **rohevõrgustiku sidususe eksperthinnang** – mõju hinnatakse I etapi KSH koostajate poolt eksperthinnangu vormis valdavalt olemasoleva materjali ja kaardianalüüside põhjal.

3.2 KSH ruumiline ulatus

Vastavalt Põhja-Pärnumaa valla eriplaneeringu algatamise otsusele koosneb eriplaneering kolmest eraldi alast (vt joonis 1). Planeeringuala suurused on 7100 ha, 8500 ha ja 14 800 ha. KSH ruumiline ulatus hõlmab kogu eriplaneeringu ala.

⁴ Euroopa nahkhiirte kaitse lepingu katusorganisatsioon

Juhul, kui see on asjakohane, vaadeldakse mõjualana ka väljaspoole eriplaneeringu ala jäävaid alasid. Mõjuala ulatus sõltub väga palju mõju liigist ja mõju retseptorist. Inimese jaoks on kõige ulatuslikum visuaalne mõju. Visuaalne mõju võib ulatuda Põhja-Pärnumaa vallast väljapoole naaberomavalitsustesse.

4. Eriplaneeringu ala ülevaade

Eriplaneering hõlmab kolme ala ja eriplaneeringu laiendusala hõlmab kahte ala Põhja-Pärnumaa vallas (vt joonis 1). Üks aladest jääb valla läänepoolsele territooriumile ning piirneb lõunast Tori vallaga. Teised alad jäävad valla idaossa ja piirnevad Kehtna, Türi, Põhja-Sakala ning Tori vallaga.

Põhja-Pärnumaa vald paikneb Pärnu maakonnas. Maastikuliselt jääb valla haldusterritoorium suuremas osas Lääne-Eesti madalikule ning Soomaale. Vallas asuvad mitmed rabad, mille ümber on enamasti säilinud metsavöönd. Suuremad metsamassiivid jäävad pigem valla põhjapiiri lähedusse ning keskossa Suursoo (endine turbakarjäärialala) ja Mõrdama raba ümbrusesse. Omavalitsuse 101 053 ha suurusest pindalast moodustab metsamaa 49%, haritav maa 26% ning looduslik rohumaa 4%. 01. jaanuari 2021. aasta seisuga elas vallas 8046 inimest. Valla territooriumil on kolm alevit: Tootsi, Pärnu-Jaagupi ja Vändra. Administratiivkeskus asub Vändra alevikus.

Kõige läänepoolsem eriplaneeringu ala hõlmab Maima raba, kus toimub ka aktiivne turba kaevandamine. Alale on väljastatud kaks kaevandamise keskkonnaluba (Lavassaare ja Elbu trubatootmisala, loa omanik AS Tootsi Turvas, kaevandamiseloal nr KMIN-070; Pitsalu liivakarjäär, loa omanik OÜ YIT Teed, kaevandamiseloal nr L.MK/323997). Lisaks on alal menetluses üks kaevandamise keskkonnaluba (Elbu VII trubatootmisala, taotleja AS Tootsi Turvas). Kuigi Maima raba moodustab suurema osa eriplaneeringu alast, jääb alasse ka riigi ning eraisikute metsa maid ning haritavaid maid. Kogu ala pindalast on metsa 27% ning haritavaid maad 15%. Enamasti iseloomustab ala hajaasustus. Asustus on tihedamalt koondunud Tõrdu ja Loomse küla piirkonda ning ümber Audru – Lavassaare – Vahenurme kõrvalmaantee (täpsemalt lõigus 21.00 kuni 25.89 km). Osaliselt jääb eriplaneeringu alale Pärnu-Jaagupi alevik.

Eriplaneeringu ala 1 ja 5, mis jääb Pärnu – Rakvere – Sõmeru põhimaanteest nr 5 põhja, iseloomustab täielik hajaasustus. Teede ääres asuvad üksikud majapidamised. Erandiks on Võidula küla, kus asub mitu majapidamist üksteise kõrval. Ala iseloomustab suur metsasus. Kogu alast ca 77% moodustab mets. Vaadeldavale alale jääb üks taotletav mäeeraldis - Kobra dolokivikarjäär (registrikaardi nr 942, mäeeraldis 1454).

Vändra alevikust kagusse jäävat eriplaneeringuala (ala 2 ja 4) iseloomustab intensiivne põllumajandustegevus. Haritavate maade osakaal kogupindalast moodustab 39% (ehk 58 km²). Samas on metsad säilinud märgalade ümbruses (nt Tellissaare raba, Sikana raba ja Kure raba) ning Leetva ja Tagassaare külade piirkonnas. Metsamaid on alal kokku 71.8 km² (ehk 49%). Asustus on koondunud pigem ümber Pärnu jõe (VEE1123500) ning Navesti jõe (VEE1131600). Viimane neist ei jää eriplaneeringu alale. Osaliselt jääb eriplaneeringu alale Suurjõe küla, mida iseloomustab suurem asustustihedus. Alale jääb Kavasoo turbamaardla, kus toimub aktiivne turba kaevandamine (kaevandaja AS Jiffy Products Estonia, kaevandamisloal nr L.MK/323467, kehtivus: 17.07.2013 - 16.07.2033).

Eriplaneeringu alale jäävad mitmed kaitsealused loodusobjektid. Ülevaade kogu eriplaneeringu alaga seotud potentsiaalselt kitsendusi põhjustavatest objektidest, millega tuleb edasisel planeerimisel ja KSH aruande koostamisel arvestada, on esitatud tabelis 2. Tabelis toodud info ei ole lõplik. Eriplaneeringu lahenduse täpsustumise käigus võib selguda muid piiranguid põhjustavaid objekte.

Tabel 2. Eriplaneeringu alal ja selle mõjuraadiuses paiknevad objektid, millega tuleb edasisel planeerimisel ja KSH aruande koostamisel arvestada.

Objekti tüüp	Objekti nimetus	Olulisus KSH kontekstis
Kaitseala (EELIS, 2021.09.22)	Ala 1: Mukri maastikukaitseala (KLO1000535) – piirneb eriplaneeringu alaga. Ala 2: Kurgja Linnutaja talu maa-ala (KLO1000503) – jääb osaliselt eriplaneeringu alale. Kaansoo mesimuraka kasvuala (KLO1000478) – jääb tervikuna eriplaneeringu alale. Saarjõe maastikukaitseala (KLO1000254) – piirneb eriplaneeringu alaga. Soomaa rahvuspark (KLO1000269) – jääb suures ulatuses eriplaneeringu ala lähedusse (min kaugus ca 60 m). Ala 3: Halinga põlispuude grupp; end Halinga park (KLO1200051) – jääb tervikuna eriplaneeringu alale. Ala 4: Sikana talupark (KLO1200057) – jääb osaliselt eriplaneeringu laiendusala.	Tuuleparkidele sobivate alade leidmisel tuleb arvestada kaitse-eeskirjades ning looduskaitseaduses kehtestatud piirangutega ning eesmärkidega.
Hoiuala (EELIS, 2021.09.22)	Ala 1: Pärnu jõe hoiuala (Pärnu) (KLO2000293) – piirneb eriplaneeringu alaga ca 1,3 km lõigus. Ala 2: Pärnu jõe hoiuala (Pärnu) (KLO2000293) – läbib eriplaneeringu ala. Tellissaare hoiuala (KLO2000277) – jääb eriplaneeringu alale. Ala 4: Pärnu jõe hoiuala (Pärnu) (KLO2000293) – läbib eriplaneeringu laiendusala.	
Püsielupaik (EELIS, 2021.09.22)	Ala 1: Kullimaa metsise püsielupaik (KLO3000241), Kellissaare metsise püsielupaik (KLO3000656), Mäda metsise püsielupaik (KLO3000663), Võidula väike-konnakotka püsielupaik (KLO3001409), Kobra väike-konnakotka püsielupaik (KLO3000887), Pulga väike-konnakotka püsielupaik (KLO3000927), Rehemetsa väike-konnakotka püsielupaik (KLO3000973), Kobra väike-konnakotka püsielupaik (KLO3000194). Ala 2: Oriküla väike-konnakotka püsielupaik (KLO3001637), Tagassaare väike-konnakotka püsielupaik (KLO3001024), Kaansoo-Mesimuraka väike-konnakotka püsielupaik (KLO3000977), Kaansoo Mesimuraka väike-konnakotka püsielupaik (KLO3001916), Kaansoo väike-konnakotka püsielupaik (KLO3000931), Vihtra väike-konnakotka püsielupaik (KLO3001083), Rahnoja väike-konnakotka püsielupaik (KLO3001173), Rahnoja väike-konnakotka püsielupaik (KLO3000930), Reinumuru väike-konnakotka püsielupaik (KLO3000022). Ala 3: Sahamaa kanakulli püsielupaik (KLO3000686), Pitsalu kanakulli püsielupaik (KLO3000687), Elbu niidurüdi püsielupaik (KLO3001703), Elbu merikotka püsielupaik (KLO3001777), Elbu merikotka püsielupaik (KLO3001949). Ala 4: Venekuusiku väike-konnakotka püsielupaik (KLO3001638). Eriplaneeringu ala läheduses (kuni 800 m): Parisselja väike-konnakotka püsielupaik (KLO3000356), Kullimaa väike-konnakotka püsielupaik (KLO3000205), Kobra väike-konnakotka püsielupaik (KLO3000193), Alikõnnu väike-konnakotka püsielupaik (KLO3001731), Pikkmetša metsise püsielupaik (KLO3000109), Aesoo metsise püsielupaik (KLO3000649).	Püsielupaigas kehtib looduskaitseaduse kohaselt sihtkaitsevööndi või piiranguvööndi kaitsekord. Tuuleparkidele sobivate asukohtade määramisel peab jälgima, et kavandatavate tegevuste elluviimisel säiliks liigi püsielupaigad ning liigile vajalikud elupaigatingimused.
Projekteeritavad kaitsealused alad ja objektid (EELIS, 2021.09.22)	Ala 1: Kellissaare hoiuala (ID -657934866). Ala 2: Kurgja looduskaitseala (ID: -504437536), Kurgja-Linnutaja maastikukaitseala (PLO1001214), Lüüste hoiuala (ID: 1416534734), Kaansoo mesimuraka püsielupaik (PLO1001349), Tellissaare hoiuala (ID -990034812), Leetva kanakulli püsielupaik (ID -357923196). Ala 3: Lavassaare looduskaitseala (ID: -250287678), Murru kanakulli püsielupaik (ID: -1433165322). Ala 4: Mõõdussaare rändrahn (PLO1001269). Eriplaneeringu ala läheduses (kuni 800 m, va projekteeritavad üksikobjektid): Mukri looduskaitseala (PLO1001316), Kurgja metsise püsielupaik (PLO1000595).	Tuulepargialadele sobivate asukohtade leidmisel on oluline arvestada lisaks olemasolevatele looduskaitseobjektidele ka projekteeritavate looduskaitse objektidega, kus kaitseväärtuste esinemise tõttu kaalutakse ala või objekti kaitse alla võtmist.
Kaitsealused taimeliigid (EELIS, 2021.09.22)	Ala 1: III kaitsekategooria – <i>Dactylorhiza maculata</i> ehk kuradi-sõrmkäpp (KLO9301736), <i>Dactylorhiza baltica</i> ehk balti sõrmkäpp (KLO9326436), <i>Epipactis palustris</i> ehk soo-neiuvaip (KLO9326456), <i>Platanthera bifolia</i> ehk kahelehine käokeel (KLO9303116, KLO9303117), <i>Dactylorhiza fuchsii</i> ehk vööthul-sõrmkäpp (KLO9301431, KLO9301432). II kaitsekategooria – <i>Listera cordata</i> ehk väike käöpõll (KLO9331179), <i>Lycopodiella inundata</i> ehk harilik sookold (KLO9326475, KLO9326476).	Kaitsealustele taimeliikidele ja samblikuliikidele avaldub negatiivne mõju eelkõige siis, kui ehitustegevust kavandatakse liigi kasvukohas. Tuulikute asukoha valikul on võimalik negatiivset mõju liikidele ära hoida. Tuuleparkidega kaasnevat mõju kaitsealustele taimeliikidele ja samblikele hinnatakse KSH aruandes.

Tabel 2 jätk...

Objekti tüüp	Objekti nimetus	Olulisus KSH kontekstis
Kaitsealused taimeliigid (EELIS, 2021.09.22)	Ala 2: III kaitsekategooria – <i>Epipactis helleborine</i> ehk laialehine neiuvaip (KLO9330654), <i>Ulmus laevis</i> ehk künnapuu (KLO9300735), <i>Gymnadenia conopsea</i> ehk harilik käoraamat (KLO9330700), <i>Dactylorhiza maculata</i> ehk kuradi-sõrmkäpp (KLO9301735), <i>Huperzia selago</i> ehk harilik ungrukold (KLO9339134, KLO9321900, KLO9334917, KLO9315588, KLO9330706), <i>Neckera pennata</i> ehk sulgjas õhik (KLO9400255), <i>Anastrophyllum hellerianum</i> ehk Helli ebatähtleht (KLO9400999), <i>Dactylorhiza fuchsii</i> ehk võõthuul-sõrmkäpp (KLO9338085), <i>Platanthera bifolia</i> ehk kahelehine käokeel (KLO9311187, KLO9321901, KLO9311185, KLO9338103, KLO9338106, KLO9338104, KLO9338108, KLO9338107, KLO9300399, KLO9338105, KLO9303115), <i>Listera ovata</i> ehk suur käopõll (KLO9311186, KLO9338099), <i>Viola uliginosa</i> ehk lodukannike (KLO9321899, KLO9338112), <i>Neckera pennata</i> ehk sulgjas õhik (KLO9401000, KLO9400823, KLO9401294, KLO9401295, KLO9401120, KLO9401293), <i>Thalictrum lucidum</i> ehk ahtalehine ängelhein (KLO9338110). II kaitsekategooria – <i>Rubus arcticus</i> ehk soomurakas (KLO9308898, KLO9308694, KLO9300150, KLO9308695, KLO9308900, KLO9308696, KLO9308899, KLO9308698, KLO9308700, KLO9308699), <i>Hammarbya paludosa</i> ehk sookäpp (KLO9339027). Ala 3: III kaitsekategooria – <i>Myrica gale</i> ehk harilik porss (KLO9330765, KLO9330764, KLO9330763, KLO9330762), <i>Epipactis palustris</i> ehk soo-neiuvaip (KLO9336878), <i>Gymnadenia conopsea</i> ehk harilik käoraamat (KLO9336877), <i>Platanthera bifolia</i> ehk kahelehine käokeel (KLO9336902), <i>Serratula tinctoria</i> ehk värvi-paskhein (KLO9340891). II kaitsekategooria – <i>Hammarbya paludosa</i> ehk sookäpp (KLO9336931), <i>Liparis loeselii</i> ehk soohiilakas (KLO9336925), <i>Dianthus superbus</i> ehk aasnelk (KLO9310308), <i>Gladiolus imbricatus</i> ehk niidu-kuremõk (KLO9310309).	Kaitsealustele taimeliikidele ja samblikuliikidele avaldub negatiivne mõju eelkõige siis, kui ehitustegevust kavandatakse liigi kasvukohas. Tuulikute asukohtade valikul on võimalik negatiivset mõju liikidele ära hoida. Tuuleparkidega kaasnevat mõju kaitsealustele taimeliikidele ja samblikele hinnatakse KSH aruandes
Kaitsealused samblikuliigid (EELIS, 2021.09.22)	Ala 2: <i>Leptogium saturninum</i> (haava-tardsamblik) (KLO9700639), <i>Lobaria pulmonaria</i> (harilik kopsusamblik) (KLO9700520).	
Kaitsealused loomaliigid (EELIS, 2021.09.22)	Ala 1: III kaitsekategooria – <i>Tringa glareola</i> ehk mudatilder (KLO9111977), <i>Pluvialis apricaria</i> ehk rüüt (KLO9111957), <i>Turdus viscivorus</i> ehk hoburästas (KLO9111989), <i>Loxia pytyopsittacus</i> ehk männi-käbilind (KLO9111944), <i>Tetrao tetrix</i> ehk teder (KLO9111968, KLO9119847), <i>Grus grus</i> ehk sookurg (KLO9111926, KLO9119995), <i>Lanius collurio</i> ehk punaselg-õgija (KLO9111934), <i>Tringa totanus</i> ehk punajalg-tilder (KLO9111983), <i>Tringa nebularia</i> ehk heletilder (KLO9111980), <i>Buteo buteo</i> ehk hiireviu (KLO9114563), <i>Tetrastes bonasia</i> ehk laanepüü (KLO9120065, KLO9120064, KLO9102100, KLO9119835), <i>Lullula arborea</i> ehk nõmmelõoke (KLO9120007, KLO9120006, KLO9120063), <i>Dryocopus martius</i> ehk musträhn (KLO9119958, KLO9119957), <i>Strix uralensis</i> ehk händkakk (KLO9120146, KLO9120041), <i>Ficedula parva</i> ehk väike-kärbsenäpp (KLO9119970), <i>Turdus viscivorus</i> ehk hoburästas (KLO9120078). II kaitsekategooria – <i>Tetrao urogallus</i> ehk metsis (KLO9102116, KLO9113315, KLO9102118, KLO9102100), <i>Accipiter gentilis</i> ehk kanakull (KLO9117164), <i>Picoides tridactylus</i> ehk laanerähn (KLO9117162, KLO9104048). I kaitsekategooria – <i>Aquila pomarina</i> ehk väike-konnakotkas (KLO9103118, KLO9104727, KLO9103324, KLO9124447), <i>Ciconia nigra</i> ehk must-toonekurg (KLO9101816, KLO9101817). Ala 2: III kaitsekategooria – <i>Ficedula parva</i> ehk väike-kärbsenäpp (KLO9112922), <i>Cottus gobio</i> ehk võldas (KLO9120946), <i>Cobitis taenia</i> ehk hink (KLO9120983), <i>Buteo buteo</i> ehk hiireviu (KLO9111242, KLO9120920, KLO9110479, KLO9107843, KLO9123169, KLO9123168), <i>Rana temporaria</i> ehk rohukonn (KLO9114485, KLO9114484, KLO9114483), <i>Rana arvalis</i> ehk rabakonn (KLO9114482), <i>Pernis apivorus</i> ehk herilaseviu (KLO9120129), <i>Dendrocopos minor</i> ehk väike-kirjurähn (KLO9115026), <i>Dryocopus martius</i> ehk musträhn (KLO9114979). II kaitsekategooria – <i>Nyctalus noctula</i> ehk suurvidevlane (KLO9108756), <i>Myotis daubentonii</i> ehk veelendlane (KLO9114054), <i>Myotis dasycneme</i> ehk tiigilendlane (KLO9113965), <i>Eptesicus nilssonii</i> ehk põhja-nahkhiir (KLO9114055), <i>Pipistrellus nathusii</i> ehk pargi-nahkhiir (KLO9114056), <i>Vespertilio murinus</i> ehk hõbe-nahkhiir (KLO9113966, KLO9121938), <i>Myotis mystacinus</i> ehk habelendlane (KLO9121941), <i>Plecotus auritus</i> ehk suurkõrv (KLO9121940), <i>Myotis nattereri</i> ehk nattereri lendlane (KLO9121939), <i>Accipiter gentilis</i> ehk kanakull (KLO9125207, KLO9126821, KLO9118619), <i>Dendrocopos leucotos</i> ehk valgeselg-kirjurähn (KLO9122638), <i>Tetrao urogallus</i> ehk metsis (KLO9123773, KLO9102119). I kaitsekategooria – <i>Aquila pomarina</i> ehk väike-konnakotkas (KLO9124438, KLO9107645, KLO9124384, KLO9103673, KLO9108236, KLO9110474, KLO9103672, KLO9124362).	Tuulepargid võivad mõjutada loomaliikide populatsioone negatiivselt. Eelkõige avaldub negatiivne mõju kõige selgemini lindudele ja nahkhiirtele. Tuulikuparkidega kaasnevat mõju kaitsealustele loomaliikidele hinnatakse KSH aruandes.

Tabel 2 jätk...

Objekti tüüp	Objekti nimetus	Olulisus KSH kontekstis
Kaitsealused loomaliigid (EELIS, 2021.09.22)	Ala 3: III kaitsekategooria – <i>Buteo buteo</i> ehk hiireviu (KLO9120141, KLO9124646), <i>Pluvialis apricaria</i> ehk rüüt (KLO9113283, KLO9113284), <i>Grus grus</i> ehk sookurg (KLO9113238, KLO9113241), <i>Lanius excubitor</i> ehk hallõgija (KLO9113252), <i>Numenius arquata</i> ehk suurkoovitaja (KLO9113259, KLO9113261), <i>Circus pygargus</i> ehk soo-loorkull (KLO9113163, KLO9117268), <i>Turdus viscivorus</i> ehk hoburästas (KLO9113313), <i>Tringa totanus</i> ehk punajalg-tilder (KLO9113312), <i>Tringa glareola</i> ehk mudatilder (KLO9113305), <i>Numenius phaeopus</i> ehk väikekoovitaja (KLO9113264). II kaitsekategooria – <i>Emberiza hortulana</i> ehk põldtsiitsitaja (KLO9119593, KLO9119592, KLO9116409), <i>Accipiter gentilis</i> ehk kanakull (KLO9102826, KLO9112680), <i>Limosa limosa</i> ehk mustsaba-vigle (KLO9113254), <i>Podiceps auritus</i> ehk sarvikpütt (KLO9113286), <i>Dendrocopos leucotos</i> ehk valgeselg-kirjurähn (KLO9114491). I kaitsekategooria – <i>Calidris alpina schinzii</i> ehk niidurüdi (KLO9113154), <i>Haliaeetus albicilla</i> ehk merikotkas (KLO9124386). Ala 4: III kaitsekategooria – <i>Cottus gobio</i> ehk võldas (KLO9120946), <i>Cobitis taenia</i> ehk hink (KLO9120983). II kaitsekategooria – <i>Dendrocopos leucotos</i> ehk valgeselg-kirjurähn (KLO9114495), <i>Unio crassus</i> ehk jõekarp, paksukojaline (KLO9200105), <i>Nyctalus noctula</i> ehk suurvidevlane (KLO9108756), <i>Myotis daubentonii</i> ehk veelendlane (KLO9114054), <i>Myotis dasycneme</i> ehk tiigilendlane (KLO9113965), <i>Eptesicus nilssonii</i> ehk põhja-nahkhiir (KLO9114055), <i>Pipistrellus nathusii</i> ehk pargi-nahkhiir (KLO9114056), <i>Vespertilio murinus</i> ehk hõbe-nahkhiir (KLO9113966). I kaitsekategooria – <i>Aquila pomarina</i> ehk väike-konnakotkas (KLO9124421, KLO9124362). Eriplaneeringu ala läheduses (kuni 800 m): III kaitsekategooria – <i>Buteo buteo</i> ehk hiireviu (KLO9114561, KLO9111243, KLO9108039), <i>Tetrao tetrix</i> ehk teder (KLO9117016), <i>Dryocopus martius</i> ehk musträhn (KLO9112913, KLO9127418, KLO9108040, KLO9108047), <i>Tetrastes bonasia</i> ehk laanepüü (KLO9112896, KLO9112898, KLO9108054, KLO9108046), <i>Ficedula parva</i> ehk väike-kärbsenäpp (KLO9127419), <i>Glaucidium passerinum</i> ehk värbkakk (KLO9112923), <i>Cottus gobio</i> ehk võldas (KLO9120946, KLO9102642), <i>Cobitis taenia</i> ehk hink (KLO9120983), <i>Rana arvalis</i> ehk rabakonn (KLO9114481), <i>Picus canus</i> ehk hallpea-rähn (KLO9108042). II kaitsekategooria – <i>Myotis daubentonii</i> ehk veelendlane (KLO9115764, KLO9114054), <i>Eptesicus nilssonii</i> ehk põhja-nahkhiir (KLO9115637, KLO9114055), <i>Emberiza hortulana</i> ehk põldtsiitsitaja (KLO9116408), <i>Buteo buteo</i> ehk hiireviu (KLO9111247, KLO9107844, KLO9111245), <i>Accipiter gentilis</i> ehk kanakull (KLO9126822, KLO9127177, KLO9127177, KLO9123602), <i>Tetrao urogallus</i> ehk metsis (KLO9102120, KLO9102225, KLO9102226, KLO9102073, KLO9102126), <i>Picoides tridactylus</i> ehk laanerähn (KLO9112930, KLO9112931, KLO9104125), <i>Unio crassus</i> ehk jõekarp, paksukojaline (KLO9200108, KLO9200090), <i>Nyctalus noctula</i> ehk suurvidevlane (KLO9108756), <i>Myotis dasycneme</i> ehk tiigilendlane (KLO9113965), <i>Pipistrellus nathusii</i> ehk pargi-nahkhiir (KLO9114056), <i>Vespertilio murinus</i> ehk hõbe-nahkhiir (KLO9113966), <i>Dendrocopos leucotos</i> ehk valgeselg-kirjurähn (KLO9114495). I kaitsekategooria – <i>Aquila pomarina</i> ehk väike-konnakotkas (KLO9103092, KLO9103117, KLO9103669, KLO9103125, KLO9124425, KLO9122625). Nimetamata on 800 m lähivööndisse jäävad liigid, mis jäävad Soomaa rahvusparki (KLO1000269) territooriumile.	Tuulepargid võivad mõjutada loomaliikide populatsioone negatiivselt. Eelkõige avaldub negatiivne mõju kõige selgemini lindudele ja nahkhiirtele. Tuulikuparkidega kaasnevat mõju kaitsealustele loomaliikidele hinnatakse KSH aruandes.
Vääriselupaik (EELIS, 2021.09.22)	Ala 1: VEP nr.208393, VEP nr.209399, VEP nr.204910, VEP nr.204911, VEP nr.204912, VEP nr.208333, VEP nr.207413, VEP nr.206378, VEP nr.206759, VEP nr.111057, VEP nr.209685, VEP nr.111055, VEP nr.208636, VEP nr.111098, VEP nr.111097, VEP nr.L00594, VEP nr.L00593, VEP nr.111041, VEP nr.208028, VEP nr.204909, VEP nr.111044, VEP nr.111043, VEP nr.204908, VEP nr.111042, VEP nr.208027, VEP nr.204907, VEP nr.204906, VEP nr.111070, VEP nr.208635, VEP nr.111093, VEP nr.111078, VEP nr.111095, VEP nr.208023, VEP nr.208631, VEP nr.208024, VEP nr.208025, VEP nr.208632, VEP nr.204905, VEP nr.208630, VEP nr.208634, VEP nr.208633, VEP nr.208629, VEP nr.208628, VEP nr.208626, VEP nr.208625, VEP nr.208624, VEP nr.208623, VEP nr.L02136, VEP nr.L02137, VEP nr.L00286, VEP nr.204904, VEP nr.208627, VEP nr.208621, VEP nr.208622, VEP nr.206376, VEP nr.111053, VEP nr.208620, VEP nr.208022, VEP nr.208020, VEP nr.208021, VEP nr.208019, VEP nr.111052, VEP nr.208011, VEP nr.208012, VEP nr.208013, VEP nr.208014, VEP nr.208018, VEP nr.208017, VEP nr.208016, VEP nr.208015, VEP nr.207035, VEP nr.111077, VEP nr.111031, VEP nr.209686. Ala 2: VEP nr.208637, VEP nr.L01964, VEP nr.204919, VEP nr.204917, VEP nr.204918, VEP nr.126241, VEP nr.206379, VEP nr.204915, VEP nr.208029, VEP nr.111022, VEP nr.111020, VEP nr.111048, VEP nr.111080, VEP nr.111079, VEP nr.111023, VEP nr.111024, VEP nr.111067, VEP nr.111012, VEP nr.206092, VEP nr.111008, VEP nr.111072, VEP nr.204215, VEP nr.204216, VEP nr.111058, VEP nr.111059, VEP nr.205402, VEP nr.111015, VEP nr.111018, VEP nr.111037, VEP nr.L00235, VEP nr.L00229, VEP nr.L00228, VEP nr.111064. Ala 3: VEP nr.L01775, VEP nr.L01774, VEP nr.160025, VEP nr.160030, VEP nr.205023, nr.160029, VEP nr.160028, VEP nr.204959, VEP nr.204326, VEP nr.207970, VEP nr.160031, VEP nr.160032, VEP nr.160033. Ala 4: VEP nr.111062, VEP nr.111050, VEP nr.111051.	Vääriselupaikadele avaldub negatiivne mõju siis, kui vaadeldavale alale kavandatakse otseselt ehitustegevust. Tuulepargi arendamisel on võimalik ehitised paigutada nii, et vääriselupaigad säilivad. Vastavalt keskkonnaministri 04.01.2007 määrusele nr 2 on avalik-õigusliku isiku omandis olevas metsas ja riigimetsas asuvas keskkonnaregistrisse kantud vääriselupaigas keelatud raie, välja arvatud erandkorras tehtav raie ja kujundusraie Keskkonnaameti nõusolekul.

Natura (EELIS, 2021.09.22)	2000 Ala 1: Pärnu jõe loodusala (RAH0000027), Linnumängu loodusala (RAH0000282), Mukri loodusala (RAH0000281) – piirnevad või jäävad eriplaneeringu alale. Ala 2: Pärnu jõe loodusala (RAH0000027), Tellissaare loodusala (RAH0000305), Saarjõe loodusala (RAH0000278), Soomaa loodusala (RAH0000550), Soomaa linnuala (RAH0000082). Ala 3: Lavassaare linnuala (RAH0000084) ja Lavassaare loodusala (RAH0000553) – lühim vahemaa on ca 1,1 km. Ala 4: Pärnu jõe loodusala (RAH0000027). Nimetatud on loodusalad, mis jäävad kuni 1,5 km kaugusele ning linnualad, mis jäävad kuni 2 km kaugusele eriplaneeringu ala välispiirist.	Kavandatava tegevuse elluviimise tulemusena ei tohi kahjustuda Natura alade terviklikkus ja kaitse-eesmärgid. Nimetatud aladele on Natura eelhindamine läbi viidud peatükis 5.3.
---	--	---

Tabel 2 jätk...

Objekti tüüp	Objekti nimetus	Olulisus KSH kontekstis
Veekogud (EELIS, 2021.09.22)	Ala 1: Vaki oja (Sõõrike jõgi) (VEE1131300), Vändra jõgi (VEE1130700), Ribasoo oja (Riidoja) (VEE1130500), Kärü jõgi (VEE1129000), Kondioja (VEE1130100), Lüüste peakraav (Sauoja) (VEE1123509), Mädaara jõgi (VEE1128900), Lintsi jõgi (VEE1127400), Pärnu jõgi (VEE1123500). Ala 2: Pärnu jõgi (VEE1123500), Mädaara jõgi (VEE1128900), Jüri kraav (VEE1178701), Abi kraav (VEE1178700), Tammekäära kraav (VEE1123538), Lüüste peakraav (Sauoja) (VEE1123509), Karjasoo peakraav (Karjassoo oja) (VEE1130200), Kärü jõgi (VEE1129000), Kaansoo oja (VEE1135400), Tõkkeoja (VEE1135500), Tondinõmme peakraav (Tondinõmme oja) (VEE1135600), Võinoja (VEE1130400), Veneoja (Arakoja) (VEE1135800), Kõrtsioja (Veneoja) (VEE1135900), Siberi oja (Mädaoja) (VEE1144200), Lindoja (VEE1123510), Tõllassaare järv (VEE2054010), Vändra jõgi (VEE1130700), Piistaoja (VEE1144400). Ala 3: Kõveroja (VEE1114900), Vahenurme oja (VEE1114800), Maima peakraav (VEE1122100), Lavassaare turbakarjäär (VEE2039650), Ridalepa oja (Ridalepa jõgi) (VEE1123000), Jaani kraav (VEE1150403), Mardi kraav (VEE1150402), Taidra peakraav (Uruoja) (VEE1150400), Loomse kraav (VEE1150401), Elbu oja (VEE1150300). Ala 4: Kunderi kraav (VEE1130301), Lindoja (VEE1123510), Massu jõgi (VEE1131400), Mustaru oja (VEE1130300), Männa oja (VEE1131500), Piistaoja (VEE1144400), Pärnu jõgi (VEE1123500), Ribasoo oja (Riidoja) (VEE1130500), Vihtra oja (Suuroja) (VEE1130600), Võinoja (VEE1130400), Vändra jõgi (VEE1130700).	Veekogudel kehtivad vastavalt looduskaitseadusele ehituskeeluvöönd ja piiranguvöönd ning vastavalt veeseadusele veekaitsevöönd.
Rohevõrgustik	Pärnu maakonnaplaneeringu 2030+ (kehtestatud 29.03.2018) lahenduse järgi jääb eriplaneeringu alale: Ala 1: riigi väike tuumala, maakonna väike tuumala, riigi väike koridor, kolm maakonna suurt koridori, kolm maakonna väikest koridori. Ala 2: riigi väike tuumala, kolm maakonna väikest tuumala, maakonna suur koridor, kuus maakonna väikest koridori. Ala 3: maakonna väike tuumala, maakonna suur tuumala, kuus maakonna väikest koridori. Ala 4: kolm maakonna väikest koridori. Maakonnaplaneeringu lahendust täpsustab kohaliku omavalitsuse üldplaneering. Koostatavas Põhja-Pärnumaa üldplaneeringus on maakonnaplaneeringu täpsustamisel eelkõige rohevõrgustiku struktuur muutunud eriplaneeringu alal nr 3. Üldplaneeringuga on lisatud vaadeldavale alale juurde rohevõrgustiku koridore ning määratud Piista soo koos selle lähiümbrusega tuumalaks.	Tuuleparkide arendamisega võib kahjustada rohevõrgustiku sidusus ja toimimine. Mõju rohevõrgustikule hinnatakse täpsemalt KSH aruandes.
Riigiteed (Teeregister, 2021.09.22)	Ala 1 piirneb läänest kõrvalmaanteega Vändra – Lokuta – Lelle (nr 19246), lõunast ja idast põhimaanteega Pärnu – Rakvere – Sõmeru (nr 5). Ala läbib kõrvalmaantee Vändra – Võidula (nr 19257) ja kõrvalmaantee Rõusa – Kärü (nr 19244). Ala 2 läbib kõrvalmaantee Laupa – Suurejõe (nr 15171), Kadjaste – Suurejõe (nr 19249), Suurejõe – Vihtra – Jõesuu (nr 19241), Vihtra – Aesoo (nr 19243), Tori – Massu (nr 19272), Suurejõe – Kullimaa (nr 19242), Sikana – Kullimaa (nr 19273) ja tugimaantee Mudiste – Suure-Jaani – Vändra (nr 57). Ala piirneb kagus kõrvalmaanteega Kaansoo – Tori (nr 19252). Ala 3 piirneb põhjast ja kirdest kõrvalmaanteega Pärnu-Jaagupi – Kalli (nr 19201), idast põhimaanteega Tallinn – Pärnu – Ikla (nr 4), läänest kõrvalmaanteega Audru - Lavassaare – Vahenurme (nr 19103). Ala 4 läbib kõrvalmaantee Sikana–Kullimaa (nr 19273), Tori–Massu (nr 19272), Vändra–Vihtra (nr 19240), Suurjõe–Kullimaa (nr 19242).	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi soovitusel alusel tuleb tuulikuid rajada riigiteedest kaugemale kui 1,5x(H+D) (H = tuulegeneraatori masti kõrgus ja D = rootori ehk tiiviku diameeter).
Riigikaitsele ehitised	Vastavalt Pärnu maakonnaplaneeringule 2030+ (kehtestatud 29.03.2018) ei jää eriplaneeringu alale riigikaitsele ehitisi	Riigikaitsele ehitise piiranguvööndisse püstitatav ehitise ei tohi vähendada riigikaitsele ehitise töövõimet ja suurendada ohtu riigikaitsele ehitisele.
Kultuurimälestised (Maa-ameti geoportaal, 2021.09.22)	Ala 1: Võidula mõisa park (nr 16892) ja Võidula mõisa peahoone (nr 16891). Ala 2: Ohverdamiskoht "Hiie küngas" (nr 11871), Kalmistu (nr 11869), Hauamäe talu kalmistu (nr 28752), Ülejõe talu kalmistu (nr 28751), Kalmistu (nr 11870), Kalmistu (11867), Ohvrikivi "Kurikivi" (nr 11865), Kivikalme "Kalmetimägi" (11864), Kalmistu (11863). Ala 3: Ohvrikivi (nr 11735) kaitsevöönd ulatub alale, Kivikalme (nr 11744) kaitsevöönd ulatub alale. Jääb alale - Kivikalme "Kirikuase" (nr 11732). Ala 4: Kalmistu (nr 11877), Suurejõe vesiveski hoone (16888), Kivikalme (11873), Kivikalme (11874).	Vastavalt muinsuskaitseadusele (§ 33) ei tohi mälestist hävitada ega rikkuda. Kinnismälestise kaitsevööndis on ilma Muinsuskaitseameti loata keelatud ehitamine, teede, kraavide ja trasside rajamine, muud mulla- ja kaevetööd ning maaparandustööd.

Väärtuslik maastik	Pärnu maakonnaplaneeringu 2030+ (kehtestatud 29.03.2018) lahenduse järgi kattub eriplaneeringu ala 1 ja 5 Vändra ja Vihtra-Suurejõe-Kurgja väärtuslik maastikuga ning ala 2 ja 4 Vihtra-Suurejõe-Kurgja ja Soomaa väärtusliku maastikuga. Ala 3 piirneb läänest Lavassaare-Virussaare väärtusliku maastikuga. Vähesel määral ulatub alale 3 ka Pärnu-Jaagupi väärtuslik maastik.	Tuulepargi arendamisel peab jälgima, et maastikele omapäraseid väärtused ja tähtsamad vaatekoridorid säiliks.
Maardlad (Maa-ameti geoportaal, 2021.09.22)	Ala 1: Mukre (Ellamaa) turbamaardla (nr 470), Kobra dolokivimaardla (nr 942), Mäda liivamaardla (nr 973). Ala 2: Leiburi turbamaardla (nr 772), Kavasoo turbamaardla (nr 90). Ala 3: Lavassaare turbamaardla (nr 197), Pitsalu liivamaardla (nr 920). Ala 4: Vändra savimaardla (nr 677), Sikana kruusamaardla (nr 845).	Maavara kasutamist ja kaitset reguleerib maapõueseadus (vastu võetud 27.10.2016). Tuulikute püstitamist maardlatele käsitletakse kooskõlas maapõueseaduses sätestatuga.

5. Seosed asjakohaste strateegiliste arengudokumentidega

5.1 Kõrgemalseisvad arengudokumendid

5.1.1 Eesti pikaajaline arengustrateegia „Eesti 2035“

Eesti pikaajaline arengustrateegia „Eesti 2035“ seab eesmärgiks, et aastaks 2050 on Eesti konkurentsivõimeline, teadmispõhise ühiskonna ja majandusega kliimaneutraalne riik, kus on tagatud kvaliteetne ja liigirikas elukeskkond ning valmisolek ja võime kliimamuutuste põhjustatud ebasoodsaid mõjusid vähendada ja positiivseid mõjusid parimal viisil ära kasutada. Arengustrateegia toob välja vajaduse suurendada Eestis taastuvenergia osakaalu ja vähendada kasvuhoonegaaside heidet. „Eesti 2035“ tegevuskava seab aastaks 2035 kasvuhoonegaaside netoheite eesmärgiks 8 miljonit tonni CO₂-ekvivalenti.

5.1.2 Kliimapoliitika põhialused aastani 2050

Kliimapoliitika põhialused on arengudokument, kus esitatakse Eesti riigi kliimapoliitika pikaajaline visioon ja valdkondlikud poliitikasuunised. Eesti kliimapoliitika eesmärgiks on minna üle vähese süsinikuheitega majandusele, mis tähendab järk-järgult eesmärgipärast majandus- ja energiasüsteemi ümberkujundamist. Üleminek vähese süsinikuheitega majandusele ja ühiskonnale on kujunemas ülemaailmseks trendiks, mille üks mõõdik on kasvuhoonegaaside heite vähenemine. Eesti pikaajaline siht on vähendada kasvuhoonegaaside heidet 2050. aastaks ligi 80 protsenti võrreldes 1990. aasta heitetasemega.

Üleminek vähese süsinikuheitega majandusele eeldab taastuvenergia osakaalu suurenemist. Eriplaneeringu elluviimine loob eeldused Põhja-Pärnumaa vallas tuuleenergeetika arendamiseks, toetades seeläbi taastuvenergia tootmise suurenemist Eesti riigis.

5.1.3 Eesti keskkonnastrateegia 2030

Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030 on keskkonnavaldkonna arengustrateegia, mis juhindub Eesti säästva arengu riikliku strateegia „Säästev Eesti 21“ põhimõtetest ja on katusstrateegiaks valdkondlikele arengukavadele. Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030 eesmärgiks on määratleda pikaajalised arengusuunad looduskeskkonna hea seisundi hoidmiseks, lähtudes samas keskkonna valdkonna seostest majandus- ja sotsiaalvaldkonnaga ning nende mõjudest ümbritsevale looduskeskkonnale ja inimesele.

Eesti keskkonnastrateegia 2030 dokumendis on välja toodud, et kliimamuutuste leevendamiseks ning õhusaaste vähendamiseks peaks Eesti riik tulevikus kindlasti mitmekesistama oma energia tootmiseks kasutatavate allikate valikut. Seejuures on täpsustatud, et energia tootmine peaks olema kombinatsioon kohalikest, nii taastumatutest (põlevkivi, turvas) kui ka taastuvatest (biomass, tuul, vesi, päike, prügilagaas, jäätmed) energiaallikatest ning taastuvenergiaallikate ja mikroenergeetiliste lahenduste kasutuselevõtt peaks võrreldes tänasega oluliselt suurenema. Energiavaldkonna üheks eesmärgiks on toota elektrit mahus, mis rahuldab Eesti tarbimisvajadust, ning arendada mitmekesiseid, erinevatel energiaallikatel põhinevaid väikese keskkonnakoormusega jätkusuutlikke tootmistehnoloogiaid, mis võimaldavad toota elektrit ka ekspordiks.

Eriplaneeringu elluviimisel suureneb taastuvenergeetika osakaal Eesti riigi elektritootmises, seega on eriplaneering kooskõlas Eesti keskkonnanstrateegia 2030 dokumendiga.

5.1.4 Eesti kliimamuutustega kohanemise arengukava aastani 2030

Eesti kliimamuutustega kohanemise arengukava aastani 2030 strateegiliseks eesmärgiks on suurendada Eesti riigi, regionaalse ja kohaliku tasandi valmidust ning võimet kliimamuutuste mõjuga kohanemiseks. Kliimamuutuste mõjuga kohanemise all mõistetakse kliimamuutuste poolt põhjustatud riskide maandamist ja tegevusraamistikku, et suurendada nii ühiskonna kui ka ökosüsteemide valmisolekut ja vastupanuvõimet kliimamuutustele. Kliimamuutustega kohanemise üheks eelduseks on energiasõltumatuse saavutamine ja varustuskindluse tagamine. Energia varustuskindluse tagab parimal moel piisavate ja kiirelt reageerivate tootmisvõimsuste olemasolu ja energiatootmise hajutamine. Energiasõltumatuse juhtmõte on sõltumatus energiakandjate impordist, energiatootmisel tugineda kodumaistele kütustele ja eelkõige taastuvatele kütustele ning taastuvenergiaallikate kasutamine ja energiatootmise portfelli mitmekesistamine.

5.1.5 Eesti energiamajanduse arengukava aastani 2030

Eesti energiamajanduse arengukava (ENMAK) aastani 2030 kirjeldab Eesti energiapoliitika eesmärgi aastani 2030 ning seab meetmeid nende saavutamiseks. Arengukavas on arvestatud Euroopa Liidu pikaajaliste energia- ja kliimapoliitika eesmärkidega. Arengukava üheks üldeesmärgiks on seatud taastuvatest energiaallikatest elektri tootmise mahu moodustamine 50% sisemaisest elektri lõpptarbimisest.

Tuuleenergia on taastuv energialiik. Eriplaneeringu elluviimine loob eeldused suurendamiseks riigi energiavarustuses taastuvenergia osakaalu ja piirkondlikku energiatootmist, mistõttu aitab eriplaneering kaasa Eesti kliimamuutustega kohanemise arengukava aastani 2030 ja Eesti energiamajanduse arengukavas aastani 2030 kehtestatud eesmärkide saavutamisele ning arengusuundade elluviimisele.

5.1.1 Üleriigiline planeering „Eesti 2030+“

Üleriigiline planeering „Eesti 2030+“ määratleb Eesti riigi kestliku ja tasakaalustatud ruumilise arengu põhimõtted ja suundumused. Planeeringu kohaselt on Eesti riigis vajalik suurendada põlevkivienergeetika kõrval teiste energiaallikate osakaalu ja arendada taristut, et kaubelda energiavaldkonnas ulatuslikumalt teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega. Kasvavate keskkonnatasude tõttu ei ole põlevkivienergeetika pika aja jooksul konkurentsivõimeline. Eesti riigi energiapoliitika kindlustamiseks tuleks keskenduda senisest rohkem hajutatumale piirkondlikule energiatootmisele. Piirkondlik energiatootmine parandab üldist energiapoliitikat ja võimaldab paremini ära kasutada kohalikke energeetilisi ressursse (päike, tuul, biomass, maasoojus). Üleriigilise planeeringu kohaselt on olulisemaid valdkondi, kus uut kohalikul taastuval ressursil põhinevat energiatootmisvõimsust saab suurendada, tuuleenergeetika ja bioenergia. Samuti on planeeringus välja toodud, et riigi energiavarustuses tuleks suurendada taastuvenergia osakaalu ning vähendada energiatootmise keskkonnamõju (sh mõju kliimale).

Eriplaneeringu eesmärgiks on leida eriplaneeringu alal tuuleparkide ja nende toimimiseks vajaliku taristu rajamiseks sobivad asukohad. Eriplaneeringu elluviimine loob eeldused Põhja-Pärnumaa vallas

tuuleenergeetika arendamiseks ja seega toetab üleriigilises planeeringus välja toodud Eesti riigi ruumilise arengu suundumusi energiatootmise osas.

5.1.2 Arengustrateegia Pärnumaa 2035+

Pärnumaa 2035+ arengustrateegia käsitleb Pärnumaa pikaajalist visiooni aastani 2035+ ning seab strateegilised arengusuunad ja eesmärgid selle saavutamiseks.

Arengustrateegia seab üheks eesmärgiks kuni aastani 2025 Pärnu maakonna planeeringust ja Lääne maakonnaplaneeringust lähtuvalt maismaatuulikuparkide rajamise ja uute sobivate alade leidmise ning ettevalmistamise.

Eriplaneering toetab Pärnumaa arengustrateegia eesmärki leida uusi sobivaid alasid maismaatuuleparkide rajamiseks Pärnu maakonnas.

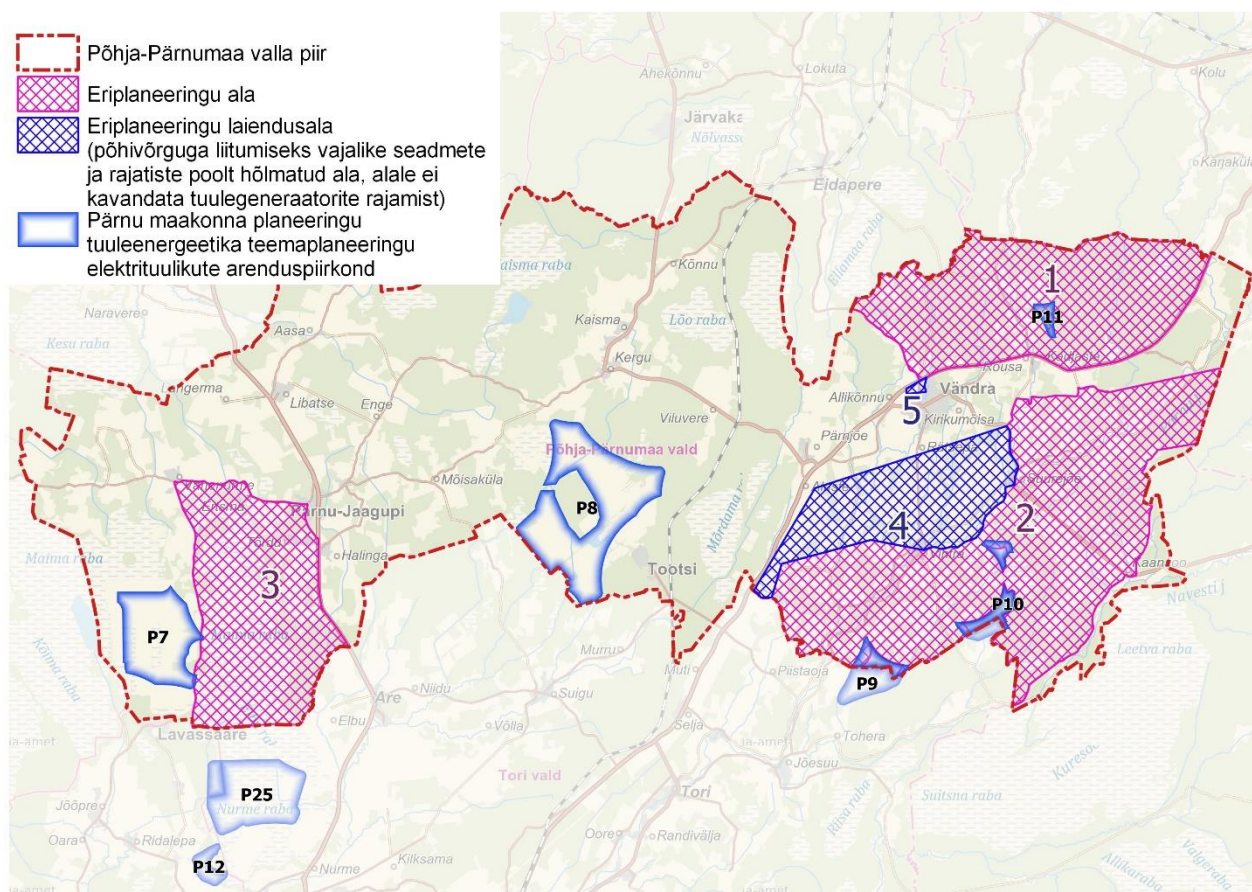
5.1.3 Pärnu maakonna planeering

Pärnu maakonna planeering kehtestati 29.03.2018 Rahandusministeeriumi käskkirjaga nr 1.1-4/74. Maakonnaplaneeringu eesmärk on maakonna ruumilise arengu põhimõtete ja suundumuste määratlemine aastani 2030+.

Maakonnaplaneeringus on välja toodud, et üheks olulisemaks maakonna arengueelduseks väheneva ja vananeva rahvastiku oludes on tugevate energiaühenduste olemasolu ja taastuvenergeetika laiem kasutuselevõtmine. Maakonnaplaneeringus on käsitletud taastuvenergeetika teemat ja seatud üldised tingimused taastuvenergeetika arendamiseks. Tuulikuparkide arenduspiirkonnad Pärnumaal (ning ruumilise arendamise põhimõtted ja teemaplaneeringu elluviimise tingimused) on kokku lepitud tuuleenergeetika teemaplaneeringuga (2013), mis on esitatud maakonnaplaneeringu lisa 6. Teemaplaneeringuga on määratud elektrituulikute arenduspiirkonnad ja arendusalad, kuhu edasiste täpsemate planeeringute (kas detailplaneering, üldplaneeringu tuuleenergeetika teemaplaneering või üldplaneering) realiseerimisel on eeldatavasti võimalik elektrituulikute püstitamine. Pärnu maakonna planeeringus on välja toodud, et tuuleparkide rajamisel tuleb lähtuda tuuleenergeetika teemaplaneeringus seatud põhimõtetest. Planeerimisseaduse §95 lg 8¹ kohaselt võib kohaliku omavalitsuse eriplaneeringuga teha ettepaneku maakonnaplaneeringu muutmiseks.

Eriplaneeringu ala jääb suuremas osas väljapoole maakonnaplaneeringu teemaplaneeringuga määratud elektrituulikute arenduspiirkondi (joonis 3). Erandiks on teemaplaneeringuga määratud tuulepargi arenduspiirkond P11, mis kattub eriplaneeringu alaga. Oluline on siinkohal välja tuua, et ala P11 on muutunud tuulepargi arendamise mõistes perspektiivituks, sest 2019. aastal leiti vaadeldaval alal I kaitsekategooria linnuliigi väike-konnakotka (*Aquila pomarina*) asustatud pesapuu.

Eriplaneeringu alast 2 on teemaplaneeringuga määratud arendusalad P10 ja P9 taotluslikult välja jäetud. Antud aladele on algatatud eraldi detailplaneering (vt ptk 6.16).

Joonis 3. Põhja-Pärnumaa eriplaneeringu alad ja laiendusala koos Pärnu maakonna tuuleenergeetika teemaplaneeringuga määratud elektrituulikute arenduspiirkondadega.

Oluline on rõhutada, et teemaplaneering ei välista määratud elektrituulikute arenduspiirkondadest väljapoole elektrituulikute rajamist. Teemaplaneeringu eesmärk oli maakonna territooriumi hõlmava süstemaatilise käsitluse kaudu selgitada elektrituulikute rajamiseks sobivad või mitesobivad alad ning anda informatsiooni ruumipunktide tõenäolise sobilikkuse kohta elektrituulikute püstitamiseks (ehk läbi viia nn sobivusanalüüs). Elektrituulikute võimalike arendusalade valimisel klassifitseeriti alad kolme rühma: **tõenäoliselt** ebasobivad alad, täiendavat tähelepanu vajavad alad ning **põhimõtteliselt** sobivad alad.

Tõenäoliselt ebasobivate alade ja täiendavat tähelepanu vajavate alade kriteeriumid ning neile määratud puhverala ulatused, millega sobivusanalüüsi koostamisel arvestati (nt kaitstavad loodusobjektid, asustusalad, puhke- ja virgestusalad, roheline võrgustik, väärtuslikud maastikud jne) on ajas ja ruumis muutuvad. Sellele pööratakse tähelepanu ka teemaplaneeringu seletuskirjas. Teemaplaneeringus on välja toodud, et sobivusanalüüsi täpsus on määratud eeskätt kasutatud kaardikihtide ja andmebaaside täpsusega ning tuleneb maakonnaplaneeringu üldistusastmest. Teemaplaneering ei saa olla täpsem, kui selle koostamisel kasutatud informatsioon, mistõttu on sobivusanalüüsi alad paratamatult võimalikku ebatäpsust sisaldavad ning ajas muutuvad.

Eriplaneering annab võimaluse vaadeldavaid alasid pärast tuuleenergia teemaplaneeringu kehtestamist uuesti ja täpsemalt analüüsida. Eriplaneeringu raames viiakse läbi erinevaid uuringuid ja analüüse (vt ptk 3.1), mida maakonnaplaneeringu teemaplaneeringu raames läbi ei olnud võimalik läbi viia. Seetõttu on põhjendatud eriplaneeringu raames tuuleparkide arendamiseks sobivate alade valikul käsitleda ka alasid, mis jäävad väljapoole maakonnaplaneeringu teemaplaneeringuga määratud elektrituulikute arenduspiirkondi või arendusalasid.

Teemaplaneeringus toodud tingimusest tuleb lähtuda juhul, kui soovitakse rajada vähemalt kahest, alates 500 kW võimsusega elektrituulikut koosnevat elektrivõrku ühendavat tuuleparki, milles kasutatakse elektrituulikuid, mille torn on maksimaalselt 175 m kõrge, rootori labade diameeter kuni 150 m ja elektrituuliku maksimaalne kogukõrgus (koos labadega) 250 m ning ühe elektrituuliku emiteeritav müratase ei ole kõrgem kui 110 dB. Kui soovitakse rajada tuulikuparki, kus on rohkem kui 5 tuulikut koguvõimsusega üle 7,5 MW või kõrgemaid tuulikuid kui 250 m (kogukõrgus koos labadega), tuleb teemaplaneeringu kohaselt tuulikute kavandamisel koostada üldplaneering või üldplaneeringu tuuleenergeetika teemaplaneering, mis on tuulikupargi rajamise aluseks.

Koostatav eriplaneering on kehtivat maakonnaplaneeringut muutev. Arvestada tuleb, et maakonna tuuleenergeetika teemaplaneering on koostatud ligikaudu üheksa aastat tagasi ning sel ajal kehtivas planeerimisseaduses ei eksisteerinud sellist strateegilist planeerimisdokumendi liiki nagu kohaliku omavalitsuse eriplaneering. Eriplaneering on mõeldud olulise ruumilise mõjuga ehitiste sobiva asukohavaliku tegemiseks ja detailse planeerimislahenduse välja töötamiseks, mistõttu otsene vastuolo teemaplaneeringu nõudega, mille kohaselt rohkema kui 5 tuulikut koguvõimsusega üle 7,5 MW või kõrgemaid tuulikuid kui 250 m kavandamisel tuleb koostada üldplaneering või üldplaneeringu tuuleenergeetika teemaplaneering, puudub. Eriplaneeringu ülesehitus võimaldab tuulepargi asukoha valikul ja detailse lahenduse koostamisel rakendada oluliselt üksikasjalikumalt ning põhjalikumalt analüüsi kui oli võimalik läbi viia maakonna teemaplaneeringu täpsusastmes.

Maakonnaplaneeringu lahenduse järgi kattub eriplaneeringuala rohevõrgustiku aladega, sh riigi tasandi tuumaladega ning koridoriga. Täpsemalt on rohevõrgustikust räägitud ptk-s 6.7 „Mõju rohevõrgustikule“.

5.2 Üldplaneeringud

Põhja-Pärnumaa vald loodi 21. oktoobril 2017. aastal Halinga, Tootsi ja Vändra valla ning Vändra alevi ühinemisel. Kuni moodustunud kohaliku omavalitsuse üksuse üldplaneeringu kehtestamiseni kehtivad ühinenud kohaliku omavalitsuse üksuste üldplaneeringud nendel territooriumidel, kus need enne ühinemist kehtestati. Eriplaneeringu alal kehtivad praegusel ajal (seisuga 09.09.2021) Halinga valla üldplaneering (kehtestatud 31.10.2012 Halinga Vallavolikogu määrusega nr 22) ja Vändra valla üldplaneering (kehtestatud 21.09.2010 Vändra Vallavolikogu määrusega nr 30).

Nii Vändra valla kui ka Halinga valla üldplaneeringute lahendustesse on kantud sisse tuuleenergeetika teemaplaneeringust tuuleparkide võimalikud arenduspiirkonnad. Vändra üldplaneeringu seletuskirjas tuulikute või tuuleparkide rajamist täpsemalt ei käsitleta. Samas Halinga valla üldplaneeringus on ette antud kindlad tingimused tuulepargi rajamiseks. Halinga valla üldplaneeringu seletuskirjas on välja toodud, et maakonna

tuuleenergia teemaplaneeringus ettenähtud alale P7 võib tuuleparke rajada detailplaneeringu alusel ning väljapoole üldplaneeringus märgitud ala on tuuleparkide rajamine keelatud.

Põhja-Pärnumaa eriplaneering on Halinga ja Vändra valla üldplaneeringut muutev. Kohaliku omavalitsuse eriplaneering ja selle KSH annab võimaluse uuesti hinnata Põhja-Pärnumaa vallas võimalike tuuleenergia arengualasid. Kehtivatesse üldplaneeringutesse kantud lahendused tuginevad maakonnaplaneeringu teemaplaneeringul, mis on koostatud kaheksa aastat tagasi ning ei ole täna enam ajakohane. Koostatava eriplaneeringu lõpplahendus, mis kehtestatakse, antakse detailplaneeringu täpsusastmega, mistõttu võib seda võrrelda üldplaneeringut muutva detailplaneeringuga.

Haldusterritoriaalse korralduse muutmise tulemusena moodustunud Põhja-Pärnumaa valla üldplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise koostamine algatati 24.10.2018 Põhja-Pärnumaa Vallavolikogu otsusega nr 53. Seisuga 08.10.2021 on Põhja-Pärnumaa valla üldplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise koostamine eelnõu koostamise etapis. Valminud on Põhja-Pärnumaa valla üldplaneeringu lähteseisukohad ja keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsus.

Põhja-Pärnumaa valla eriplaneeringu ja 24.10.2018 algatatud Põhja-Pärnumaa üldplaneeringu koostamine on eraldiseisvad protsessid, mis samas arvestavad üksteisega. Eriplaneeringu koostamisel arvestatakse võimalikult palju (vastava teabe olemasolul) koostatava üldplaneeringu lahendusega.

Eriplaneeringu eelis üldplaneeringu ees on see, et üldplaneering peab käsitlema mitmeid erinevaid teemasid, samas kui eriplaneering keskendub vaid ühele konkreetsele teemale andes võimaluse tegeleda sellega üksikasjalikumalt. Lisaks on eriplaneering pärast kehtestamist aluseks ehituslubade taotluseks ehk ehitusprojekti koostamiseks ei ole vaja läbi viia mitut erinevat planeeringumenetlust.

5.3 Kohalikud arengudokumendid

Põhja-Pärnumaa valla arengukava aastani 2030 on kinnitatud 15.09.2021 Põhja-Pärnumaa Vallavolikogu määrusega nr 10. Arengukava on valla strateegilisi eesmärgi ja nende saavutamiseks vajalikke tegevusi kavandav dokument, mis on aluseks eri eluvaldkondade arengu integreerimisele ja koordineerimisele.

Arengukavas on valla arenguvõimalustena nimetatud loodusvarasid, sh tuult. Valla tugevustena on välja toodud head elukeskkonda kodu rajamiseks ning ilusat ja mitmekülgset loodust. Väärtustena on arengukavas välja toodud ettevõtlikkust, tugevaid kogukondi, turvalist ja puhast elukeskkonda, kultuuri ja ajaloo ning iga inimese väärtustamist.

Valla strateegilised eesmärgid:

- ettevõtlikkust soodustav keskkond;
- kvaliteetne ja optimaalne sotsiaal- ja tervishoiuteenuste võrgustik;
- elukeskkonna säilitamine ja parendamine;
- kvaliteetne, kaasaegne ning optimeeritud haridus- ja kultuuriasutuste koostöövõrgustik.

Arengukava tegevuskavas on ettevõtluse strateegilise eesmärgi (ettevõtlust soodustav keskkond) tegevusena välja toodud valla tuuleparkide eriplaneeringu koostamise korraldamine. Eriplaneeringu ja KSH koostamisel peetakse silmas valla arengukavas esitatud valla visiooni ja väärtusi ning strateegilisi eesmärke.

6. Eriplaneeringu elluviimisega eeldatavalt kaasnevad keskkonnamõjud

Keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsuses selgitatakse välja planeeringu elluviimisega eeldatavalt kaasneda võivad keskkonnamõjud, sh nii asjakohased mõjud⁵ kui ka olulised mõjud⁶ ning nende hindamisulatus vajaduse KSH I etapi aruandes.

Tuuleenergia kasutamisega kaasnevad mõjud looduskeskkonnale on seotud nelja etapiga:

- ala ettevalmistus – vajadusel metsa raadamine, pinnasetööd, maa kuivendamine jne;
- ehitustegevus – tuulepargiks vajaliku infrastruktuuride väljaehitamine (teed, sidekaablid, alajaam, elektriliinid, tuulikute montaaž jne);
- energia tootmine – tuulikute töötamine, taristu hooldamine;
- tegevuse lõpetamine – vanade tuulikute likvideerimine ja vajadusel ka muude infrastruktuuride eemaldamine.

Ettevalmistuse ja ehitustegevuse etapis toimub taimestiku ja pinnase eemaldamine ehitusaladelt, millega kaasneb taimekoosluste ning elupaigatüüpide häving. Tegemist on lokaalse ja kohapõhise mõjuga. Elupaikade ja taimekoosluste häving piirdub tuulikute ehitusplatsidega ning tuulepargiga kaasneva taristu ehitusaladega. Lisaks kaasneb tuulepargi infrastruktuuri väljaehitamisega koosluste ja elupaigatüüpide fragmenteerumine, mille tulemusena väheneb vaadeldaval alal üldine liikide arvukus ja olemasolevate liikide geneetiline varieeruvus. Tegemist on kaudse mõjuga, mis avaldub kõige tugevamalt tuulepargi arendusalal ja selle lähiümbruses. Alast kaugemale liikudes mõju järk-järgult nõrgeneb, samas tuleb arvestada kumulatiivset efekti teiste ehitistega.

Igasuguse ehitustegevusega kaasneb ehitismüra, mille peamiseks allikaks on ehitusmasinad. Tegu on lühiajalise mõjuga, mis möödub peale tööde teostamist. Lisaks kaasneb ehitustegevusega liikluskooormuse suurenemine, mis võib mõjutada eriplaneeringu alal olevate teede seisundit.

Tuulepargi väljaarendamisel võidakse rajada kuivenduskraave (nt teede ehitusel). Kraavide kuivendusemõju ulatus on kraavi parameetritest ning pinnase omadustest. Kull ja teised (2013⁷) on uurinud põhjalikult kraavide kuivendusemõju soodele ning leidnud, et kuivenduse tugev mõju ulatub rabades 100 m kraavist ning nõrk mõju kuni 500 m. Sõiduteede äärde rajatavad kraavid on mõeldud pinnavee ärajuhtimiseks, et kaitsta tee

⁵ Asjakohased mõjud – hõlmab nii konkreetse planeeringu elluviimisega kaasnevaid olulisi mõjusid, kui ka kõiki tavalisi mõjusid ulatuses, mis konkreetse planeeringu koostamisel vajavad mingil põhjusel hindamist. Asjakohaste mõjude hindamise vajadus tuleneb PlanS § 4 lg 2 p 5.

⁶ Oluline mõju – keskkonnamõju on oluline, kui see võib eeldatavalt ületada mõjuala keskkonnataluvust, põhjustada keskkonnas pöördumatuid muutusi või seada ohtu inimese tervise ja heaolu, kultuuripärandi või vara (KeHJS § 2²).

⁷ Kull, A., 2013. Soode ökoloogilise funktsionaalsuse tagamiseks vajalike puhvertsoonide määratlemine pikaajaliste häiringute leviku piiramiseks või leevendamiseks. Tartu Ülikool, Ökoloogia ja maateaduste instituut.

muldkeha, need on rabadesse rajatavate kuivenduskraavidega võrreldes üldiselt väiksemate parameetritega, mistõttu on nende kuivenduse mõju ka väiksema ulatusega. Uute kraavide juhtimisega olemasolevatesse vooluveekogudesse võib kaasneda settekoormuse suurenemine, mis võib kahjustada vooluveekogumi seisundit. Samuti tuleb arvestada, et ehitustegevuse käigus võidakse kahjustada olemasolevaid maaparandussüsteeme, mis võib mõjutada vaadeldava asukoha pinnase veerežiimi.

Tuulepargi kasutusaegsed mõjud on seotud erinevate häiringutega, nagu näiteks müra, valguse-varjude vilkumine, vibratsioon jne. Lisaks tuulikutest tulenevatele häiringutele võib inimkartlikele loomadele häirivaks osutada ka senisest intensiivsem inimeste liikumine. Tuulikutest tulenevad häiringud halvendavad olemasolevate elupaikade kvaliteeti, mille tagajärjena ei pruugi isendid enam kasutada tuulepargi alal või selle läheduses olevat elupaika või kasutavad seda harvemini (populatsiooni jaoks kasutatava elupaiga pindala väheneb). Elupaiga kvaliteedi langus võib avalduda erinevatel viisidel. Peale ala vältimise võib häiringutest tulenev stress mõjutada näiteks negatiivselt isendite järglaste saamist. Häiringute mõju ulatus ja olulisus on erinev, sõltudes liigist ja liigirühmast ning võimalikust harjumisest tuulikutega. Tuulepargist tulenevad ning elupaiga kvaliteeti mõjutavad häiringud avalduvad nii ehitusetapis, tuulikute töötamise ajal kui ka lammutamisetapis. Ehitus- ja lammutamisetapiga kaasnevad häiringud (eelkõige müra) on lokaalsed (ei ulatu ehitusalast kaugemale) ning mööduvad (häiringud lõppevad pärast vajalikke töid).

Käsitiivaliste ja lindude puhul tuleb arvestada tuulepargi kasutusaegsete mõjude hulka lisaks kokkupõrkesuremuse ohtu ning barjääriefekti. Lindudel ja käsitiivalistel on oht tuulikuga kokkupõrkel end vigastada ning hukkuda. Tuulikutega kokkupõrkeohu vältimiseks peavad nad lendama tuulepargist mööda või kõrgemalt üle, mis vähendab teatud elupaikade kasutatavust või suurendab energiakulu. Barjääriefekt avaldab olulisemat mõju suuremate tuuleparkide puhul või juhul, kui tuulepark rajatakse lindude või nahkhiirte regulaarsele liikumisteele (nt rändeteele või igapäevasele lennuteele pesitsusala ja toitumisala vahel).

Inimeste elukeskkonna heaolu seisukohalt on oluline tähelepanu pöörata tuulikute töötamisel müra ja varjutuse tekkele ning visuaalsetele muutustele maastikupildis.

Tuulikute projekteeritud eluiga on umbes 20 kuni 30 aastat. Tuulikute eluea lõppedes on arendajal võimalik samadesse asukohtadesse püstitada uued tuulikud või tuulepark likvideerida ning anda alale mõni muu sobiv funktsioon (nt metsamaana kasutamine). Tuulepargi likvideerimisega kaasnevad mõjud on suures osas sarnased ehitusetapis avalduvate mõjudega, kuna kasutatakse sarnaseid protseduure ja seadmeid. Lammutustööde ajal avalduvad erinevad häiringud (masinate vibratsioon, müra ja inimhäiring), mis võib isendeid eemale peletada. Olenevalt tööst võib kaasnevaks mõjuks olla ka olemasolevate taimekoosluste ja elupaikade häving või/ja elupaikade kahjustamine.

6.1 Mõju bioloogilisele mitmekesisusele ja populatsioonidele, taimedele ning loomadele

KSH I etapi aruandes hinnatakse tuuleparkide rajamiseks sobivate alade valikul kavandatava tegevuse elluviimise mõju bioloogilisele mitmekesisusele ja populatsioonidele, taimedele ning loomadele. Vaadeldavas asukohas taimede ja loomade populatsioonide kirjeldamiseks kasutatakse olemasolevaid andmebaase (nt

EELIS, Maa-ameti geoportaal, metsaportaal). Mõju hindamiseks kasutatakse kvalitatiivseid hindamismeetodeid (ekspertarvamused, konsultatsioonid jms) ning viiakse läbi kaardianalüüse.

Bioloogilise mitmekesisuse säilimine on tagatud vaid sellisel juhul, kui elupaigad ja liikide levikukohad on omavahel seotud ning toimivad ühtse ökoloogilise võrgustikuna. Seetõttu on oluline hinnata planeeringu mõju valla rohevõrgustiku sidususele. Mõju rohevõrgustikule on käsitletud täpsemalt ptk-s 6.7.

Tuulepargi arendamisega kaasnev mõju taimestikule on seotud ehitustöödega. Ehitustööde käigus hävitatakse tuulikute ehitusplatsidel ja tuulepargiga kaasneva taristu ehitusaladel olemasolev taimkate. Lisaks kahjustub ehitustööde piirkonnas taimkate (ehitusmasinate kasutamisel) tallamise tõttu. Kui arendataval alal kasvab mets, ei ole vajalik metsa raadamine kogu arendusalalt. Puud on vaja eemaldada vaid tuulikute ehitusplatsidelt ja vundamendialadelt ning tuulepargiga kaasneva taristu ehitusaladelt (teede koridorid, alajaama plats jne).

Mõju taimestikule võib olla oluline juhul, kui tuulepargi arendusalale jäävad kaitsealused taimeliigid või kõrge väärtusega taimekooslused, nagu metsa vääriselupaigad, või inventeeritud loodusdirektiivi elupaigad. Tuulepargi infrastruktuuri täpse asukoha planeerimisega on võimalik olulist negatiivset mõju ära hoida.

Tuuleparkide rajamisega kaasnev negatiivne mõju loomadele avaldub kõige tugevamalt ja selgemalt lindudele ning käsitiivalistele. Tuuleenergia arendamisega kaasnevaid negatiivseid mõjusid käsitiivalistele ja lindudele on kirjeldatud 6. peatüki alguses. Asukohavaliku analüüsiks koondatakse olemasolev andmestik eriplaneeringu ala linnustiku ja käsitiivaliste kohta. Olemasoleva andmestiku ja maastikukatte analüüsi põhjal tuvastatakse piirkonna linnustikule ja käsitiivalistele olulisemad alad. Andmelünkade täitmiseks teostatakse ekspertide poolt välivaatlusi. **Koondatud andmestiku ja välitööde tulemusena leitakse koostöös ekspertidega tuuleparkide arendamiseks sobivaimad alad ning antakse hinnang tuulepargiala/-alade väljaarendamisega kaasnevale võimalikule mõjule linnustikule ja nahkhiirtele.**

Mõju lindudele ja käsitiivalistele võib olla oluline, kui tuulepargid jäävad lindude või käsitiivaliste peamistele rändekoridoridele või koondumispaikadele. Mõju linnustikule võib olla ka oluline, kui tuulepark takistab lindude lendu toitumisalale.

Tuuleparkide arendamisega seonduv mõju metsloomadele on seotud eelkõige nende elupaikade ja liikumisteede säilimisega, mistõttu hinnatakse tuuleparkide arendamise mõju metsloomadele läbi rohevõrgustiku (analüüsides kavandatava tegevuse elluviimise mõju rohevõrgustikule). Lisaks antakse ka ülevaade kirjandusallikatest leitava informatsiooni kohta.

6.2 Mõju kaitsealadele, hoialadele ning püsielupaikadele

Eriplaneeringu alale ja selle lähedusse jäävad kaitsealad, hoialad ja püsielupaigad (vt tabel 2). Eriplaneeringu koostamisel välistatakse tuulikute ja nendega seotud infrastruktuuri rajamist nimetatud looduskaitsealade objektidele. See omakorda tähendab, et ehitustöödega kaasnevad otsesed mõjud on neile välistatud. Siinkohal on silmas on peetud taimekoosluste, elupaigatüüpide, pinnase, maastiku hävingut. Kaudsete mõjude

(veerežiimi muutus, müra jne) kohta antakse eraldi hinnang KSH aruandes, kui selgitatakse välja tuulepargialadele sobivaimad asukohad.

6.3 Mõju Natura 2000 võrgustiku aladele (Natura eelhindamine)

Natura hindamise esimene etapp on Natura-eelhindamine. See on protseduur, mis aitab otsustada, kas strateegilise planeerimisdokumendi elluviimine võib Natura ala terviklikkuse säilimisele ja kaitse-eesmärgiks olevatele liikidele ja/või elupaigatüüpidele mõju avaldada ehk kas on nõutud asjakohase hindamise läbiviimine.

Eelhindamise etapis prognoositakse projekti või kava tõenäolist mõju Natura 2000 võrgustiku ala(de)le ning sealsetele kaitse-eesmärkidele, sh vajadusel koosmõju teiste kavade või projektidega ning hinnatakse, kas on võimalik objektiivselt järeldada, et tegemist on tõenäoliselt ebasoodsa mõjuga ala kaitse-eesmärkidele või mõju ei ole välistatud. Kui ebasoodne mõju Natura 2000 võrgustiku ala terviklikkusele ja kaitse-eesmärkidele on välistatud, ei ole vaja alustada asjakohase hindamise läbiviimist. Kui eelhindamine jätab vähimaidki kahtlusi kaasnevate ebasoodsate mõjude kohta, tuleb läbi viia asjakohane hindamine.

Eelhindamine hõlmab endas järgmisi samme:

- kindlakstegemine, kas projekt või kava on Natura alade kaitsekorraldusega otseselt seotud või selleks vajalik;
- mõjuala ulatuse määratlemine, sh teiste Natura ala ebasoodsalt mõjutada võivate projektide või kavade kirjeldamine ja iseloomustamine;
- kavandatava tegevuse mõjupiirkonda jäävate Natura alade iseloomustus, eelkõige kaitse-eesmärgiks seatud liikide ja elupaigatüüpide loetelu ning paiknemine alal;
- tõenäoliselt ebasoodsate mõjude prognoosimine ja tuvastamine.

Eelhindamise käigus arvestatakse üksnes mõju Natura 2000 võrgustiku aladele ja nende kaitse-eesmärkidele.

1. Kindlakstegemine, kas projekt või kava on Natura alade kaitsekorraldusega otseselt seotud või selleks vajalik.

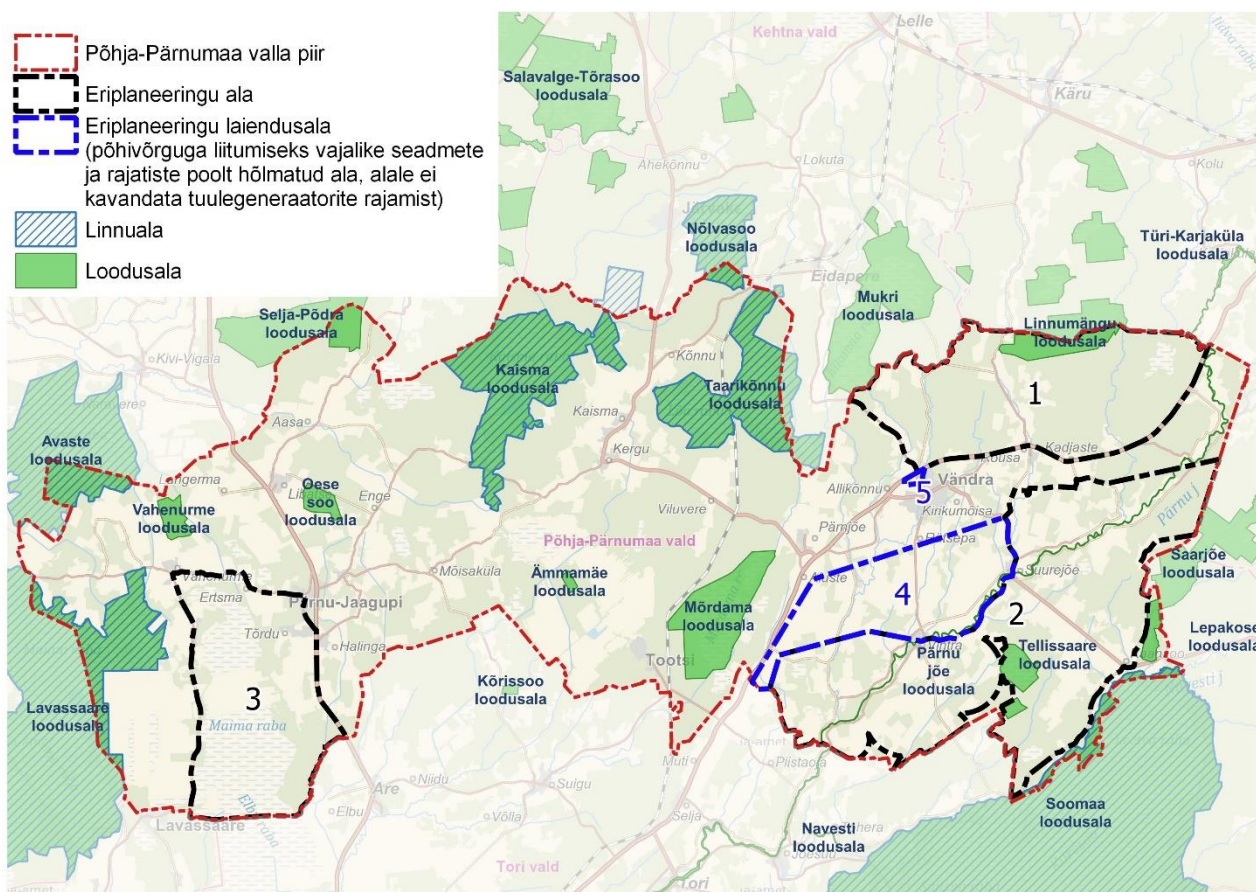
Eriplaneeringu koostamise otsene eesmärk ei ole seotud Natura alade kaitsekorraldusliku tegevusega, st ei ole otseselt suunatud kaitsekorralduskavades määratletud vajalike kaitsetegevuste elluviimiseks.

2. Mõjuala ulatuse määratlemine.

Mõjuala hõlmab kogu eriplaneeringu ala ning selle lähiala.

3. Kavandatava tegevuse mõjupiirkonda jäävate Natura alade iseloomustus

Tabelis 3 esitatakse eriplaneeringu alale ja selle lähedusse jäävate Natura alade iseloomustus. Tabelis on tärniga märgitud esmatähtsad looduslikud elupaigatüübid ja liigid. Need on hävimisohus looduslikud elupaigatüübid, mille kaitsmise eest kannab Euroopa ühendus erilist vastutust, silmas pidades seda, kui suur osa nende elupaigatüüpide looduslikust levilast jääb Euroopa Liidu territooriumile. Ülevaade Natura alade paiknemisest Põhja-Pärnumaa vallas on esitatud joonisel 4.

Joonis 4. Põhja-Pärnumaa valla haldusterritooriumil Natura 2000 võrgustiku alade, eriplaneeringu ala ja laiendusala paiknemine (alusandmed: EELIS, 30.09.2021).

Tabel 3. Eriplaneeringu alale ja selle lähedusse jäävad Natura 2000 alad ning nende iseloomustus.

Natura ala	Kaugus/paiknemine	Kaitse-eesmärk ⁸	Kirjeldus ⁹	Ohutegurid ⁶
Lavassaare linnuala (RAH0000084)	Eriplaneeringu ala 3 ja linnuala vähim vahemaa on ca 1,1 km.	Liigid, mille isendite elupaiku linnualal kaitstakse, on kaljukotkas (<i>Aquila chrysaetos</i>), niidurisla e niidurüdi e rüdi (<i>Calidris alpina schinzii</i>), soo-loorkull (<i>Circus pygargus</i>), väikeluik (<i>Cygnus columbianus bewickii</i>), laululuik (<i>Cygnus cygnus</i>), rabapüü (<i>Lagopus lagopus</i>), punaselg-õgija (<i>Lanius collurio</i>), hallõgija (<i>Lanius excubitor</i>), väikekajakas (<i>Larus minutus</i>), naerukajakas (<i>Larus ridibundus</i>), mustsaba-vigle (<i>Limosa limosa</i>), väikekoovitaja (<i>Numenius phaeopus</i>), tutkas (<i>Philomachus pugnax</i>), rüüt (<i>Pluvialis apricaria</i>), sarvikpütt (<i>Podiceps auritus</i>), teder (<i>Tetrao tetrix</i>), metsis (<i>Tetrao urogallus</i>), mudatilder (<i>Tringa glareola</i>), punajalg-tilder (<i>Tringa totanus</i>) ja kiivitaja (<i>Vanellus vanellus</i>).	Linnuala hõlmab märgalakompleksi, mis hakkas kujunema ligi 7500 aastat tagasi Litoriinamerest eraldunud magedaveelise laguuni soostumise tulemusel. Tänapäevase küünib turbalasundi paksus soostikus kuni 10 meetrini. Soostiku linnualal paikneva osa moodustavad Laisma, Kõima, Õepa, Maima ja Põhara rabalaamad koos neid eraldavate mineraalmaade, veekogude ning kitsaste madal- ja siirdesooribadega.	Kuivendamise kaugmõju, turba kaevandamine.
Linnumängu loodusala (RAH0000282)	Jääb eriplaneeringu alale 1.	I lisas nimetatud elupaigatüübid, mida looduslale kaitstakse, on huumustoitelised järved ja järvikud (3160), jõed ja ojad (3260), rabad (*7110), nokkheinakooslused (7150), vanad loodushõlmad (*9010), rohunditerikkad kuusikud (9050), okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel (sürjametsad – 9060), soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080) ning siirdesoo- ja rabametsad (*91D0).	Linnumängu loodusala on moodustatud rabade ja mitmesuguste metsaelupaikade kaitseks. Loodusala koosneb neljast lahustükist. Kõige põhjapoolsemale lahustükile jääb Allipa raba ja seda ümbritsevad metsad. Järgmisele lahustükile jääb Vanakaie raba ning metsisele sobilikud metsaelupaigad. Kolmas lahustükk on Pidapa raba kaitseks. Kõige lõunapoolsem lahustükk on kaetud erinevate metsaelupaikadega, mis on samuti metsise elupaik.	Tundlik metsanduse ja veerežiimi muutmise suhtes.
Mukri loodusala (RAH0000281)	Piirneb eriplaneeringu alaga 1.	I lisas nimetatud elupaigatüübid, mida looduslale kaitstakse, on huumustoitelised järved ja järvikud (3160), rabad (*7110), rikutud, kuid taastumisvõimelised rabad (7120), siirde- ja õõtsiksood (7140), nokkheinakooslused (7150), liigirikkad madalsood (7230), vanad loodushõlmad (*9010), rohunditerikkad kuusikud (9050), soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080) ning siirdesoo- ja rabametsad (*91D0).	Loodusala on metsadest ümbritsetud märgalakompleks. Ala keskme moodustavad Mukri ja Ellamaa raba. Mukri raba on kujunema hakanud preboreaalse kliimastaadiumi lõpul (umbes 10 000 – 9000 aastat tagasi) järve soostumisel ning on Eesti vanimaid soid. Mukri rabas leidub arvukalt älveid ja laukaid. Raba keskosas kõrgub puisraba, äärealadel aga kasvab siirde- ja madalsoomets.	Ala ohustaks veerežiimi muutus (kuivendamine).
Pärnu jõe loodusala (RAH0000027)	Piirneb eriplaneeringu alaga 1 ning jääb alale 2 ja 4.	I lisas nimetatud elupaigatüübid, mida looduslale kaitstakse, on jõed ja ojad (3260), lamminiidud (6450) ja puisniidud (*6530). II lisas nimetatud liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on harilik hink (<i>Cobitis taenia</i>), harilik võldas (<i>Cottus gobio</i>), jõesilm (<i>Lampetra fluviatilis</i>), lõhe (<i>Salmo salar</i>) ja paksukojaline jõekarp (<i>Unio crassus</i>).	Pärnu jõe loodusala hõlmab Pärnu jõge ca 855 ha ulatuses. Pärnu jõgi on üks suuremaid ja veerikkamaid jõgesid Eestis. Jõe suurimaks väärtuseks on kärestikulised ja kiirema vooluga kivise-kruusase põhjaga jõelõigud, kus on säilinud jõe looduslik seisund. Tähtsamad lisajõed on Vodja, Esna, Reopalu, Prandi, Lintsi, Aruküla, Mädra, Kärü, Vändra, Navesti, Kurina, Reiu ja Sauga jõgi.	Potentsiaalne jõe reostus.
Saariõe loodusala (RAH0000278)	Piirneb eriplaneeringu alaga 2.	I lisas nimetatud elupaigatüübid, mida looduslale kaitstakse, on jõed ja ojad (3260), sinihelmikakooslused (6410), niiskuslembesed kõrgrohustud (6430), lamminiidud (6450), allikad ja allikasood (7160), vanad loodushõlmad (*9010), vanad laialehised metsad (*9020), rohunditerikkad kuusikud (9050), soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080) ning siirdesoo- ja rabametsad (*91D0). II lisas nimetatud liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on harilik võldas (<i>Cottus gobio</i>), paksukojaline jõekarp (<i>Unio crassus</i>) ja kaunis kuldking (<i>Cypripedium calceolus</i>).	Loodusala territooriumil valdavad metsa- ja soosalad, mis hõlmavad üle 90% alast. Loodusala keskmeks on Saariõgi oma ürgoru ja seda ümbritsevate metsa-aladega. Saariõgi on Navesti lisajõgi, mille üldpikkus on 39 km ja valgala 184 km ² . Looduslale jäävas osas on Saariõgi valdavalt looduslikus sängis ning voolab 5-6 meetri kõrguste kallaste vahel.	Vähemal või rohkemal määral on mõju avaldanud kuivenduskraavid (mõju naabrusest) ning raied. Paiguti ala tihedalt asustatud.

⁸ Vastavalt 05.08.2004 vastu võetud Vabariigi Valitsuse korraldusele nr 615 "Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri".

⁹ EELIS (Eesti Looduse Infosüsteem - Keskkonnaregister), Keskkonnaagentuur. Andmed seisuga 13.09.2021.

Tabel 3 jätk...

Natura ala	Kaugus/paiknemine	Kaitse-eesmärk ⁵	Kirjeldus ⁶	Ohutegurid ⁶
Soomaa loodusala (RAH0000550)	Jääb eriplaneeringu ala 2 lähedusse (minimaalne kaugus ca 60 m)	I lisas nimetatud elupaigatüübid, mida looduslale kaitstakse, on huumustoitelised järved ja järvikud (3160), jõed ja ojad (3260), liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (*6270), niiskuslembesed kõrgroostud (6430), lamminiidud (6450), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510), rabad (*7110), rikutud, kuid taastumisvõimelised rabad (7120), siirde- ja õõtsiksood (7140), nokkheinakooslused (7150), vanad looduspõõsad (*9010), rohunditerikkad kuusikud (9050), soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080), siirdesoo- ja rabametsad (*91D0), lammi-lodumetsad (*91E0) ning laialehised lammimetsad (91F0). II lisas nimetatud liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on saarmas (<i>Lutra lutra</i>), tiigilendlane (<i>Myotis dasycneme</i>), harilik lendorav (<i>Pteromys volans</i>), laialehine nestik (<i>Cinna latifolia</i>), kaunis kuldking (<i>Cypripedium calceolus</i>), palu-karukell (<i>Pulsatilla patens</i>), laiujur (<i>Dytiscus latissimus</i>), suur-mosaikliblikas (<i>Hypodryas maturna</i>), suur-kuldtiib (<i>Lycaena dispar</i>) ja paksukojaline jõekarp (<i>Unio crassus</i>).	Tegemist on massiivse märgalade kompleksiga. Soomaa maastikud on oma arengu ja hüdroloogiliste tingimuste poolest jaotatavad kolme gruppi: 1. Rabad, mis koos neid ümbritsevate siirde- ja madalsoodega mõjutavad väga tugevasti ümbritsevate alade veerežiimi ja teisi ökoloogilisi tingimusi. 2. Jõed ja jõgede lammid. Jõgede lammidel asuvad väärtuslikud poollooduslikud kooslused ja lammimetsad. Madalamates lammiosades on levinud lammi-madalsood. 3. Mineraalmaa metsad ja niidud. Need on kahest esimesest maastikutüübist välja jäävad mineraalmaa-alad, mille niiskusrežiim vaheldub väga kuivast (luided) kuni märjani (kuivendatud metsad jääjärvetasandikel).	Maakasutuse vähenemine, metsamajandus, puhkemajandus.
Soomaa linnuala (RAH0000082)	Jääb eriplaneeringu ala 2 lähedusse (minimaalne vahekaugus ca 60 m)	Liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse linnualal, on karvasjalg-kakk (<i>Aegolius funereus</i>), piilpart (<i>Anas crecca</i>), sinikael-part (<i>Anas platyrhynchos</i>), kaljukotkas (<i>Aquila chrysaetos</i>), väike-konnakotkas (<i>Aquila pomarina</i>), sooräts (<i>Asio flammeus</i>), sõtkas (<i>Bucephala clangula</i>), õösorr (<i>Caprimulgus europaeus</i>), must-toonekurg (<i>Ciconia nigra</i>), soo-loorkull (<i>Circus pygargus</i>), õõnetuvi (<i>Columba oenas</i>), rukkirääk (<i>Crex crex</i>), väikeluik (<i>Cygnus columbianus bewickii</i>), laululuik (<i>Cygnus cygnus</i>), väikepistrik (<i>Falco columbarius</i>), rabapistrik (<i>Falco peregrinus</i>), tuuletallaja (<i>Falco tinnunculus</i>), väike-kärbsenäpp (<i>Ficedula parva</i>), rohunepp (<i>Gallinago media</i>), sookurg (<i>Grus grus</i>), merikotkas (<i>Haliaeetus albicilla</i>), rabapüü (<i>Lagopus lagopus</i>), punaselg-õgija (<i>Lanius collurio</i>), hallõgija (<i>Lanius excubitor</i>), naerukajakas (<i>Larus ridibundus</i>), nõmmelõoke (<i>Lullula arborea</i>), sinirind (<i>Luscinia svecica</i>), mudanepp (<i>Lymnocyptes minimus</i>), väikekoovitaja (<i>Numenius phaeopus</i>), kalakotkas (<i>Pandion haliaetus</i>), herilaseviu (<i>Pernis apivorus</i>), veetallaja (<i>Phalaropus lobatus</i>), laanerähn e kolmvarvas-rähn (<i>Picoides tridactylus</i>), hallpea-rähn e hallrähn (<i>Picus canus</i>), roherähn e meltsas (<i>Picus viridis</i>), rüüt (<i>Pluvialis apricaria</i>), sarvikpütt (<i>Podiceps auritus</i>), täpikuik (<i>Porzana porzana</i>), jõgitiir (<i>Sterna hirundo</i>), händkakk (<i>Strix uralensis</i>), võõt-põõsalind (<i>Sylvia nisoria</i>), teder (<i>Tetrao tetrix</i>), metsis (<i>Tetrao urogallus</i>), mudatilder (<i>Tringa glareola</i>), heletilder (<i>Tringa nebularia</i>), punajalg-tilder (<i>Tringa totanus</i>) ja kiivitaja (<i>Vanellus vanellus</i>).		
Tellissaare loodusala (RAH0000305)	Jääb eriplaneeringu alale 2.	I lisas nimetatud elupaigatüübid, mida looduslale kaitstakse, on huumustoitelised järved ja järvikud (3160), rabad (*7110), siirde- ja õõtsiksood (7140), nokkheinakooslused (7150) ning siirdesoo- ja rabametsad (*91D0).	Tegemist on kahest lahustükist koosneva suure märgalakompleksiga, kus raba (*7110) keskosas valdab lage peenar-älvesraba ja peenar-älves-laugasraba, raba põhja ja kirdeservas aga puismättaraba. Levinud elupaigatüüp on ka siirdesoo- ja rabametsad (*91D0), mis hõlmavad looduslale 24%, kattes 84 ha. Enamasti on tegu rabametsadega, mis ääristavad Tellissaare raba, lõunapoolset lahustüki valdavad siirdesoometsad.	Kuivendamise kaugmõju alale.

4. Eriplaneeringu mõju prognoosimine Natura aladele

Lavassaare linnuala (RAH0000084) – tuulepargist tulenevad häiringud (eelkõige müra) võivad ulatuda linnualani ning halvendada linnualal elupaikade kvaliteeti. Samuti, kuna eriplaneeringu ala jääb linnuala lähedusse, on seal tuulepargi väljaarendamisel linnuala kasutataval lindudel suur kokkupõrkeoht tuulikutega. Välistatud ei ole ka barjääriefekti teke. Kuna linnuala kaitse-eesmärgiks määratud linnuliigid on seotud märgalade elupaikadega, ei ole välistatud, et osad linnualal pesitsevad linnud käivad toitumas või puhkamas Maima rabas, mis jääb eriplaneeringu alale. **Ebasoodne mõju ei ole välistatud ning KSH I etapis tuleb läbi viia asjakohane hindamine.**

Linnumängu loodusala (RAH0000282) – loodusala jääb eriplaneeringu alale. Kuigi tuulepargiga kaasnevate infrastruktuuride kavandamine loodusale on välistatud, võivad ebasoodsat mõju loodusala kaitse-eesmärkidele avaldada ka loodusala piiril paiknevad infrastruktuurid. Eelkõige on võimalik ebasoodne mõju seotud loodusala piiril puude raadamisest valgustingimuste muutustega või kuivendamise kaugmõjuga. **Ebasoodne mõju ei ole välistatud ning KSH I etapis tuleb läbi viia asjakohane hindamine.**

Mukri loodusala (RAH0000281) – loodusala piirneb eriplaneeringu alaga. Kuigi tuulepargiga kaasnevate infrastruktuuride kavandamine loodusale on välistatud, võivad ebasoodsat mõju loodusala kaitse-eesmärkidele avaldada ka loodusala piiril paiknevad infrastruktuurid. Eelkõige on võimalik ebasoodne mõju seotud loodusala piiril puude raadamisest valgustingimuste muutustega või kuivendamise kaugmõjuga. **Ebasoodne mõju ei ole välistatud ning KSH I etapis tuleb läbi viia asjakohane hindamine.**

Pärnu jõe loodusala (RAH0000027) – eriplaneeringu elluviimisega võib kaasneda täiendavate kuivendussüsteemide rajamine või olemasolevate rekonstrueerimine, mis võib kaasa tuua Pärnu jões settekoormuse suurenemise. **Ebasoodne mõju ei ole välistatud ning KSH I etapis tuleb läbi viia asjakohane hindamine.**

Saariõe loodusala (RAH0000278) – selles osas, kus loodusala piirneb eriplaneeringuga, jääb loodusale elupaigatüüp 6430 niiskuslembesed kõrgroostud. See elupaigatüüp hõlmab kõrgemakasvuliste soontaimedega rohustuid, mis palistavad kitsa ribana peamiselt jõekaldaid, kuid ka metsaservi. Omaette kooslustena need niiduribad kaitseväärtust ei oma, kuid nad moodustavad sageli puhverala väärtuslikuma tuumala ümber. Elupaigatüübi peamiseks ohuteguriks on kuivendamine. Kuivenduse mõju elupaigatüübile on välistatud, kuna eriplaneeringu ala ja loodusala lahutab tee, mille äärne ala on kuivenduse mõju all, mistõttu loodusala läheduses ei ole vajalik täiendavate kuivendustööde läbiviimine. Võimalike tuuleparkide arendamisega ei kaasne täiendavat kuivenduse mõju vaadeldavale elupaigatüübile. Ebasoodne mõju loodusala terviklikkusele ja kaitse-eesmärkidele on välistatud.

Soomaa loodusala (RAH0000550) – loodusala jääb eriplaneeringu ala lahustüki nr 2 lähedusse. Tuulepargi arendamisega kaasnevad kaudsed ebasoodsad mõjud, mis võivad taimestikule avalduda, on seotud veerežiimi ja valgustingimuste muutumisega. Loodusala ei piirne eriplaneeringu alaga ning nende vahele jääb Navesti jõgi (VEE1131600), mistõttu on võimalikud ebasoodsad mõjud loodusale välistatud.

Soomaa linnuala (RAH0000082) – tuulepargist tulenevad häiringud võivad ulatuda linnualani ning halvendada linnualal elupaikade kvaliteeti. Kuna eriplaneeringu ala jääb linnuala lähedusse, on seal tuulepargi väljaarendamisel linnuala kasutataval lindudel suur kokkupõrkeoht tuulikutega. Välistatud ei ole ka

barjääriefekti teke. **Ebasoodne mõju ei ole välistatud ning KSH I etapis tuleb läbi viia asjakohane hindamine.**

Tellissaare loodusala (RAH0000305) – loodusala jääb eriplaneeringu alale. Kuigi tuulepargiga kaasnevate infrastruktuuride kavandamine loodusalale on välistatud, võivad ebasoodsat mõju loodusala kaitse-eesmärkidele avaldada ka loodusala piiril paiknevad infrastruktuurid. Eelkõige on võimalik ebasoodne mõju seotud loodusala piiril puude raadamisel valgustingimuste muutustega või kuivendamise kaugmõjuga. **Ebasoodne mõju ei ole välistatud ning KSH I etapis tuleb läbi viia asjakohane hindamine.**

6.4 Mõju veekvaliteedile ja veerežiimile

Eriplaneeringu alale jäävad veekogud on välja toodud tabelis 2. Tuulepargi arendamisega võib kaasneda ebasoodne mõju veekogudele kui ehitisi kavandatakse ehituskeeluvööndisse või kui ehitustegevuse käigus rajatakse uusi kraave, mis suunatakse olemasolevasse veekogusse. Detailse lahenduse planeerimisel on võimalik tuulepargiga kaasnevaid infrastruktuure paigutada selliselt, et ebasoodsat mõju veekogudele ei avalduks või et kaasnev mõju veekogudele oleks minimaalne. Kuna ehitustöid veekeskkonnas otseselt ei kavandata, ei ole tõenäoline, et kavandatava tegevuse elluviimisel avaldub veekogudele oluline negatiivne mõju. **KSH aruande I etapis hinnatakse kavandatava tegevuse mõju veekogudele, kui on selgunud asukoha eelvalikud tuuleparkide rajamiseks. Vajadusel määratakse veekogude seisundi kaitseks leevendusmeetmeid või tingimusi, millega tuleb detailse lahenduse väljatöötamisel arvestada.**

Eriplaneeringu alal asuvad märgalad. Tuulikute ja selle teenindamiseks vajaliku infrastruktuuri rajamine märgaladele eeldab kuivenduskraavide rajamist. **Kavandatava tegevuse elluviimisega kaasnevat mõju märgaladele ja nende veerežiimile käsitletakse KSH I etapi aruandes, kui selguvad tuuleparkide rajamiseks sobivad asukohad.**

Eriplaneeringu alale jäävad mitmed maaparandussüsteemid. Tuulepargi väljaarendamisel on vaja tagada olemasolevate maaparandussüsteemide jätkusuutlik funktsioneerimine. Kõik tegevused seoses maaparandussüsteemidega tuleb kooskõlastada Põllumajandusametiga.

Eriplaneeringu alal varieerub põhjavee (esimese aluspõhjalise põhjavee) kaitstus ulatuslikult. Esineb nii suhteliselt kaitstud ja keskmiselt kaitstud kui ka nõrgalt kaitstud alasid (Maa-ameti geoportaali 1: 400 000 geoloogilise kaardirakenduse andmed, 10.09.2021). Võimalik negatiivne mõju põhjaveele on eelkõige seotud avariilukordadega. Avariilukorrad on võimalikud tuulepargi ehitus-, kasutus- ja sulgemisetapil. Ehitustegevuse ja sulgemise etapil on eelkõige riskiks kasutatavate ehitusmasinate kütuse või muu kemikaali lekked. Kasutusetapis võib suurimaks reostuse riskiallikaks pidada tuuleturbiini gondlis asuvas käigukastis kasutatavat õli (kokku kuni ca 400 l tuuliku kohta). Gondli purunemisel või ebaõige õlivahetuse korral võib õli sattuda pinnasesse ja halvimal juhul pinna- või põhjavette. Rahvusvahelise praktika põhjal tuulikutel selliseid vigu ei esine, samuti teostatakse õlivahetust spetsialiseeritud ettevõtete ja kvalifitseeritud spetsialistide poolt, mistõttu reostuse risk on suure tõenäosusega olematu. Õnnetuste tekkimise korral on peamine abinõu päästeteenistuse kiire reageerimine ja õlireostuse likvideerimine. Operatiivse info tuuleturbiini seisundist tagavad elektroonilised seire- ja juhtimissüsteemid ning tuulepargi haldajal peaks samuti olema õnnetusjuhtumite lahendamiseks vastav juhendmaterjal. **Avariilukordade tekkimise riski maandamiseks ehitusperioodil on ehitustöövõtja kohustatud järgima erinevatel tööetappidel ohutuseeskirju ning**

välistama riske vastavate kavade ja märgistega. Ehitusperioodil vastutab töövõtja keskkonnakaitse eest ehitusobjektil ja selle kõrval oleval alal vastavalt Eesti Vabariigis kehtivatele seadustele ja nõuetele ning juhistele. Avariolukorrad on erandid ning ei iseloomusta tavapärasest olukorda.

Tuuliku vundamendi lahendus sõltub eelkõige vaadeldava asukoha ehitusgeoloogilistest tingimustest. Pehmemates pinnastes on lisaks tavalisele raudbetoon vundamendile (mis üldjuhul ulatub 2-3 meetrit pinnasesse) vaja kasutada ka vaiasid. Vaiade arv ja mõõtmed olenevad samuti pinnase omadustest. Näiteks väga pehme pinnase puhul võivad vaiad ulatuda umbes kuni 30 m sügavuseni. Üldjuhul on vaiade läbimõõt keskmiselt ca 50 cm. Arvestades tuuliku vundamendi tehnilist lahendust ja mõõtmegi ei mõjuta see põhjavee liikumist või kvaliteeti. **Igasuguste puurimistööde või muude maapinna sügavustes läbiviidavate tööde puhul on vajalik ehitustööde käigus tagada, et ei tekiks erinevate põhjaveekihtide vertikaalset segunemist.**

Tuulikute aluste rajamisel on tegu ehitustöödega, mis vastavad oma iseloomult tavapärastele ehitustöödele. Ehitustööde käigus tekkival vibratsioonil ei ole negatiivset mõju põhjaveele.

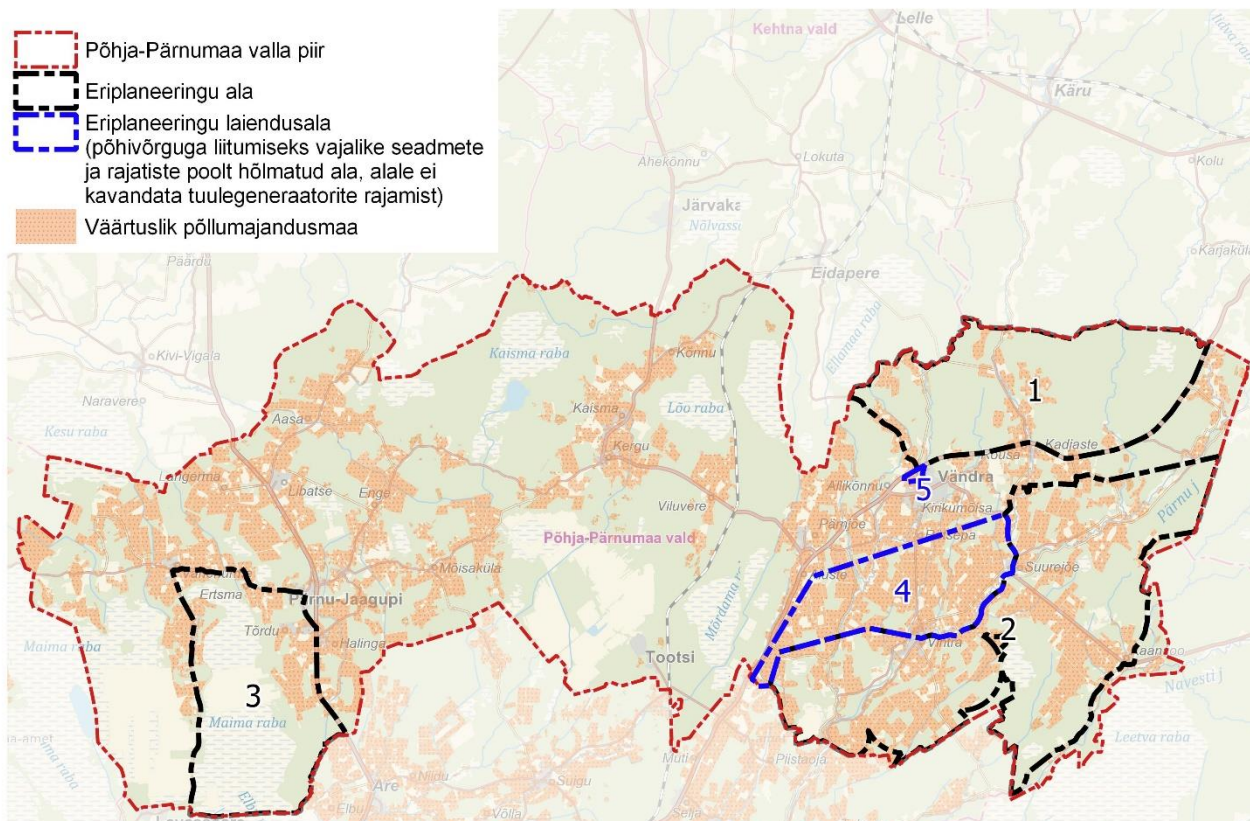
Tuulikute rajamine ei oma püsivat mõju piirkonna elanike joogiveevarustusele, kuna ei toimu põhjaveetaseme alandamist ega kvaliteedi muutmist.

6.5 Mõju pinnasele, sh väärtuslikule põllumajandusmaale

Tuulepargi infrastruktuuride rajamine eeldab pinnasetöid. Näiteks uute teede rajamisel kooritakse kasvupinnas ja ehituseks mittesobiv pinnas ning asendatakse see teetammi koostises vajalike materjalidega. Pinnase hävimine piirdub tuulikute ehitusplatsidega ning tuulepargiga kaasneva taristu ehitusaladega ja seetõttu ei saa tuulepargi väljaarendamisel mõju pinnasele lugeda oluliseks. **Antud teemat KSH I etapi aruandes rohkem ei käsitleta.**

Pärnu maakonna planeeringuga loetakse väärtuslikuks põllumajandusmaaks küla või aleviku territooriumil paiknevat haritava maa, püsirohumaa ja püsi kultuuride all oleva maa massiivi, mille boniteet on võrdne või suurem Pärnumaa põllumajandusmaa kaalutud keskmisest boniteedist (35 hindepunkti). Lisaks sellele loetakse väärtuslikuks põllumajandusmaaks massiivi, mille boniteet on maakonna põllumajandusmaa keskmisest boniteedist madalam, kuid millel paikneb maaparandussüsteem. Maakonnaplaneeringuga ei ole määratletud väärtusliku põllumajandusmaa massiivi minimaalset suurust.

Pärnu maakonna planeeringu lahenduse järgi jäävad mitmed väärtusliku põllumajandusmaa massiivid eriplaneeringu alale. Eriti rohkelt asub väärtuslikke põllumajandusmaid eriplaneeringu alal 2 ja eriplaneeringu laiendusosal 4 (joonis 5). Kui tuulepargiga kaasnev infrastruktuur jääb väärtuslikule põllumajandusmaale, kaasneb sellega otsene väärtusliku põllumaa häving ehitusalade ulatuses. Väärtuslike põllumajandusmaade säilitamine ja kaitse on vajalik toidujulgeoleku kindlustamiseks. Tänapäeva maailma suure ehitussurve tõttu väheneb pidevalt põllumaade pindala. Põllumaadele ehitiste kavandamine ei piirdu ainult toidu kasvatamiseks sobiva pinnase hävimisega, sellega võetakse ära ka eeldused ala uuesti kasutusele võtuks põllumajandusmaana.

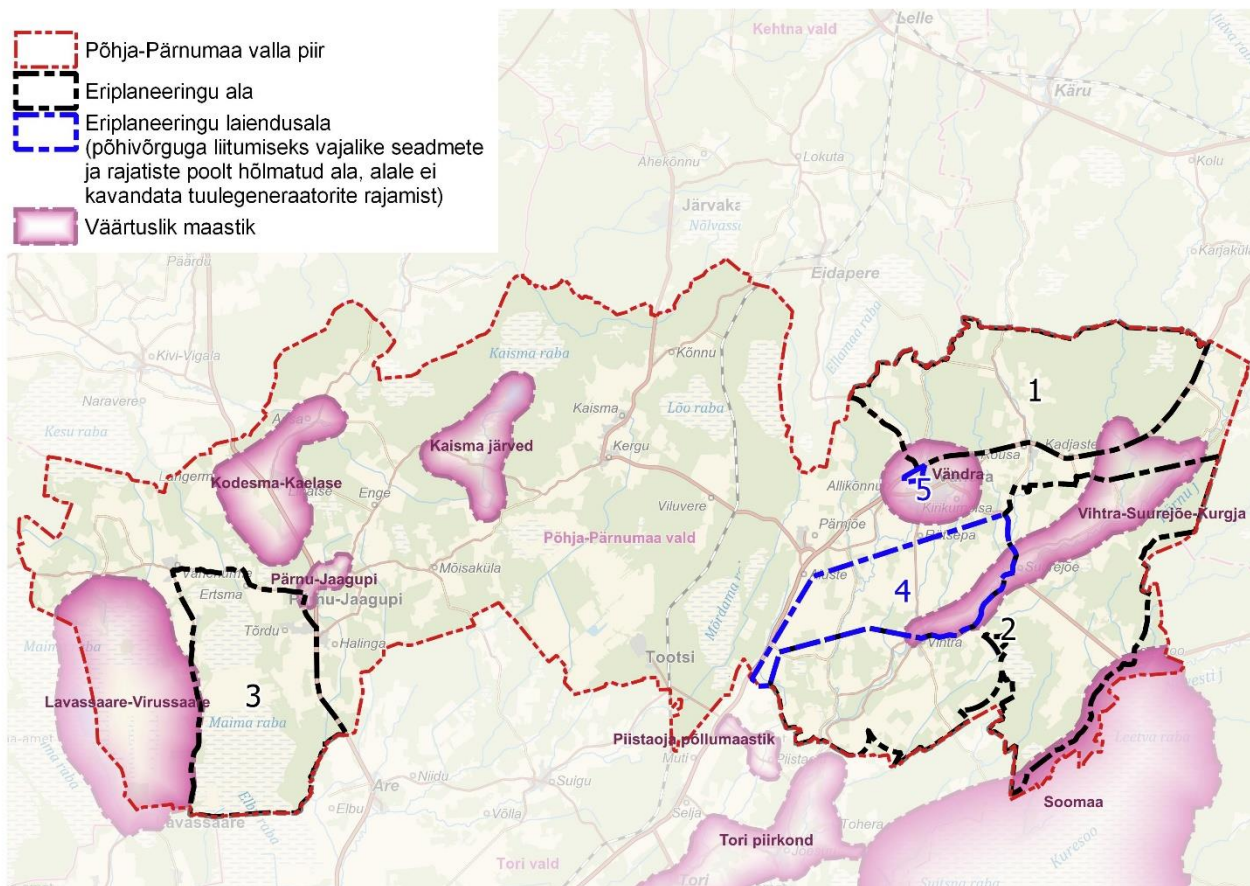
Joonis 5. Eriplaneeringu alade ja laiendusala katusus väärtuslike põllumajandusmaadega vastavalt Pärnu maakonna planeeringule.

Tuuleparkide arendamiseks kõige sobivamate asukohtade valikul arvestatakse väärtuslike põllumajandusmaadega. Väärtuslike põllumajandusmaadega arvestamine ei tähenda tingimata seda, et ehitamine neile oleks täielikult keelatud, vaid seda, et tuuleenergia arendamiseks sobivaimade asukohtade valikul leitakse selline lahendus, mis tagaks võimalikult suures ulatuses väärtuslike põllumajandusmaade säilimise. Tuulepargi rajamisega põllumaale ei kaasne terviklike põllumassiivide hävimine. Hävineb vaid see osa, mis jääb uute ehitiste (teed, tuuliku vundament, alajaam) alla. Kuna tuulikud peavad paiknema üksteisest teatud kaugusel, tähendab see seda, et suurem osa väärtuslikust põllumaast siiski säilib. Samuti tuleb arvesse võtta, et üks tegevus ei välista teist ehk tuulepargialal on võimalik üheskoos nii põllumajanduslik kasutus kui ka energia tootmine. **Seetõttu eeldatavalt olulist negatiivset mõju Põhja-Pärnumaa väärtuslikele põllumajandusmaadele ei avaldu**, sellegipoolest kuna väärtuslikud põllumajandusmaad on üheks tuulepargialade valiku kriteeriumiks on teema edasine käsitlemine KSH aruandes vajalik.

6.6 Mõju maastikule, sh väärtuslikule maastikule

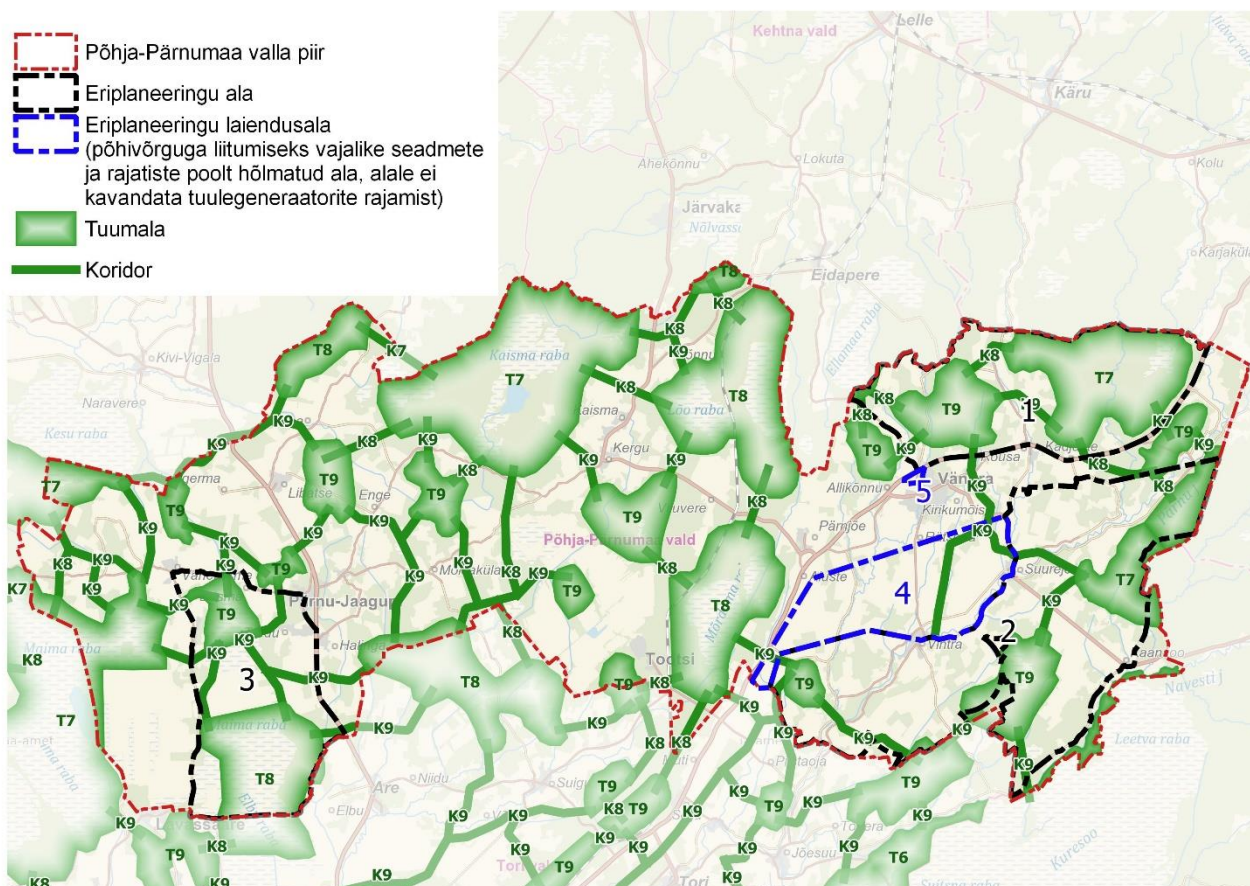
Tuulikud on maastikul domineerivad objektid, mis mõjutavad maastiku üldpilti. Eriplaneeringu alale jäävad väärtuslikud maastikud on välja toodud tabelis 2 ja joonisel 6. KSH I etapi aruande koostamisel viiakse läbi nähtavusanalüüs ja tuulepargi visualiseeringud (fotomontaaž). Visualiseeringud tehakse asukohtadest, kus nähtavusanalüüsi alusel on elektrituulikud nähtavad ning paikneb mõni avalikult kasutatav objekt (5 km raadiuses). **KSH I etapi aruandes antakse eksperthinnang kavandatava tegevuse elluviimisega**

- Põhja-Pärnumaa valla piir
- Eriplaneeringu ala
- Eriplaneeringu laiendusala
(põhivõrguga liitumiseks vajalike seadmete ja rajatiste poolt hõlmatud ala, alale ei kavandata tuulegeneraatorite rajamist)
- Väärtuslik maastik

6.7 Mõju rohevõrgustikule

Maakonnaplaneeringu lahenduse järgi jääb eriplaneeringu alale 1 riigi väike tuumala (T7), maakonna väike tuumala (T9), riigi väike koridor (K7), kolm maakonna suurt koridori (K8) ning kolm maakonna väikest koridori (K9). Alale 2 jääb riigi väike tuumala, kolm maakonna väikest tuumala, maakonna suur koridor ja kuus maakonna väikest koridori (joonis 7). Alale 3 jääb maakonna väike tuumala, maakonna suur tuumala (T8) ja kuus maakonna väikest koridori. Alale 4 jääb kolm maakonna väikest koridori. Alal 5 rohevõrgustikku ei paikne.

Joonis 7. Põhja-Pärnumaa rohevõrgustiku (vastavalt Pärnu maakonna planeeringule) kattuvus eriplaneeringu alaga ja laiendusala.

Maakonnaplaneeringu lahendust täpsustab kohaliku omavalitsuse üldplaneering. Kuigi Põhja-Pärnumaa valla üldplaneering on alles eelnõu koostamise etapis, tehakse üldplaneeringu koostajaga tihedalt koostööd, et võimalikult palju arvestada üldplaneeringuga täpsustatavat rohevõrgustikku eriplaneeringus.

Tuulepargi püstitamine eeldab elektrituulikute juurde hooldusteede rajamist. Kuna tuulikud peavad paiknema üksteisest teatud kaugusel (vahemaa sõltub rajatavate tuulikute parameetritest), tähendab see seda, et tuulepargi väljaehitamisel moodustub vaadeldavasse asukohta üsna suur teede võrgustik. Kui teed läbivad rohevõrgustiku koridore või tuumalasid, kahjustab see otseselt rohevõrgustiku sidusust. Rohevõrgustiku sidusust mõjutavad ka tuulikutega kaasnevad häiringud. Tuulikute olemasolu ja nende töötamisega kaasnev müra, vibratsioon ning varjude liikumine võib häirida liike ning viia selleni, et liigid väldivad edaspidiselt tuuleparki ja selle lähiümbrust. Eriti pelglike liikide puhul võib see tähendada näiteks seda, et tuulepargi vahetus läheduses paiknev rohevõrgustiku koridor enam ei toimi või tuumala väärtus kahaneb.

KSH I etapi aruandes hinnatakse mõju rohevõrgustikule. Pidades silmas roheline energia arendamise eesmärke, ei ole rohevõrgustikus tuulepargi rajamise või ehitustegevuse keeldu proportsionaalne rakendada. Tuulikupargi mõju rohevõrgustikule sõltub nii rohevõrgustiku elemendi olemusest kui ka tuulikupargi reaalsest ruumilis-tehnilisest lahendusest. Rohevõrgustiku sidususe ja toimise tagamiseks tuleb välja töötada vajalikud meetmed tuuleparkide detailse planeeringulahenduse väljatöötamisel, mille jaoks antakse suunised KSH I etapi aruandes.

6.8 Mõju õhukvaliteedile

Tuulepargiga kaasnev mõju õhukvaliteedile on seotud selle füüsilise mõjutamisega ehk müraga. Välisõhus leviv müra on atmosfääriõhu kaitse seaduse tähenduses inimtegevusest põhjustatud ning välisõhus leviv soovimatu või kahjulik heli.

Tuuliku poolt tekitatav müra jaotatakse kaheks: aerodünaamiline müra, mida tekitab tiivikulaba liikumine ja tuul ning mehaaniline müra, mida tekitab elektrituuliku generaator ja käigukast. Tuulikute puhul on inimesele kuuldav ja suurimat müra põhjustab peamiselt tuuliku labade tekitatav kesksageduslik müra, teiste müraallikate osatähtsus on väike. Labade tekitatavat sahinat täielikult vältida ei ole võimalik. Mürataset saab vähendada nt rootori pöörete arvu vähendamisega. Vaiksema tuule korral on pöörete arv väiksem ja sellega koos ka müratase madalam. Tuule kiiruse kasvamisel pöörete arv suureneb, samas tugevneb ka looduslik mürafoon. Müraemissioon suureneb tuuliku mootori võimsuse suurenemisel.

Eestis on keskkonnamüra normväärtused kehtestatud keskkonnaministri 16.12.2016 vastu võetud määrusega nr 71 „Välisõhus leviva müra normtasemed ja mürataseme mõõtmise, määramise ja hindamise meetodid“. Määrust ei kohaldata alal, kuhu avalikkusel puudub juurdepääs ja kus ei ole püsivat asustust, ning töokeskkonnas, kus kehtivad töetervishoidu ja tööohutust käsitletavad nõuded. Eraldi normatiivid on kehtestatud liiklus- ja tööstusmürale. Tööstusmüra nimetatud määruse tähenduses on müra, mida põhjustavad paiksed müraallikad, sh elektrituulikud.

Müratundlike alade kategooriad määratakse vastavalt üldplaneeringu maakasutuse juhtotstarbele järgmiselt:

- I kategooria – virgestusrajatiste maa-alad ehk vaiksed alad;
- II kategooria – haridusasutuste, tervishoiu- ja sotsiaaltoetavate asutuste ning elamu maa-alad, rohealad;
- III kategooria – keskuse maa-alad;
- IV kategooria – ühiskondlike hoonete maa-alad.

Elamumaad ja maatulundusmaal asuvate elamute õuealad loetakse müra hindamisel II kategooria aladeks.

Planeeringutes ja projekteerimisel kasutatakse järgmisi müra normtasemete liigitusi:

- müra piirväärtus – suurim lubatud müratase, mille ületamine põhjustab olulist keskkonnahäiringut ja mille ületamisel tuleb rakendada müra vähendamise abinõusid;
- müra sihtväärtus – suurim lubatud müratase uute planeeringutega aladel.

Tabel 4. Tööstusmüra normtasemed (päeval kl 07.00-23.00/öösel kl 23.00-07.00, dBA).

Ala kategooria üldplaneeringu alusel	I kategooria - virgestusrajatiste maa-alad ehk vaiksed alad	II kategooria - haridusasutuste, tervishoiu- ja sotsiaaltoetavate asutuste ning elamu maa-alad, rohealad	III kategooria - keskuse maa- alad	IV kategooria - ühiskondlike hoonete maa- alad
Müra sihtväärtus	45 / 35	50 / 40	55 / 45	
Müra piirväärtus	55 / 40	60 / 45	65 / 50	

Atmosfääriõhu kaitse seadusest tulenevalt tuleb tuuleparkide kavandamisel üldjuhul lähtuda müratundlike alade suhtes piirväärtuse tagamise vajadusest. Tööstusmüra piirväärtus II kategooria aladel (elamumaadel ja hajaasustuses maatulundusmaal asuva elamu õuealal) on päeval (07.00-23.00) 60 dB(A) ja öösel (23.00-07.00) 45 dB(A). Sihtväärtuse rakendamise vajadus on keskkonnaministri 16.12.2016 määruse kohaselt nr 71 üksnes väljaspool tiheasustusalala või kompaktse hoonestusega piirkonda kavandatava seni hoonestamata uue müratundliku ala puhul, kusjuures müratundlikuks loetakse ala, mis on üldplaneeringu juhtotstarbega määratud ja millele on kehtestatud müra normtasemed. Õigusakti definitsiooni järgi tuleb olemasolevate müratundlike alade puhul lähtuda seega piirväärtuse tagamise vajadusest. Samas tuleb meeles pidada, et sihtväärtuse tagamise vajadus on siiski pärast 2002. aastat¹⁰ realiseeritud müratundlike alade planeeringutele, mis on juba pidanud arvestama oma tegevuse planeerimisel taotlustasemetega või kellel oli toona õigustatud ootus taotlustaseme tagamise osas¹¹. Samas võiks uute tuulikute kavandamisel seada siiski eesmärgiks kõikide müratundlike alade suhtes rangeimate nõuete ehk välisõhus leviva müra sihtväärtuse tagamine, mis tagab head tingimused lähimatel müratundlikel aladel. II kategooria alade tööstusmüra sihtväärtus on 50 dB päeval ja 40 dB öösel. Kuna tuulikud töötavad ööpäevaringselt, saab määravaks mürataseme vastavuse tagamine öistele ehk rangematele nõuetele (40 dB).

Müra normtasemete tagamiseks vajalik vahemaa tuulikute ja elamumaade vahel oleneb tuulikute konkreetsest asetusest (olenevalt, mis suunas on tuulikud rohkem lähestikku gruppides ja seega suurema koosmõjuga). Üldjuhul piisab müra normtaseme täitmiseks üksikute tuulikute korral ca 300-500 meetrist. Tuulikute gruppide korral on puhverala vajadus suurem: ca 500-800 m.

Tuulepargi ehitamise ja lammutamise etapiga kaasneb tavaline ehitustegevuse müra, mille allikaks on eelkõige ehitamise ja lammutamise käigus kasutatavad masinad. Tegemist on lühiajalise ja pöörduva mõjuga, st tavapärasest suurem müra esineb ainult ehitus- või lammutusperioodil ning tegevuste lõppemisel see lakkab. Ehitustegevuse ajaks on vastuvõtja juures kehtestatud piirväärtused öisele ehitismürale.

KSH I etapi aruandes tehakse tuulepargi käitamisaegne müraanalüüs, mis sisaldab müra leviku modelleerimist (mürakaart) lähtudes arenduse müraallikatest (tuulikute) ja ümbritseva keskkonna andmetest, müraalasest olukorrast ning analüüsiga seotud asjakohastest kirjeldustest. Mürakaardid koostatakse kasutades spetsiaaltarkvara WindPro. Lisaks antakse kvalitatiivne kirjelduslik hinnang (ilma mürakaardita) ehitusaegsele mürale (ilma mürakaardita) ning võimalikule kumulatiivsele müra koosmõju tekkimisele piirkonnas juba olemasolevate objektidega (nt riigiteed, karjäärid) ning piirkonnas planeeritavate tuuleparkidega (vt ptk-i 6.16). KSH I etapi aruandes käsitletakse ka madalsageduslikku müra.

6.9 Mõju inimese tervisele ja heaolule

Mõju inimese tervisele on seotud eeskätt tuulikute lähedal elavate inimeste ja tuulikute töötamisest tuleneva müra võimaliku mõjuga.

¹⁰ Siis jõustus sotsiaalministri 04.03.2002 määrus nr 42 „Müra normtasemed elu- ja puhkealal, elamutes ning ühiskasutusega hoonetes ja mürataseme mõõtmise meetodid“).

¹¹ Varasemalt oli sihtväärtuse asemel taotlustase.

Tuulikud paigutatakse reeglina tundlikest aladest, sh elamualadest, sellisele kaugusele, mis välistab inimeste elukohas tervist otseselt kahjustava müra esinemise ja tagatakse keskkonnanõuete täitmine.

Arvestades, et müra normtasemed on kehtestatud inimeste tervise kaitset ning põhjendatud häiringuid silmas pidades, tuleb müra normtasemetele vastavad olukorrad lugeda vastuvõetavaks. Samas võib siiski välja tuua, et ka normtasemele vastav müra on tajutav, seda eelkõige müra levikut soodustava tuule suuna korral) ehk müra normtasemele vastav olukord ei taga siiski täielikku vaikust ja häirimise intensiivsus on üsnagi subjektiivne (inimeste tundlikkus ja vastuvõtlikkus mürale on erinev).

KSH I etapi aruandes käsitletakse tuulikute tuleneva müra, sh madalsagedusliku müra mõju inimesele tuginedes teaduskirjandusele ning olemasolevates tuuleparkides läbiviidud uuringutele.

Tuulikuparkide kavandamisel tuleb arvesse võtta ka varjutuse ning valguse vilkumise ja peegelduste esinemist, kuna tegu võib olla elanike jaoks häiriva nähtusega.

Peegeldused tekivad, kui päike peegeldub hetketi tuuliku labadelt ja põhjustab teatud vaatluspunktis ebameeldivat helkimist. Peegeldused on tingitud labade materjalist, selle ärahoidmiseks kasutatakse kaasaegsete tuulikute puhul matte pinnatöötlusmeetodeid.

Tuulikute pöörlevad labad põhjustavad liikuvaid varje, mis võivad olla inimestele häirivad. Varjutamise esinemiseks peab tuulik asetsema vaatleja ja päikesega (päikesekiirtega) ühel joonel. Varjude ulatus on seda suurem, mida madalamalt päike paistab. Seega on varjutus kõige ulatuslikum hommiku- ja õhtutundidel ning talvisel perioodil. Samas suvel on varjude potentsiaalne kestvusaeg suurim (päev on pikem). Arvestades meie laiuskraadil esinevat päikese liikumist taevavõlvil, ei tekita tuuleturbiinid kunagi varju tuuliku tornist lõunas. Varjutus esineb kõige kaugemale ulatuvalt lääne- ja idakaares. Kõige suurem on varjutuse summaarne kestvus tuuliku vahetus läheduses tornist loode, põhja ja kirde suunas. Häirivat varjutust ei esine, kui puudub otsene päikesekiirgus (ilm on pilves). Eestis puuduvad varjutuse esinemisele kehtestatud normid või üldtunnustatud juhendid. Senini on tuulikuparkide varjutuse hinnangutes heaks tavaks saanud järgida Euroopas kehtivaid normatiive/juhendmaterjale.

Saksamaal kehtiva juhendi alusel, mida arvestavad üldjuhul ka teised Kesk- ja Lõuna-Euroopa riigid, loetakse vastuvõetavaks maksimaalselt kuni 30 tundi aastas või 30 minutit päevas maksimaalset summaarset varjutamise kestust ühel hoonestusalal. Maksimaalse kestvuse ehk nn halvima olukorra puhul arvestatakse, et tuulikud töötavad kogu aeg ja päike paistab päikesetõusust päikeseloojanguni pidevalt.

Rootsis ja Taanis järgitakse nõuet, mille kohaselt ei tohi uute tuulikuparkide planeerimisel elamualadel ületada 8 või 10 tunnist reaalselt summaarset varjutamise kestvust aasta jooksul. Reaalse varjutuse kestvuse arvutamisel arvestatakse otsese päikesepaiste kestvust meteoroloogiajaamade vaatlusandmete alusel ning tuulikute töötamise aega eri tuulesuundade (ehk tuuliku tiiviku paiknemist) ning tuulevaikuse esinemise alusel.

KSH I etapi aruande koostamise käigus viiakse läbi varjutuse modelleerimine kasutades selleks tarkvara WindPro. Kuna Eestis varjutusele normväärtus ning kinnitatud arvutusmetoodika puudub, siis koostatakse indikatiivsed varjutuskaardid nii halvima võimaliku kui ka reaalselt tõenäolise varjutusaja kohta.

Hinnang tuulikute tuleneva võimaliku vibratsiooni tekkele antakse KSH I etapi aruandes tuginedes teaduskirjanduse andmetele.

6.10 Asjakohased sotsiaal-majanduslikud ja kultuurilised mõjud

Alljärgnevalt antakse ülevaade eriplaneeringu elluviimisega kaasnevatele asjakohastele sotsiaal-majanduslikele ja kultuurilistele mõjudele. Täpsemalt käsitletakse kõiki alltoodud teemasid KSH I etapi aruandes.

Mõju kinnisvarale ja maakasutusele

Arvestades kogu tuulepargi pindala jääb vaid väike osa kasutatavast maast otseselt plaanitavate rajatiste alla. Enamus maa-alast säilib tuulepargis senisel kujul ning seda on võimalik kasutada ka edaspidi sihtotstarbeliselt. Tuulepargi käitamisel on võimalik nii metsamajandusliku kui ka põllumajandusliku kasutuse jätkamine. Juhul kui tuulikute eluea lõppedes on maaomanikul või arendajal maa-ala arendamiseks muid soove, saab tuulikupargi likvideerida ja anda alale muu sobiva funktsiooni.

Kuigi tuuleparkide mõju kinnisvara hindadele ei ole palju uuritud, on läbiviidud uuringutes tuvastatud, et kinnisvara väärtuse vähenemist võib täheldada tuulepargi arendamise perioodil, samas kui tuulepargi käitamise perioodil olulist negatiivset mõju kinnisvara hindadele ei esine. Kinnisvara hinna väärtuse langust põhjustab eelkõige inimeste teadmatuse ja/või hirmu elektrituulikute mõjude suhtes. **Tuuleparkide rajamisega kaasnevat võimalikku mõju kinnisvara hindadele hinnatakse KSH I etapi aruandes, lähtudes Eesti ja välisriikide praktikast ning läbiviidud uuringute andmetest.**

Mõju piirkonna arengule, sh ettevõtlusele ja tööhõivele

Tuulepargi rajamisega koos kaasneb erinevate töökohtade loomine, mis on seotud tuulepargi püstitamise ja töötamisega. Samas töökohtade arvukas teke konkreetselt planeeringuala piirkonna elanikele ei ole garanteeritud. Paljud tuulepargiga kaasnevad uued töökohad vajavad spetsiaalväljaõpet. **KSH I etapi aruandes käsitletakse täpsemalt, missugused töökohad tuulepargi rajamisega kaasnevad ning millist mõju omab eriplaneeringu elluviimine kohalikele tööhõivele.**

Tuulepargi lähedusse jäävatel ettevõtetel tekib võimalus saada otseliini kaudu tuulepargist elektrit ilma võrgutasu maksmata. **KSH I etapi aruandes antakse täpsem ülevaade, kus otseliini rajamise võimalus võiks tekkida.**

Tuulepargi rajamisega kaasneb vajadus rajada uusi või rekonstrueerida olemasolevaid teid, millel on positiivne mõju piirkonna infrastruktuurile. Koostöös valla ning kohalikega on võimalik välja selgitada, milliste teede rekonstrueerimine on vajalik valla ja kohalike elanike seisukohast ning mis teed oleksid olulised ka juurdepääsu rajamiseks tuuleparkidele. Asukoha eelvaliku tegemisel analüüsitakse valitud alade juurdepääse ning seatakse teede rajamise suunised detailses lahenduses tehtavatele töödele. Asukoha eelvaliku etapis ei määrata kohalike teede asukohti ja nende ristumiskohti riigiteedega ega oluliselt ümberehitatavaid riigitee lõike või ristmikuid, seda tehakse detailses lahenduses kui on selgunud tuuliku teenindavate teede täpsem paiknemine.

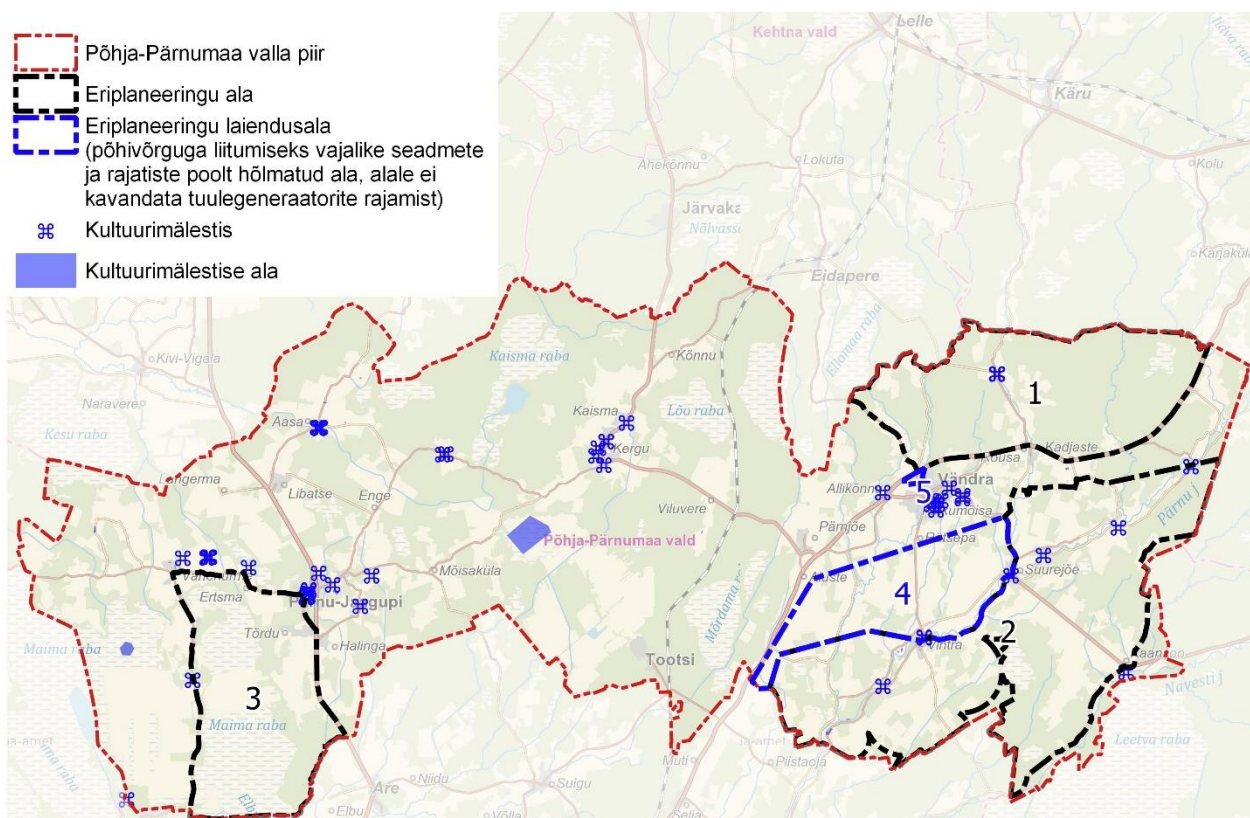
Kohalikule piirkonnale sotsiaal-majandusliku kasuna võib välja tuua rahalise kompensatsiooni. **Rahaliste kompensatsioonimehhanismide määramine ei ole KSH ülesanne. KSH I etapi aruandes antakse üldised suunised kompensatsioonimehhanismide välja töötamiseks EP detailse lahenduse etapis. Kohaliku kasu käsitlese puhul arvestatakse, et Rahandusministeeriumi poolt on väljatöötamisel vastavad juhendmaterjalid, mida hindamisel võimalusel (st nende valmimisel) arvestatakse.**

Kultuurilised mõjud

KSH I etapi aruandes hinnatakse võimaliku tuulepargi või võimalike tuuleparkide mõju Soomaa piirkonna väärtustele. Täpsemalt hinnatakse, kas tuulikute tingituna visuaalse maastikupildi muutumine võib negatiivselt mõjuda puhkealale, põhjustades puhkeväärtuse langemist ja väiksemat huvi piirkonna külastamise vastu. Selle hindamiseks koostatakse KSH I etapi aruandes nähtavusanalüüs ja visualiseeringud Soomaa rahvuspargi enam külastatavatest kohtades (näiteks Soomaa jõed ja kaldaalad, RMK külastuskohad).

6.11 Mõju kultuurimälestistele

Eriplaneeringu mõjualale jäävad kultuurimälestised on nimetatud tabelis 2. Joonisel 8 on näidatud kultuurimälestiste paiknemine Põhja-Pärnumaa vallas ning eriplaneeringu alal.

Joonis 8. Kultuurimälestiste paiknemine Põhja-Pärnumaa vallas ning eriplaneeringu alal ja laiendusosal (alusandmed: Maa-ameti geoportaal, 30.09.2021).

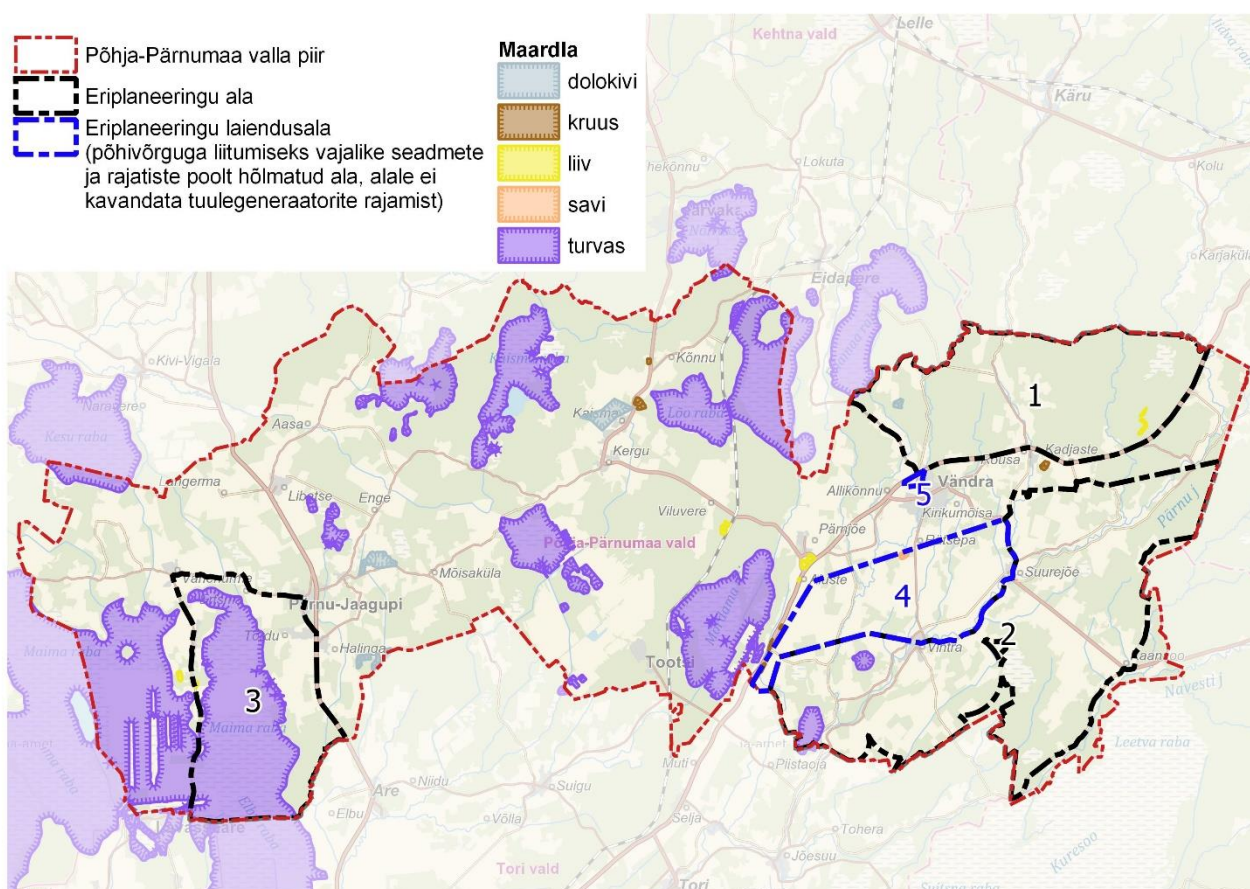
Kinnismälestise kaitseks on kehtestatud kaitsevöönd, mille mõte on tagada mälestiste säilimine ajalooliselt väljakujunenud maastikustruktuuris ja mälestist väärivas keskkonnas ning vältida mälestist ja ümbritsevat keskkonda kahjustavaid tegevusi. Kui kinnismälestisele või selle kaitsevööndisse soovitakse ehitada või rajada teid, liine, trasse vm, tuleb kavandatav tegevus kooskõlastada Muinsuskaitseametiga. Kui tuulepargiga

kaasnevaid ehitisi kultuurimälestiste kaitsevööndisse ei kavandata, võib eeldada, et negatiivne mõju neile puudub.

Tuuleenergia arendamisel on vaja tagada kultuurimälestiste säilimine olemasolevas seisundis. KSH I etapi aruandes hinnatakse kavandatava tegevuse mõju kultuurimälestistele. Muu hulgas käsitletakse hindamises arheoloogiatundlikke prognoosalasid ehk piirkondi, kus üsna suure tõenäosusega võib leida seni riikliku arheoloogiamälestisena kaitse alla mitte jõudnud arheoloogilist kultuurikihti ja arheoloogilisi leide. Arheoloogiatundlikke prognoosialade kattumisel tuuleparkide jaoks sobivate eelvalikualadega juhitakse sellele tähelepanu ning pannakse paika tingimused detailse lahenduse koostamisel nendega arvestamiseks, sh tingimused arheoloogiliste uuringute läbiviimiseks. Lisaks jääb eriplaneeringu alale mitmeid pärandkultuurobjekte, mis ei ole küll kaitse all, aga mida tuleks tuuleparkide arendamisel kultuuripärandi säilimiseks arvesse võtta.

6.12 Mõju maavaravarudele

Eriplaneeringu alale jäävad maardlad on esitatud tabelis 2 ja kujutatud joonisel 9. Vastavalt maapõueseaduse § 14 lg 2 on maapõue seisundit ja kasutamist mõjutav tegevus lubatud üksnes Keskkonnaministeeriumi või valdkonna eest vastutava ministri volitatud asutuse nõusolekul. KSH läbiviimisel ja eriplaneeringu koostamisel arvestatakse maapõueseaduses sätestatuga.

Joonis 9. Eriplaneeringu alale ja laiendusosalale jäävad maardlad (Maa-ameti geoportaal, 14.09.2021).

6.13 Jäätmete

Tuulikupargi ehitusetapis tekkivad jäätmed on seotud tavapärase ehitusprotsessiga. Ehitustegevusega kaasnevad jäätmed, nagu freespuru või väljakaevatavad pinnased, on taaskasutatavad. Tööde käigus tekkiv praht ja muud jäätmed käideldakse vastavalt kehtivatele nõuetele, mistõttu olulist negatiivset keskkonnamõju jäätmetekkest ei avaldu.

Tuulikuid on vaja töötamise käigus hooldada. Hoolduste ja paranduste käigus tekkivate jäätmete kogus on väga väike.

Tuulikute projekteeritud eluiga on umbes 20 kuni 30 aastat. Tuulikute eluea lõppedes on maaomanikul/arendajal võimalik samadesse asukohtadesse püstitada uued tuulikud või tuulepark likvideerida ning anda alale mõni muu sobiv funktsioon (nt metsamaana kasutamine). Amortiseerunud ja kasutuseta tuulikute demonteerimine on tuulepargi omaniku kohustus. Planeeringus käsitletakse tuulikute utiliseerimist rakendussätetes. Umbes 85–90% demonteeritud tuulikust läheb taaskasutusse. Sealhulgas tornid, vundamendid ja generaatorid. Suur osa materjalidest koosneb betoonist, terasest ja malmist, mida on lihtne taaskasutada. Turbiinilabade puhul on ringlussevõtt keerulisem, sest labades on kasutatud komposiitmaterjale.

Kuna tuuleparkide arendamisel toimub jäätmete käitlemine vastavalt seadusandlusele ja heale tavale, siis ei saa eeldada olulise mõju tekkimist ja rohkem KSH aruandes ei käsitleta.

6.14 Kliimakindluse hindamine

Kliimamuutuste all mõeldakse eelkõige kasvuhoonegaasidest põhjustatud globaalse keskmise temperatuuri tõusu, mis omakorda toob kaasa mitmeid teisi muutusi. Maismaa ja merealade temperatuuri tõus toob kaasa liustike sulamise, maailmamere taseme tõusu, muutuse sademete hulgas ja jaotuses maailmas, mis omakorda mõjutab väljakujunenud ökosüsteemide toimimist. Kuna inimene on sõltuvuses ökosüsteemide poolt pakutavatest teenustest, mõjutavad kliimamuutused kaudselt või otseselt ka inimeste sotsiaalset ja majanduslikku seisukorda.

Euroopa Liidu (lühend EL) eesmärk on saavutada 2050. aastaks kliimaneutraalsus – kasvuhoonegaaside netonullheitega majandus. See eesmärk on Euroopa rohelise kokkuleppe keskmes ja kooskõlas Pariisi kokkuleppe alusel võetud ELi kohustusega võtta kasutusele ülemaailmseid kliimameetmeid. Euroopa pikaajaline strateegiline visioon kliimaneutraalsusest on esitatud Euroopa Komisjoni teatises “Puhas planeet kõigi jaoks” (28.11.2018). Eesti Vabariigi Valitsus kiitis 3.10.2019 heaks Eesti seisukohad Euroopa Komisjoni teatise kohta, milles Eesti toetas põhimõtteliselt kliimaneutraalsuse eesmärgi seadmist Euroopa Liidu üleselt aastaks 2050.

Taastuvatest energiaallikatest pärit elektrienergia osatähtsuse suurendamine loob eeldused fossiilsete kütuste põletamisel eralduvate kasvuhoonegaaside vähendamiseks. Seega aitab tuuleparkide rajamine kliimamuutuste mõjusid leevendada. Kuigi tuulepargi rajamisega metsamaale kaasneb metsa raadamine, mis mõjutab süsiniku talletamist ja sidumist, siis nagu eelnevalt öeldud, piirdub raadamine tuulepargiga kaasneva taristu ehitusaladega, mis moodustavad väikse osa kogu tuulepargialast.

Enamus tuulepargi maa-alast säilib senisel kujul ning seda on võimalik kasutada ka edaspidi metsamajanduslikul eesmärgil.

Kui ühelt poolt on vajalik hinnata kavandatava tegevuse mõju kliimamuutustele, siis teiselt poolt on vajalik tähelepanu pöörata ka kliimamuutustega kohanemisele ning sellele, kuidas prognoositavad kliimamuutused võivad planeeritavat tegevust omakorda mõjutada. **Seetõttu antakse KSH I etapi aruandes üldine hinnang ka kliimamuutuste mõjust tuuleparkide toimimisele.**

6.15 Muud mõjud

Tuulegeneraatoreid seostatakse mobiili-, raadioside- ja televisioonisignaali häiringutega. KSH-s selgitatakse täpsemalt tuulepargi võimalikku mõju mobiilsidele, tuginedes sideoperaatorite senisele praktikale ja kogemusele ning kättesaadavale teaduskirjandusele.

KSH I etapi aruandes hinnatakse tuuleparkide väljaarendamise mõju teede võrgustikule, arvestades ehitustööde ajal liikluskorrumuse kasvu olemasolevatele teedele ning uute juurdepääsuteede rajamise vajadust.

KSH aruandes käsitletakse võimalike tõrgete ja avariolukordade esinemise võimalikkust ning tagajärgi ja kirjeldatakse meetmed, millega on võimalik negatiivset keskkonnamõju leevendada või vältida. Tuulikud on tehnoseadmed, mille puhul võib ette tulla tehnilisi häireid. Tehnilise rikke tagajärjel on üheks võimalikuks ohuteguriks tuuliku süttimine. Võimalikuks riskifaktoriks on ka tuulikute tiivikute jäätumine ja tiivikult suurel kiirusel lahti murduvate jääkamakate oht. Lisaks käsitletakse KSH aruandes võimalikku reostusohu (reostusohust on räägitud ka ptk-s 6.4).

6.16 Kumulatiivse mõju võimalikkus, arvestades teiste ümbruskonna arendusprojektidega

Kumulatiivsed mõjud võivad tekkida seoses teiste tuuleenergia arendusprojektidega eriplaneeringu ala ümbruskonnas. Põhja-Pärnumaa eriplaneeringu LS ja KSH VTK koostamise hetkeks (sisuga 14.09.2021) on teada Põhja-Pärnumaa vallas ja sellega piirnevatel aladel järgnevad tuuleenergeetika arendusprojektid:

- Tootsi Suursoo tuulepargi teemaplaneering - Tootsi Suursoo ala ja tuulepargi teemaplaneeringu I etapp kehtestati 05.07.2016 Vändra Vallavolikogu määrusega nr 11. Teemaplaneering täpsustab ja täiendab Vändra valla Kaisma piirkonna üldplaneeringut „Kaisma valla üldplaneering“ (kehtestatud 2009) tootmismaa (elektrienergia tootmise ja jaotamise ehitise maa); haljasala ja parkmetsa maa ja loodusliku haljasmaa (turismi-, matka- ja väljasõidukoha maa; virgestusmaa) ja mäetööstusmaa (turbatööstusmaa) osas. Teemaplaneeringu I etapi lahenduses on tuulikute perspektiivsed asukohad teada;
- Tori valla põhjaosa eriplaneering - Tori Vallavolikogu algatas 21.01.2021 otsusega nr 303 Tori vallas tuuleparkide ja nende toimimiseks vajaliku taristu kavandamiseks kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu ning planeeringu keskkonnamõju strateegiline hindamine. Algamisel teadaolev planeeringuala paikneb Tori valla põhjaosas ja on ligikaudu 202 km² suurune. Eriplaneeringu LS ja KSH VTK on sisuga 14.09.2021 koostamisel;

- Pärnu linna ja Tori valla eriplaneering - Tori Vallavolikogu algatas 19.08.2020 otsusega nr 252 kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu koostamise ja selle keskkonnamõju strateegilise hindamise. Pärnu Linnavolikogu algatas 18.06.2020 otsusega nr 51 kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu koostamise ja selle keskkonnamõju strateegilise hindamise. Nimetatud eriplaneeringute alad on üksteisega külgnevad, mistõttu koostatakse planeeringulahendus ja keskkonnamõju strateegiline hindamine neile ühiselt. Eriplaneeringuid koostatakse õiguslikult mõlemas omavalitsuses eraldi, kuid tegelikult ühildatakse tegevusi võimalikult palju. Seisuga 14.09.2021 on valminud eriplaneeringute asukoha eelvaliku lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsus;
- Lääneranna tuuleparkide eriplaneering - Lääneranna Vallavolikogu 14.05.2020 otsusega nr 197 algatati Lääneranna vallas elektrienergia tootmiseks rajatavatele tuuleparkidele sobivate arendusalade leidmiseks, tuulepargi ja selle toimimiseks vajaliku taristu kavandamiseks kohaliku omavalitsuse eriplaneering ning planeeringu keskkonnamõju strateegiline hindamine. Algamisel teadaolev planeeringuala on kogu Lääneranna valla territoorium suurusega 1362,67 km². Põhja-Pärnumaa eriplaneeringu LS ja KSH VTK koostamise hetkeks (seisuga 14.09.2021) on valminud eriplaneeringu LS ja KSH VTK, kus on välja toodud planeeringualas tuuleenergeetika arendamiseks eelvaliku alad;
- Tori vald ja Põhja-Pärnumaa vald on algatanud detailplaneeringu maakonnaplaneeringu tuuleenergeetika arendusaladel P9 ja P10 - Põhja-Pärnumaa vallavolikogu algatas möödunud aasta detsembris Rahnoja ja Vihtra tuulepargi detailplaneeringu koostamise ja keskkonnamõjude strateegilise hindamise elektrituulikute arendusalal P9 ja P10. Kuna mõlemasse valda soovitakse elektrituulikute arendusaladele tuulikuid rajada, käsitletakse neid alasid ja kavandatavaid tuuleparke ühtse tervikuna ning koostatakse tuuleparkide detailplaneering arendusala P9 ja P10 hõlmavale tuulepargile või tuuleparkidele. Arendusaladele kavandatavate elektrituulikute arv, tehnilised parameetrid, tuulikute ja nende toimimiseks vajalike tehnovõrkude täpsed asukohad selguvad detailplaneeringu käigus. Põhja-Pärnumaa eriplaneeringu LS ja KSH VTK koostamise hetkeks (seisuga 14.09.2021) ei ole teada detailplaneeringu koostaja.

Lisaks on teada, et Türi valla ja Kehtna valla üldplaneeringu eelnõude lahenduses nähakse ette potentsiaalsed alad tuuleparkide arendamiseks, kus on võimalik edasi uurida tuulikupargi rajamise võimalusi ja tingimusi detailplaneeringu etapis. Türi valla üldplaneering ja KSH koostamine algatati Türi Vallavolikogu 27.09.2018 otsusega nr 56. Kehtna valla üldplaneeringu koostamine ja üldplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise läbiviimine algatati Kehtna Vallavolikogu pool 21.11.2018 otsusega nr 69.

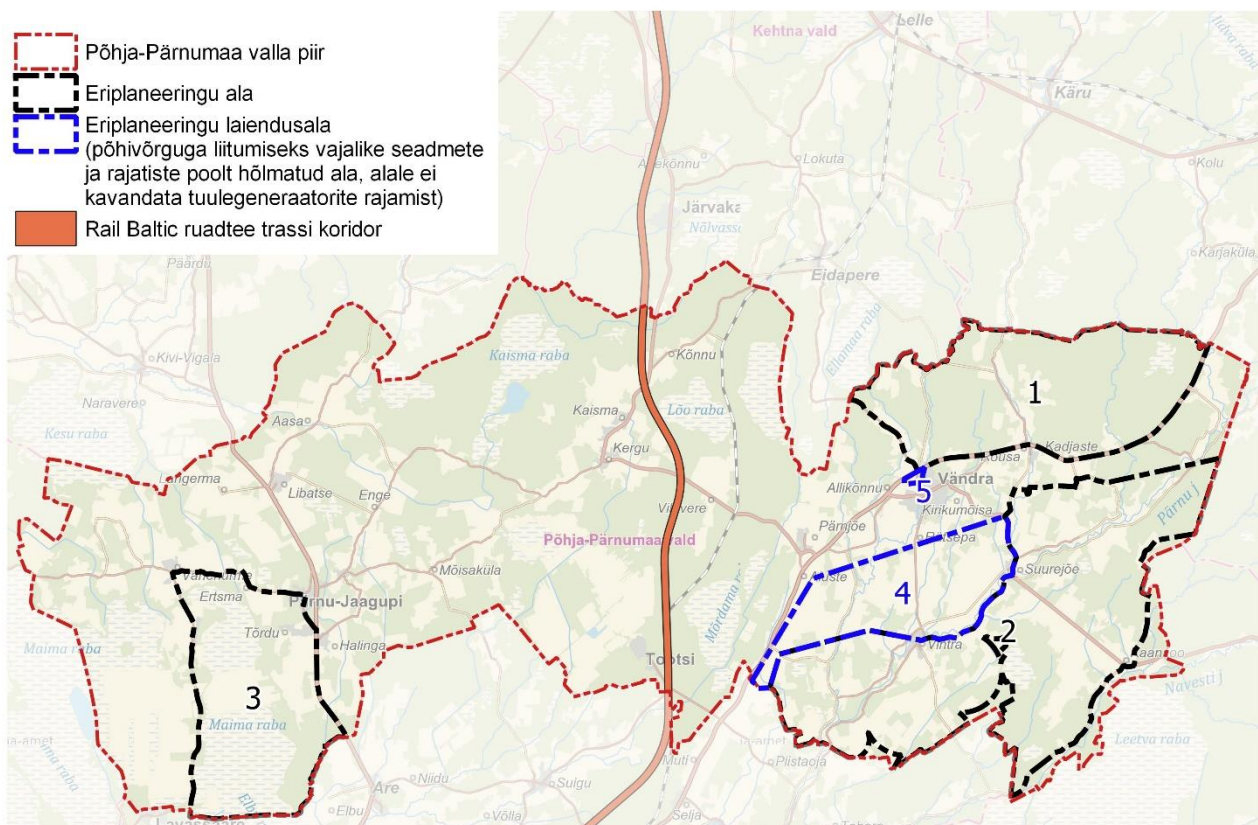
Koosmõjude hindamise ulatus ja täpsusaste oleneb nimetatud tuuleenergia arendusprojektide menetlusetapist ehk info olemasolust ning projektide lahenduste täpsusastmest. Mõjuvaldkonnad, kus mõjude kumuleerumine võib esineda, on visuaalne mõju, müra ja barjääriefekt, mis avaldavad mõju loomastikule (sh lindudele ja käsitiivalistele ja rohevõrgustikule üldisemalt). Visuaalse ja müra mõju kumuleerumine on võimalik, kui arendatavad tuulepargid rajatakse üksteise lähedusse. Hinnang, kas visuaalse või müra mõjude kumuleerumine on tõenäoline, antakse KSH aruandes, kui on selgunud eriplaneeringu alal tuuleparkide arendamiseks sobivaimad asukohad. Kui mõjude kumuleerumine on tõenäoline, arvestatakse seda mõjude üldises hinnangus. Kumuleeruv mõju linnustikule ja

rohevõrgustikule võib avalduda ka sellisel juhul, kui eraldi arendatavad tuulepargialad ei asu lähestikku. KSH aruandes arvestatakse rohevõrgustikule ja linnustikule mõju hindamises võimaliku kumulatiivse mõjuga.

Analoogne kehtib ka olemasolevate objektide (nt riigiteed, karjäärid jne) suhtes, mille puhul on koosmõju hindamine vajalik ning põhjendatud.

Rail Baltic raudtee

Rail Baltic raudtee trassi koridori määramiseks Pärnu maakonnas on koostatud Pärnu maakonnaplaneering „Rail Baltic raudtee trassi koridori asukoha määramine”. Planeering kehtestati 13.02.2018 Riigihalduse käskkirjaga nr 1.1-4/10. Planeeringu kohaselt läbib Rail Baltic raudtee trassi koridor Põhja-Pärnumaa valda (joonis 10). Planeeritud trassikoridori laiuseks hajaasustuses on määratud 350 m, mis koosneb raudtee rajamiseks vajaminev maa ja raudtee kaitsevööndist (kokku 66 m) ning nn trassi nihutamisruumist, et võimaldada projekteerimise käigus raudtee asukohta täpsustada.

Joonis 10. Rail Baltic raudtee trassi paiknemine võrreldes eriplaneeringu aladega ja laiendusalaadega (Pärnu maakonnaplaneering „Rail Baltic raudtee trassi koridori asukoha määramine”, kehtestatud 13.02.2018).

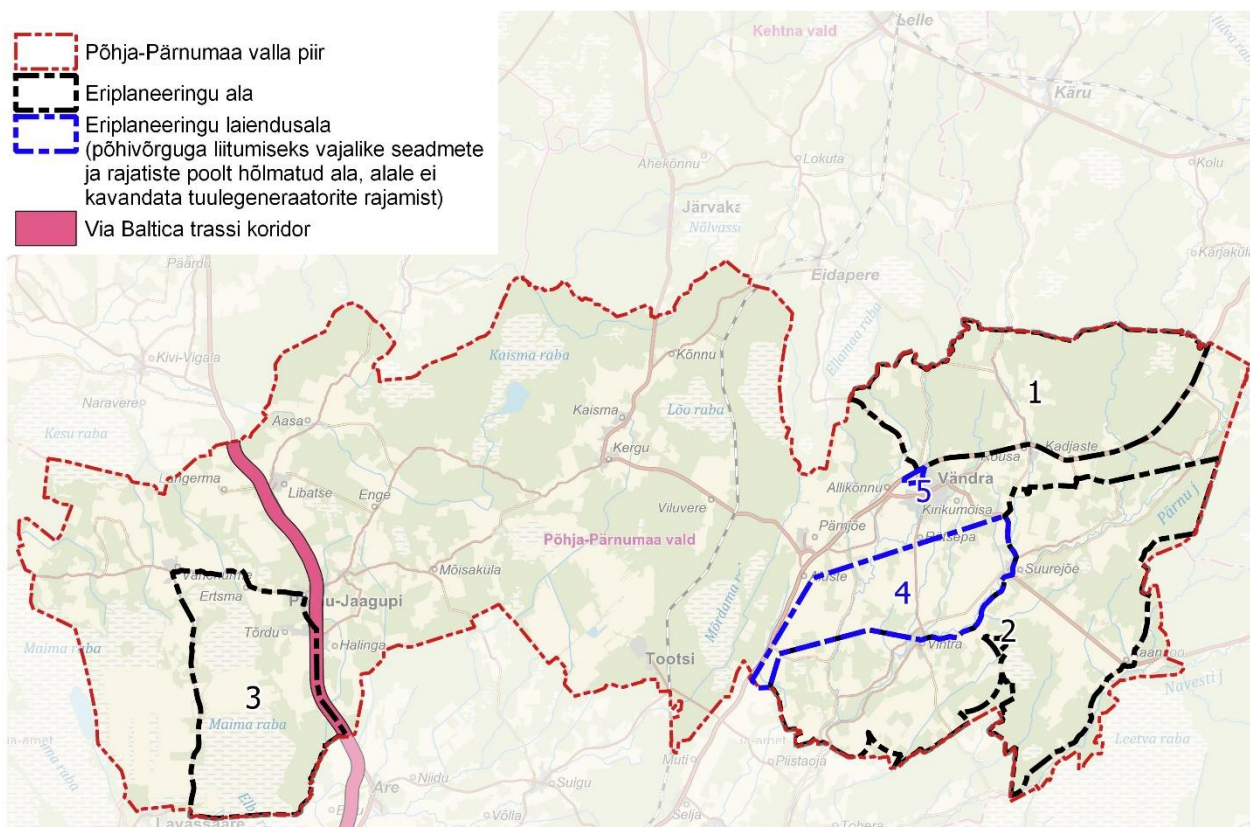
Joonisel 10 on näha, et Rail Baltic raudtee trassi asukoht jääb Põhja-Pärnumaa eriplaneeringu aladest kaugemale. Vähim vahemaa raudtee trassi koridori ja eriplaneeringu ala vahel on ca 5 km. Selliste vahemaade juures on müra osas kumulatiivse mõju teke välistatud. Kuna Pärnu maakonnaplaneeringu „Rail Baltic raudtee trassi koridori asukoha määramine” lahenduse järgi lõikab Rail Baltic raudtee läbi mitmest rohevõrgustiku koridorist ning eriplaneeringu aladel tuuleparkidele sobivaimade asukohtade määramisel ei ole välistatud tuuleparkide rajamine rohevõrgustiku elementidele, on vajalik KSH I etapi

aruandes hinnata planeeringu lahenduste (Rail Baltic raudtee ja eriplaneeringuga määratavate tuuleparkide) kumulatiivset mõju rohevõrgustiku toimimisele ja sidususele.

Põhimaantee nr 4 (E67) Tallinn–Pärnu–Ikla (Via Baltica) trassi asukoha täpsustamine km 92,0- 170,0

Pärnu maakonnaplaneeringut täpsustav teemaplaneering „Põhimaantee nr 4 (E67) Tallinn–Pärnu–Ikla (Via Baltica) trassi asukoha täpsustamine km 92,0- 170,0” kehtestati 01.10.2012 Pärnu maavanema korraldusega nr 529. Teemaplaneeringu eesmärk on rahvusvahelise maantee Via Baltica trassikoridori asukoha määramine. Teemaplaneering täpsustab Pärnu maakonna planeeringus kavandatud Via Baltica maantee klassi ja trassikoridori (ka ümbersõitude) asukohta Rapla ja Pärnu maakonna piirist (km 92) kuni Hädemeeste ristmikuni (km 170). Pärnu maakonna piirist kuni Valga–Uulu ristmikuni on Via Baltica planeeritud laiendada nelja sõiduraja ja sõidusuundade vahelise eraldusribaga I klassi maanteeks. Esimese klassi maantee trassikoridorina käsitletakse maantee teljest mõlemale poole kuni 325 m kaugusele jäävat ala.

Põhimaantee nr 4 Tallinn–Pärnu–Ikla piirneb osaliselt eriplaneeringu alaga 3 (joonis 11). KSH I etapi aruandes on vajalik hinnata teemaplaneeringuga ja eriplaneeringuga kavandatavate tegevuste elluviimisel kumulatiivsete mõjude tekkimise võimalust rohevõrgustikule ja Pärnu-Jaagupi väärtuslikule maastikule. Samuti tuleb hinnata võimalike kaasnevate häiringute (eelkõige müra) kumulatiivset mõju inimesele.

Joonis 11. Via Baltica trassi paiknemine võrreldes eriplaneeringu aladega ja laiendusaaladega (Pärnu maakonnaplaneeringut täpsustav teemaplaneering „Põhimaantee nr 4 (E67) Tallinn–Pärnu–Ikla (Via Baltica) trassi asukoha täpsustamine km 92,0- 170,0”, kehtestatud 01.10.2012).

6.17 Piiriülese keskkonnamõju esinemise võimalikkus

Eriplaneeringu elluviimisega kaasnevat piiriülest keskkonnamõju esinemist ette näha ei ole.

7. Osapooled ja ekspertrühm

Eriplaneeringu ja KSH koostamise osapooled on järgmised:

- eriplaneeringu ja KSH algataja ning kehtestaja on Põhja-Pärnumaa Vallavolikogu ning eriplaneeringu koostaja ja koostamise korraldaja on Põhja-Pärnumaa Vallavalitsus;
- eriplaneeringust huvitatud isikud on:
 - Sunly Wind OÜ (registrikood 14937897, Harju maakond, Tallinn, Masti 17, 11911, e-post: info@sunly.ee);
 - Utilitas Wind OÜ (registrikood 16171123, Harju maakond, Tallinn, Maakri 19/1, e-post: utilitaswind@utilitas.ee);
 - Metsamaahaldus AS (registrikood 10052156, Viljandi maakond, Viljandi linn, Tartu 4a, 71004, e-post: metsamaahaldus@vestman.ee);
- eriplaneeringu koostamise konsultant ja KSH koostaja Kobas OÜ (registrikood 10171636, Riia 35, 50410 Tartu, e-post: kobras@kobras.ee).

Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 36 lg 2 p 8 kohaselt tuleb KSH VTKs esitada eksperdirühma koosseis, nimetades, milliseid valdkondi ja millist mõju hakkab iga ekspertrühma kuuluv isik hindama (tabel 5).

Tabel 5. KSH ekspertrühma koosseis.

Valdkond	Ekspert
KSH juhtekspert	Urmas Uri (KSH juhteksperti õigused)
Mõju looduskaitsele piirangutele, Natura hindamine, mõju õhukvaliteedile, müra ja vibratsioon	Noela Kulm (KMH litsents nr KMH0159)
Rohevõrgustiku analüüs, mõju inimese tervisele ja heaolule, mõju kliimale	Marite Blankin
Mõju maastikule, pinnasele ning kultuuripärandile	Maris Palo
	Teele Nigola (volitatud maastikuarhitekt, tase 7, kutsetunnistus nr 142815)
Natura hindamine ja rohevõrgustiku analüüs	Urmas Uri (KSH juhteksperti õigused ja KMH litsents nr KMH0046)
Mõju pinna- ja põhjaveele	Ene Kõnd
Nähtavusanalüüsi visualiseeringud	Silvia Türkson
Varjutuse modelleerimine/hindamine	OÜ Lemma: Piret Toonpere
Mõju linnustikule, sh Natura hindamises osalemine linnustiku eksperdina	OÜ Xenus: Hannes Pehlak
Mõju nahkhiirtele	OÜ Elustik: Rauno Kalda ja Oliver Kalda
Müra hindamine	OÜ Lemma: Piret Toonpere

KSH läbiviimise käigus kaasatakse KSH protsessi vastavalt vajadusele täiendavaid eksperte.

Töös kasutatakse lisaks ala kohta varasemalt koostatud ekspertarvamusi, uuringuid ja muid asjakohaseid töid.

8. Kaasatavad ning koostöö tegijad

Planeerimismenetlus on avalik. Planeerimisseaduse § 9 kohaselt tuleb planeerimisalase tegevuse korraldajal avalikkust planeerimismenetlusest arusaadavalt teavitada, menetlusse piisavalt kaasata ning korraldada planeeringu koostamise käigus planeeringu tutvustamiseks avalikke väljapanekuid ja avalikke arutelusid. Eriplaneeringuga seonduvat kajastatakse ametlikus väljaandes **Ametlikud Teadaanded, ajalehes Postimees ja ajalehes Valla Teataja ning Põhja-Pärnumaa valla koduleheküljel** (<https://www.pparnumaa.ee/>). Teisi huvigruppe teavitatakse elektrooniliselt (e-kirja teel).

PlanS § 99 lõike 2 kohaselt kaasatakse kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu eelvaliku koostamisse valdkonna eest vastutav minister, isikud, kelle õigusi võib planeering puudutada, isikud, kes on avaldanud soovi olla eelvaliku tegemisse kaasatud, samuti isikud ja asutused, kellel võib olla põhjendatud huvi eeldatavalt kaasneva olulise keskkonnamõju või kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu elluviimise vastu, sealhulgas valitsusvälised keskkonnaorganisatsioonid neid ühendava organisatsiooni kaudu. Kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu eelvaliku tegemisse võib kaasata isiku, kelle huve planeering võib puudutada.

Vabariigi Valitsuse 17.12.2015 vastu võetud määruse nr 133 "Planeeringute koostamisel koostöö tegemise kord ja planeeringute kooskõlastamise alused" kohaselt koostatakse eriplaneering koostöös valitsusasutustega, kelle valitsemisalasse või tegevusvaldkonda küsimus kuulub, samuti koostöös planeeringualaga piirnevate kohalike omavalitsustega. Eriplaneering koostatakse ja kooskõlastatakse asjaomaste asutustega.

Isikud ja valitsusasutused, keda strateegilise planeerimisdokumendi alusel kavandatud tegevus võib eeldatavalt mõjutada või kellel võib olla põhjendatud huvi selle strateegilise planeerimisdokumendi vastu, on esitatud tabelis 6. Kui eriplaneeringu koostamise käigus ilmneb, et eriplaneeringu lahendus puudutab mõnda teist valitsusasutust, organisatsiooni, elanikke esindavat mittetulundusühingut või sihtasutust, tehnovõrkude ja -rajatiste valdajat, asutakse nendega koostööd tegema või kaasatakse puudutatu koheselt eriplaneeringu koostamisse.

Tabel 6. Kaasatavad osapooled ja koostöö tegijad.

KOOSTÖÖ TEGIJAD	
Huvigrupp	Asutus või isik
Ministeeriumid	Kaitseministeerium
	Keskkonnaministeerium
	Maaeluministeerium
	Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium
	Rahandusministeerium
	Siseministeerium
Ametid ja riigiasutused	Keskkonnaamet
	Transpordiamet
	Päästeamet
	Maa-amet
	Politsei- ja Piirivalveamet
	Terviseamet

Tabel 6 jätk...

KOOSTÖÖ TEGIJAD	
Huvigrupp	Asutus või isik
	Muinsuskaitseamet
	Põllumajandus- ja Toiduamet
	Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet
	Põllumajandusuuringute Keskus
KAASATAVAD ISIKUD JA ASUTUSED	
Huvigrupp	Asutus või isik
Naaberomavalitsused	Türi Vallavalitsus
	Lääneranna Vallavalitsus
	Põhja-Sakala Vallavalitsus
	Märjamaa Vallavalitsus
	Kehtna Vallavalitsus
	Tori Vallavalitsus
	Pärnu Linnavalitsus
Äriühingud ja ettevõtted	Vayu Energia OÜ
	Osaühing Kabin ja Pojad
	Paenase Põllud OÜ
	Tornator Eesti OÜ
	Ingka Investments Estonia OÜ
	OÜ Jür mets
	TMV Power OÜ
	Rail Baltica
	Eesti Erametsaliit
	Valga Puu OÜ
	Karo Mets, Eremka OÜ
	Riigimetsa Majandamise Keskus
	Metsatervenduse OÜ
	OÜ Metsagrupp
	AS Mako
	Adven Eesti AS
	Elektrilevi OÜ
	Elering AS
	Telia AS
	Tele 2 Eesti AS
	Elisa Eesti AS
	Eesti Lairiba Arenduse SA
	AS Roger Puit

Tabel 6 jätk...

KAASATAVAD ISIKUD JA ASUTUSED	
Huvigrupp	Asutus või isik
Äriühingud ja ettevõtted	Evecon OÜ
	Eesti Energia AS
	Agrone OÜ
	Tootsi Turvas AS
	Kivikandur OÜ
	AS Jiffy Production Estonia
	OÜ KMG
	Multiland OÜ
	OÜ Kuusikaru
	Bismarck Logistika OÜ
	Edelaraudtee AS
	Eesti Keskkonnaühenduste Koda
Seltsid ja MTÜd	MTÜ Võidula Külaselts
	MTÜ Mädara Mäed
	Kadjaste MTÜ
	Suurejõe Rahvamaja
	Halinga Jahimeeste Selts
	Halinga Metsaomanike Selts
	MTÜ Häireliit
	Mittetulundusühing Maima Areng
	MTÜ Eesti Taastuenergia Koda
	MTÜ Eesti Tuuleenergia Assotsiatsioon
Eraisikud ja laiem avalikkus	Epp Kirsi
	Aado Kivi
	Margus Rohula
	Priit Ruberg
	Kristjan Kruse
	Jaak Soosalu
	Kairi Kruusma
	Daniel Ehandi
	Heili Huik

9. Ajakava

Järgnev ajakava on esialgne ja ligikaudne ning täpsustub edasise planeerimisprotsessi käigus. Tabelis 7 on esitatud ajakava ainult eriplaneeringu esimese osa ehk eelvaliku asukoha otsuse ja KSH I etapi aruande koostamise kohta. Peale asukoha eelvaliku otsuse tegemist korraldatakse uus hange planeeringu detailse lahenduse ja selle KSH aruande koostamiseks, milles määratakse ajakava edasise planeerimisprotsessi kohta.

Tabel 7. Eriplaneeringu eelvaliku otsuse ja KSH asukohavaliku etapi ajakava.

Etapp	Toimumise aeg/täitmine
Eriplaneeringu ja KSH algatamine	16.12.2020 otsusega nr 41
EP lähteseisukohtade (LS) ja KSH väljatöötamise kavatsuse (VTK) koostamine	August–september 2021
EP LS ja KSH VTK avalik väljapanek	November–detsember 2021
EP LS ja KSH VTK avalik arutelu	Jaanuar 2022
EP LS ja KSH VTK täiendamine ja arvamuse andmine esitatud seisukohtadele	Jaanuar–veebruar 2022
EP LS ja KSH VTK ettepanekute küsimine	Aprill–mai 2022
EP LS ja KSH VTK muudatuste tegemine ja vastamine esitatud ettepanekutele	Juuli 2022
Ekspert hinnangute koostamine	November 2021–juuli 2022
Asukoha eelvaliku otsuse eelnõu ja KSH I etapi aruande koostamine	Juuli–september 2022
Eelvaliku ja KSH I etapi aruande esitamine kooskõlastamiseks ja arvamuse andmiseks	September–oktoober 2022
Eelvaliku ja KSH I etapi aruande avalik väljapanek	November 2022
Eelvaliku ja KSH I etapi aruande avalik arutelu	Detsember 2022
Eelvaliku ja KSH I etapi aruande muudatuste tegemine	Jaanuar 2023
Asukoha eelvaliku otsuse ja KSH I etapi aruande vastuvõtmine	Veebruar–märts 2023

Dokumendis on kajastatud kaks tabelit:

- 1) Avaliku ettepanekute küsimise (28.03.2022-02.05.2022) käigus laekunud kirjalikud ettepanekud Põhja-Pärnumaa valla eriplaneeringu lähteseisukohtadele ja keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsusele ning nendega arvestamine.
- 2) Avaliku ettepanekute küsimise (28.03.2022-02.05.2022) käigus laekunud KOGUKONNA seisukohad ja ettepanekud, samuti hinnangud keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsuse asjakohasuse ja piisavuse kohta ning kohaliku omavalitsuse seisukohad.

1) Avaliku ettepanekute küsimise (28.03.2022-02.05.2022) käigus laekunud kirjalikud ettepanekud Põhja-Pärnumaa valla eriplaneeringu lähteseisukohtadele ja keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsusele ning nendega arvestamine.

<u>Esitaja ja kuupäev</u>	<u>Seisukoht või küsimus</u>	<u>Seisukohaga arvestamine/mittearvestamine</u>
Terviseamet (Kristel Kallaste menetlusgrupi juht) 07.04.2022 kiri nr 9.3-4/22/3330-2	Terviseameti lääne regionaalosakond on tutvunud täiendatud Põhja-Pärnumaa valla tuuleenergeetika eriplaneeringu lähteseisukohtade ja KSH väljatöötamise kavatsusega ning ei esita lisaettepanekuid. Kristel Kallaste menetlusgrupi juht.	-
Rahandusministeerium (Kaia Sarnet, regionaalvaldkonna asekanstler) 27.04.2022 kiri nr 15-3/2880-2	1. Eriplaneeringu lähteseisukohti ja KSH väljatöötamise kavatsust on täiendatud vastavalt Rahandusministeeriumi 17.11.2021 kirjas nr 15-4/6925-2 toodud ettepanekutele.	-
	2. Eriplaneeringu lähteseisukohtade ja KSH väljatöötamise kavatsuse punktis 2 „Eriplaneeringu asukoha eelvaliku lähteseisukohad“ (lk 4) on viidatud Vabariigi Valitsuse 01.10.2015 määrusele nr 102 „Olulise ruumilise mõjuga ehitiste nimekiri“, kuid aluseks on võtmata jäetud Vabariigi Valitsuse 26. juuni 2003 määrus nr 184 „Võrgueeskiri“. Palume peatükki viimati nimetatud määrusega täiendada.	Ettepanekuga arvestatakse
	3. Eriplaneeringu lähteseisukohtade ja KSH väljatöötamise kavatsuse punktis 2.1 „Kohaliku omavalitsuse eriplaneering ja selle menetlusprotsess“ (lk 5) on märgitud, et kohaliku omavalitsuse eriplaneering koosneb kahest osast: ehitise püstitamiseks sobivaimate asukohtade eelvalikust ning sobivaimatesse asukohtadesse detailsete lahenduste (lühend DL) koostamisest. Mõlemas etapis viiakse läbi keskkonnamõjude strateegiline hindamine. Töö raames koostatakse eriplaneeringu esimene etapp ehk määratakse kindlaks tuuleenergia arenduseks kõige sobivamad	Ettepanekuga arvestatakse

	asukohad. Detailse lahenduse koostamine (nt tuulikute arv, täpne paiknemine planeeringualal jms) ei kuulu selle töö koosseisu. Eriplaneeringu detailse lahenduse koostamisel määratakse püstitatava ehitise ehitusõigus ning lahendatakse muud detailplaneeringutele seatud ülesanded, mis on ehitise kavandatavas asukohas asjakohased, näiteks tehnovõrkude asukoha määramine. Praegune sõnastus vajab meie hinnangul täpsustamist, kuna pole üheselt aru saada, kas tuulepargile (või -parkidele) asukoha eelvalik hõlmab endas üksnes tuulikutele asukoha eelvalikut või otsitakse asukohta tuuleparki(dele) liitumispunktiga ühendavatele seadmetele, ehitistele ja rajatistele ning muule vajalikule taristule (nt avalikule teele juurdepääsuteedele). Sama küsimus on detailse lahenduse kohta. Vabariigi Valitsuse määruse nr 102 „Olulise ruumilise mõjuga ehitiste nimekiri“ (ORME) punkt 4 kohaselt on tuulepark Vabariigi Valitsuse 26. juuni 2003. a määruse nr 184 „Võrgueeskiri“ tähenduses, mis koosneb vähemalt 30 meetri kõrgustest elektrituulikuteist. Seega tuulepargi mõiste sisustamisel tuleb lähtuda nimetatud võrgueeskirjast, mille § 1 lõike 19 kohaselt on tuulepark mitmest elektrituulikust ning elektrituulikuid omavahel ja neid liitumispunktiga ühendavatest seadmetest, ehitistest ning rajatistest koosnev elektrijaam. Eeltoodule tuginedes oleme seisukohal, et tuulepargina ehk ORME-na tuleb käsitleda mitte ainult tuulikuid, vaid ka neid liitumispunktiga ühendavaid seadmeid, ehitisi ja rajatisi. Seetõttu on ka neile vajalik eriplaneeringu koostamise käigus teha asukoha eelvalik ja koostada detailne lahendus. Eeltoodule tuginedes palume täiendada lähteseisukohtade ja KSH väljatöötamise kavatsuse punkti 2.1 nii, et oleks üheselt arusaadav, et tuulepargile (või -parkidele) asukoha eelvalik ja ka detailse lahenduse koostamine hõlmab endas ka liitumispunktiga ühendavatele seadmetele, ehitistele ja rajatistele asukoha	
--	--	--

	eelvalikut ja detailse lahenduse koostamist. Samuti tuleb asukoha eelvalikusse (ja detailse lahenduse koostamisse) hõlmata muu tuulepargi toimimiseks vajalik taristu, mis asub väljaspool tuulikute tuulepargi ala, nt elektrituulikute ehitamiseks ja hooldamiseks vajalikud juurdepääsuteed avaliku teeni (või avalike teedeni). Vajadusel täiendada ka kriteeriume ja eeldatavalt kaasnevaid mõjusid (juhul, kui senine lähenemine eelnimetatut ei sisaldanud).	
Keskkonnaministeerium (Kaupo Heinma, asekantsler) 29.04.2022 Kiri nr 7-15/21/231-8	1. Palume tuua peatüki 5 „Seosed asjakohaste strateegiliste arengudokumentidega“ all välja viide Eesti pikaajalisele arengustrateegiale „Eesti 2035“, mis on ambitsioonikam kui kliimapolitika põhialuste dokument, mis vajab „Eesti 2035“ valguses ajakohastamist. „Eesti 2035“ seab eesmärgiks, et aastaks 2050 on Eesti konkurentsivõimeline, teadmispõhise ühiskonna ja majandusega kliimanetraalne riik, kus on tagatud kvaliteetne ja liigirikas elukeskkond ning valmisolek ja võime kliimamuutuste põhjustatud ebasoodsaid mõjusid vähendada ja positiivseid mõjusid parimal viisil ära kasutada. Lisaks seab „Eesti 2035“ aastaks 2035 kasvuhoonegaaside netoheite eesmärgiks 8 mln tonni CO₂-ekvivalenti.	Ettepanekuga arvestatakse
	2. Peatükk „6.14 Mõju kliimamuutustele“ nimetada ümber „Kliimakindluse hindamine“, kuna hinnata ei tule mitte üksnes mõju kasvuhoonegaaside (KHG) heitele, vaid ka vastupidavust kliimamuutuste mõjule.	Ettepanekuga arvestatakse.
	3. Palume peatükki 6.14 teist lõiku täiendada viitega dokumendile „Eesti 2035“, millega on Eesti seadnud riikliku kliimanetraalsuse eesmärgi.	Ettepanekuga arvestatakse
	4. Eeldame dokumendis antud selgituse põhjal, et KSH hinnangus tuuakse välja kavandatavate tuuleparkide mõju riiklikule KHG heitele, sh raadamise mõju. Keskkonnaministeerium ei saa nõustuda raadamise mõju hindamise välja jätmisega. Muuhulgas palume arvesse võtta ka tuulikute tööprotsessis tekkida võivaid võimalikke KHG heiteid (SF6).	Asukoha eelvaliku etapis puuduvad andmed (tuulikute arv, mudel, võimsused, raadamise maht), mille põhjal oleks võimalik KHG heiteid arvutada. Mõju hindamist riiklikule KHG heitele kaalutakse detailse lahenduse koostamisel.

Muinsuskaitseamet (Terje Luure, Muinsuskaitseameti Pärnumaa nõunik) 02.05.2022 kiri nr 1.1-7/580-1	Muinsuskaitseseadus sätestab, et kinnisasjal, kus ameti andmeil võib ajalooliste allikate põhjal leiduda arheoloogilisi esemeid, inimeste või arheoloogiline kultuurikiht, tehakse keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse tähenduses keskkonnamõju hindamise käigus arheoloogiline uuring (MuKS § 31 lg 3). Muinsuskaitseseadus ei puuduta küll keskkonnamõju strateegilist hindamist, kuid eriplaneeringu aladel tuleb muuhulgas hinnata planeeringu mõju kultuuripärandile (KeHJS §33 p 5 lg 4), sh nii kaitsealusele kui ka seni kaitse alla mitte jõudnud arheoloogiapärandile. Eriplaneeringu aladele jääb mitmeid valla üldplaneeringu jaoks kirjeldatud arheoloogiatundlikke prognoosalasid ehk piirkondi, kus üsna suure tõenäosusega võib leiduda seni riikliku arheoloogiamälestisena kaitse alla mitte jõudnud arheoloogilist kultuurikihti ja arheoloogilisi leide. Seetõttu on üsna suur ka tõenäosus, et tuuleparkide rajamisel satutakse arheoloogilistele leidudele või kultuurikihile. Selleks, et ennetada juhuseid, kus arheoloogiline kultuurikiht ilmneb alles ehituse käigus ning seiskab ehitustööd, soovib Muinsuskaitseamet eriplaneeringu juures teostada arheoloogilised uuringud kolmes etapis: • KMSH koostamise käigus tehakse planeeringute aladel arheoloogilise uuringu I etapp (arhiiviuuring), et välja selgitada mitte kaitse all oleva arheoloogiapärandi esinemine ning määratleda tegevuskava II etapiks; • arheoloogilise uuringu II etapp näeb ette I etapil kindlaks tehtud muististe kontrolli maastikul ning hindamist, kas muistised ning kaitsealused arheoloogiamälestised jäävad ehitustööde alale ja vajavad arheoloogilisi uuringuid ehitustööde käigus. Sisuliselt on tegu arheoloogiliste eeluuringutega, mille tulemuste alusel saab hinnata edasiste uuringute vajadust, mahtu, meetodikat ja maksumust ning seda, kuhu oleks mõistlik rajatise planeerida, et kahju arheoloogiapärandile oleks minimaalne;	Ettepanekuga arvestatakse Asukoha eelvaliku etapis arvestatakse ÜP jaoks koostatud/koostatava arheoloogiatundlikke prognoosialadega. Arheoloogiatundlikke prognoosialade kattumisel tuuleparkide jaoks sobivate eelvalikualadega juhitakse sellele tähelepanu ning pannakse paika tingimused detailse lahenduse koostamisel nendega arvestamiseks, sh tingimused arheoloogiliste uuringute läbiviimiseks.
--	--	--

	• arheoloogilise uuringu III etapp näeb ette uuringuid (meetodiks arheoloogiline jälgimine, vajadusel arheoloogilised kaevamised) paikades, kus II etapi ehk eeluuringu tulemustel leidub või võib leiduda arheoloogiline kultuurikiht. 3.4 Arheoloogilisi uuringuid võib läbi viia vastava pädevusega isik või ettevõtja (MuKS §-d 46-47, § 68 lg 2 p 3 §-d 69-70). Pinnasetööl tuleb igal juhul arvestada arheoloogiliste leidude ja arheoloogilise kultuurikihi ilmsikstuleku võimalusega. Muinsuskaitseadusest tulenevalt (§ 31 lg 1) on leidja kohustatud tööd katkestama, jätma leiu leiukohta ning teatama sellest Muinsuskaitseametile.	
Põllumajandus- ja Toiduamet (Riho Erismaa, Lääne regiooni peaspetsialist-koordinaator) 02.05.2022 kiri nr 6.2-6/3183-1	Kõik tegevused seoses maaparandussüsteemidega tuleb kooskõlastada Põllumajandusametiga (alates 01.01.2021 Põllumajandus- ja Toiduamet).	Ettepanekuga arvestatakse
OÜ Utilitas Wind (Rene Tammist, juhatuse liige) 02.05.2022	Utilitas Wind OÜ teeb ettepaneku, et planeeringuala 2 suurendataks kirja lisas 1 oleva joonise kohaselt nii, et hõlmatud oleks ka alale kavandatavate võimalike tuuleparkide 110/330 kV põhivõrguga liitumiseks vajalike seadmete ja rajatiste asukohad. Selguse huvides tuleb rõhutada, et planeeringuala 2 laiendatud osale elektrituulikuid endid ei kavandataks. PlanS § 96 lg 4 p 1 kohaselt märgitakse KOV EP ja KSH algatamise otsuses algatamisel teadaoleva planeeringuala asukoht ja selle suurus, sealhulgas planeeringuala piir. Eelnõu 571 SE II lugemise muudatusettepaneku nr 85 kohaselt: „Komisjoni ettepanekuga täpsustatakse eelnõu § 92 lõike 4 punkti 1 selliselt, et kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamise	Seisukohaga arvestatakse

	otsuses tuleb märkida algatamisel teadaoleva planeeringuala asukoht. <u>Planeeringu menetluse käigus võib tekkida alternatiivseid lahendusi planeeringuala asukoha suhtes, milliseid ei ole võimalik algatamise otsuses märkida, kuna need ei ole sel hetkel veel teada. Muudatus aitab vältida algatamisotsuse õiguslikku ebakorrektust juhul, kui menetluse käigus leitakse alternatiivsed asukohad ning valituks osutub asukoht, mis asub väljaspool algatamisotsuses toodud planeeringuala.</u> Eelnõu 571 SE seletuskirjas on viidatud, et menetluslikult sarnaneb KOV EP koostamine riigi eriplaneeringu koostamisega. Omakorda riigi eriplaneeringu puhul on Riigikohus viidanud, et algatamise otsuses märgitakse algatamisel „teadaolev“ planeeringuala asukoht (PlanS § 28 lg 5 p 1) ning asutustelt ja menetlusse kaasatud isikutelt küsiti eraldi ettepanekuid lähteseisukohtade ja KSH väljatöötamise kavatsuse kohta, kusjuures ettepanekus tuli nimetada lähteseisukohtades väljapakutud asukoha alternatiividest sobivaim, seejuures võis välja pakkuda ka uue alternatiivse asukoha ehitise püstitamiseks (PlanS § 35 lg 2). Eeltoodust järeltas Riigikohus, et planeeringu algatamise korralduses märgitud esialgne teadaolev planeeringuala ei piira ehitise asukoha valikut üksnes selle alaga ning ettepanekud kavandatava ehitise asukoha kohta ei ole piiratud planeeringu algatamise otsuses kindlaks määratud esialgse planeeringualaga (RKHKm nr 3-17-2132, p 13-14). <u>PlanS § 103 lg 2 on analoogne PlanS § 35 lg-ga 2 (kehtis kuni 12.01.2022) ja võimaldab seega käesolevas etapis teha täiesti õiguspäraselt ettepaneku planeeringuala suurendamiseks.</u> Lisaks on eeltoodust tulenevalt planeeringuala 2 suurendamine antud juhul ka vajalik (kohustuslik), et KOV EP planeeringualasse oleks hõlmatud kõik ORME osaks olevad ehitised (sh liitumistaristu).	
--	---	--

	PlanS § 103 lg 5 kohaselt vaatab KOV EP koostamise korraldaja esitatud ettepanekud läbi ning teeb nende alusel KOV EP lähteseisukohtades ja KSH programmis vajalikud muudatused. Seejuures ei too muudatuste tegemine praeguses menetlusetapis kaasa uut kooskõlastamist, avalikku väljapanekut ega arutelu (vrd PlanS § 108 lg 3). Seega võib planeeringuala 2 suurendamise järel menetlusega jätkata ning asuda KSH esimese etapi aruande ja KOV EP asukoha eelvaliku otsuse eelnõu koostamisele (PlanS § 104-§ 108). Samas ei ole antud juhul nagunii tegemist KOV EP lähteseisukohti ja KSH programmi olemuslikult muutva ettepanekuga. Otsuses nr 41 ning seletuskirjas on küll ORME (tuulepargi) definitsioonile viidatud, ent otsuse nr 41 põhjendavast osast (lk 3) ning seletuskirjast (lk 3) tuleneb, et planeeringualasid käsitleti elektrituulikute asukohtadena. Sama ilmneb KOV EP eelvaliku lähteseisukohtade ja KSH programmi dokumendist. Käesolevas ettepanekus näidatud planeeringuala 2 suurendamine ei hõlma aga elektrituulikute, vaid üksnes põhivõrguga liitumise seadmete ja rajatiste asukohti.	
Riigimetsa Majandamise Keskus (Anne Margusoo, taastuenergia arendamise spetsialist) 03.05.2022 kiri nr 1-55/2022/8	1. Kui tuulepargi aladele jäävatel RMK aladel alustatakse eriplaneeringu II etapi (detailse lahenduse) koostamisel tuulepargi toimimiseks vajalike tuulikualuste platside, montaažiplatside, juurdepääsu teede, trasside ning alajaamade paigutamist, tuleb nende asukohad kooskõlastada RMK-ga.	Ettepanekuga arvestatakse
	2. Kui tuulepargi aladele jäävatel RMK aladel asuvad RMK metsateed, kokkuveoplatsid ja maaparandusobjektid, tuleb nendega planeeringu II etapis (detailse lahenduse koostamisel) arvestada ja tuulikute asukohad välja valida koostöös RMK-ga ning asukohad kooskõlastada RMK-ga. Arvestada tuleb maaparandussüsteemidega hõlmatud maa-alal maaparandussüsteemide	Ettepanekuga arvestatakse

	toimimisega ja terviklikkust tagavate meetmetega, et kavandatav tegevus ei muudaks veerežiimi ka süsteemi ümbritsevatel RMK aladel.	
	3. Kui tuulepargi aladele või lähedusse jäävatel RMK maadel asuvad RMK looduskaitseosakonna tööobjektid, tuleb nendega planeeringu II etapis (detailse lahenduse koostamisel) arvestada ja tuulikute asukohad välja valida koostöös RMK-ga ning asukohad kooskõlastada RMK-ga, kuna looduskaitseosakonna tööobjektid võivad olla seotud erinevate välisfondide rahastustega.	Ettepanekuga arvestatakse
	4. Kuna RMK maadel võivad asuda RMK sisesed majandamispiirangud, tuleb nendega planeeringu II etapis (detailse lahenduse koostamisel) arvestada ja tuulikute asukohad välja valida koostöös RMK-ga ning asukohad kooskõlastada RMK-ga.	Ettepanekuga arvestatakse
	5. Palume eriplaneeringu II etapi (detailse lahenduse) koostamisel analüüsida ning lisada seletuskirja metsa raadamise ulatus, milles on arvestatud tuulikualuste platside, montaažiplatside, juurdepääsu teede, trasside ning alajaamade ehituse vajadusega. Raadamisel tuleb arvestada võimalikult suure puhvertsooni säilitamisega tuulikute ümber. Kui tuulepargi aladele hakatakse eriplaneeringu II etapis koostama detailset lahendust, tuleb metsa raadamise vajadus ja ulatus RMK maadel kooskõlastada RMK-ga.	Ettepanekuga arvestatakse
	6. RMK on seisukohal, et tuulepargi alasid saab planeerida RMK maadele nii metsamaale kui ka mittemetsamaale kuid palume eriplaneeringu II etapi (detailse lahenduse) koostamisel tuuliku asukohtade ja infrastruktuuri planeerimisel, eelistada esmajärjekorras RMK aladel paiknevaid mittemetsamaid. Palume eriplaneeringu seletuskirja lisada, et tuulepargi planeerimisel RMK maal asuvale majandatavale metsamaale tuleb tuulepargi rajamisel tagada, et majandataval metsamaal on võimalik jätkata metsa majandamist nii enne kui ka pärast tuulepargi valmimist ning tuulepargi töö alustamist.	Ettepanekuga arvestatakse

	7. Palume hoida ka edaspidi RMK-d kursis planeeringu menetlemisega ning palume juba planeeringu esitamisel ettepanekute küsimiseks juurde lisada planeeringu vektorkihid (SHP failina) või edastada kirjaga RMK-le vastav link, millelt on võimalik vajalikus formaadis kihte alla laadida. Kinnitame, et RMK soovib teha igakülgset koostööd, et saavutada tuulepargi asukohavalikul parim tulemus.	Ettepanekuga arvestatakse																								
Raiko Gustavson 29.04.2022	Ettepanekud on esitatud tabelis olemasolevate ettepanekute kohta (täiendav veerg) ning tabeli all lõpus on täiendavad ettepanekud.	Ettepanekutega arvestamine ja mitteametamine on antud eraldi tabelis (ALLPOOL).																								
	Täiendavalt ettepanekutele esitan kogukonna investeerimisobjektide nimekirja . Tegemist on esialgse loeteluga, mis võiks olla Põhja-Pärnumaa Vallavalitsusele aluseks tuuleparkide investoritega läbirääkimisel (analoogia Tootsi tuulepargiga seoses ehitatakse jupp asfalteeritud teed).	Selgitus. Hetkel ei ole teada täpsed teed, mille kaudu hakkab ehitus ja hooldus toimuma, sest puudub teadmine kas ja kuhu on üldse võimalik tuuleparke rajada. Täpsed teed, mille kaudu hakatakse tuuleparke teenindama ning mida oleks vaja viia tolmuvaba kätte alla määratakse EP I etapi lõpus, kui on selgunud, kas vaadeldavas piirkonnas leidub alasid kuhu on tuulepargi rajamine võimalik. Punktid 1,3,4,5 ja 11 – tegemist on riigiteedega (mitte kohaliku omavalitsuse teedega) ning nende korrashoid ja rekonstrueerimine käib koostöös Transpordiametiga. KOV EP raames tehakse võimalusel nendega koostööd, kui on selgunud tuuleparkide rajamiseks sobivad alad ning selgub vajadus teede rekonstrueerimiseks jms. Punkt 7 – KOV EP raames ning tuuleparkide ühendamisel põhivõrguga kaalutakse võimalusel selle raames ka elektrivarustuse kvaliteedi tugevdamist Põhja-Pärnumaa vallas (nt õhuliinide kaablisse panek jms). Konkreetseid võimalusi liinide osas selguvad siis, kui																								
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>NR</th><th>NIMETUS</th><th>SELGITUS</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1</td><td>Kaansoo-Aesoo-Vihtra tee tolmuvaba kate</td><td>see on üks tee, mille kaudu teostatakse tuuleparkide ehitamist ja hooldust, ühendab külad tolmuvabalt keskusega</td></tr> <tr> <td>2</td><td>Linnuvaatlustornide paigaldamine rändlindude kogunemiskohtade lähedale</td><td>võimaldab jälgida ja uurida rändlinde Kaansoo-Suurejõe vahel, teadustöö võimalused ja loodusturism</td></tr> <tr> <td>3</td><td>Vändra-Suurejõe kergliiklustee laiendamine Suurejõe-Vihtra-Vändra suunal</td><td>võimalus korraldada spordivõistlusi ohutumalt, edendada tervisesporti</td></tr> <tr> <td>4</td><td>Rõusa- Kadjaste tee tolmuvabaks</td><td>see tee annab otsema ühenduse Kaansoo poolt tulijale, Türi ja Paide suunale</td></tr> <tr> <td>5</td><td>Suurejõe -Kurgja tee tolmuvabaks</td><td>Jakobsoni talumuuseum ,turismimagnet</td></tr> <tr> <td>6</td><td>Linnuvaatlustorni ehitamine Suurejõe silla lähedusse</td><td>Loodusvaatlused ja loodusturismi arendamine</td></tr> <tr> <td>7</td><td>Arendaja investeringud elektrivarustuse kvaliteedi tagamiseks</td><td>Vändra-Vihtra-Kullimaa suund. Kaansoo-Leetva suund (mis on tupikliin ning mida ei saa rikke korral ümberlülitada)</td></tr> </tbody> </table>	NR	NIMETUS	SELGITUS	1	Kaansoo-Aesoo-Vihtra tee tolmuvaba kate	see on üks tee, mille kaudu teostatakse tuuleparkide ehitamist ja hooldust, ühendab külad tolmuvabalt keskusega	2	Linnuvaatlustornide paigaldamine rändlindude kogunemiskohtade lähedale	võimaldab jälgida ja uurida rändlinde Kaansoo-Suurejõe vahel, teadustöö võimalused ja loodusturism	3	Vändra-Suurejõe kergliiklustee laiendamine Suurejõe-Vihtra-Vändra suunal	võimalus korraldada spordivõistlusi ohutumalt, edendada tervisesporti	4	Rõusa- Kadjaste tee tolmuvabaks	see tee annab otsema ühenduse Kaansoo poolt tulijale, Türi ja Paide suunale	5	Suurejõe -Kurgja tee tolmuvabaks	Jakobsoni talumuuseum ,turismimagnet	6	Linnuvaatlustorni ehitamine Suurejõe silla lähedusse	Loodusvaatlused ja loodusturismi arendamine	7	Arendaja investeringud elektrivarustuse kvaliteedi tagamiseks	Vändra-Vihtra-Kullimaa suund. Kaansoo-Leetva suund (mis on tupikliin ning mida ei saa rikke korral ümberlülitada)	
NR	NIMETUS	SELGITUS																								
1	Kaansoo-Aesoo-Vihtra tee tolmuvaba kate	see on üks tee, mille kaudu teostatakse tuuleparkide ehitamist ja hooldust, ühendab külad tolmuvabalt keskusega																								
2	Linnuvaatlustornide paigaldamine rändlindude kogunemiskohtade lähedale	võimaldab jälgida ja uurida rändlinde Kaansoo-Suurejõe vahel, teadustöö võimalused ja loodusturism																								
3	Vändra-Suurejõe kergliiklustee laiendamine Suurejõe-Vihtra-Vändra suunal	võimalus korraldada spordivõistlusi ohutumalt, edendada tervisesporti																								
4	Rõusa- Kadjaste tee tolmuvabaks	see tee annab otsema ühenduse Kaansoo poolt tulijale, Türi ja Paide suunale																								
5	Suurejõe -Kurgja tee tolmuvabaks	Jakobsoni talumuuseum ,turismimagnet																								
6	Linnuvaatlustorni ehitamine Suurejõe silla lähedusse	Loodusvaatlused ja loodusturismi arendamine																								
7	Arendaja investeringud elektrivarustuse kvaliteedi tagamiseks	Vändra-Vihtra-Kullimaa suund. Kaansoo-Leetva suund (mis on tupikliin ning mida ei saa rikke korral ümberlülitada)																								

	8	Rippsildade korrastamine	Pärnu jõel on alates Vihtrast Pärnu poole vähemalt 3 rippsilda, mis on väga kehvast seisukorras. Pärandi säilitamine, turismi aspekt.	on teada, kuhu ja kas on võimalik rajada tuulepark ning neid ühendada põhivõrguga. Punkt 8 - rippsillad on eraomandis. KOV saab teha vaid ettekirjutusi omanikele. Punktid 2 ja 6 – KOV seisukoht on, et linnuvaatlustornidest prioriteetsem on kindlasti valla teede korrastamine. Punktid 9 ja 10 – Seni on Eestis olnud praktika, et seiret teostatakse 3-5 a pärast tuulepargi valmimist ning seiratud on linnustikku ja/või nahkhiiri. Edastame MKM-le ettepaneku, et punktides 9 ja 10 kirjeldatud seired võiksid toimuda riikliku seire raames, st mitte hõlmata ainult Põhja-Pärnumaa valda, vaid ka teisi omavalitsusi, kuhu tuulikud rajatakse. Seire tulemused oleksid aluseks järgmistele tuulepargi planeeringutele ja projektidele. Seire läbiviimine riigi poolt tagab uuringutulemuste sõltumatuse ja objektiivsuse.
	9	Tuleb jätkata linnustiku, loomastiku ning taimeistiku monitoorimist järgva 10 aasta jooksul, peale tuulikute valmimist, et tuvastada reaalsed tuulikute mõjud.	Eriplaneeringud tehakse teoreetilised analüüsid ja prognoosid kuid vaja on võrrelda neid tegelike andmetega	
	10	Tuleb jätkata inimeste tervise ja sotsiaalmajandusliku toimetuleku monitoorimist järgneva 10 aasta jooksul peale tuulikute valmimist, et tuvastada reaalsed tuulikute mõjud.	Eriplaneeringud tehakse teoreetilised analüüsid ja prognoosid kuid vaja on võrrelda neid tegelike andmetega	
	11	Pärnu jõe paremkaldal Kullimaa - Piistaoja tee mustkatte alla viimine		

2) Avaliku ettepanekute küsimise (28.03.2022-02.05.2022) käigus laekunud KOGUKONNA seisukohad ja ettepanekud, samuti hinnangud keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsuse asjakohasuse ja piisavuse kohta ning kohaliku omavalitsuse seisukohad

Avaliku väljapaneku (15.10.2021-15.12.2021) käigus laekunud kirjalikud arvamused Põhja-Pärnumaa valla eriplaneeringu lähteseisukohtadele ja keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsusele ning nendega arvestamine			Avaliku ettepanekute küsimise (28.03.2022-02.05.2022) käigus laekunud KOGUKONNA seisukohad ja ettepanekud, samuti hinnangud keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsuse asjakohasuse ja piisavuse kohta	KOV seisukohad KOGUKONNALE
Esitaja ja kuupäev	Seisukoht või küsimus	Seisukohaga arvestamine/mittearvestamine		
Päästeamet (Margo Kubjas, ohutusjärelevalve büroo nõunik, Lääne päästekeskus) 11.10.2021 kiri nr 7.2-3.4/8119-2	Päästeameti Lääne päästkeskuse ettepanekud eriplaneeringule on järgmised: 1. Planeeringuga tuleb lahendada päästemeeskonna juurdepääs tuulikutele ja päästetehnikaga manööverdamise võimalus.	Seisukohaga arvestatakse. Päästemeeskondade juurdepääsud leiavad täpsemat käsitlust eriplaneeringu detailses lahenduses. Eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuse eelnõus ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruandes käsitletakse üldisi põhimõtteid.		
	2. Planeeringuga tuleb lahendada tuulikuparkide välise kustutusvee tagamise lahendused koostöös planeeringu koostaja ja päästeasutusega.	Seisukohaga arvestatakse. Välise kustutusvee täpsemad lahendused leiavad käsitlust eriplaneeringu detailses lahenduses. Eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuse eelnõus ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruandes käsitletakse üldisi põhimõtteid.		
Terviseamet (Kristel Kallaste, menetlusgrupi juht) 25.10.2021 kiri nr 9.3-4/21/13040-2	Terviseameti lääne regionaalosakond on tutvunud esitatud Põhja-Pärnumaa valla tuuleenergeetika eriplaneeringu lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsusega ning esitab täiendava ettepanekuna soovitusel võimalusel planeerida tuulikute vähimaks kauguseks lähimast elamust vähemalt 1 km, kuna väiksema vahemaa puhul võib, vastavalt Terviseametile esitatud kaebustele, esineda mürahäiringuid.	Seisukohaga arvestamist kaalutakse eriplaneeringu ja KSH koostamisel.		
Muinsuskaitseamet (Eero Heinloo, arheoloogianõunik) 28.10.2021 kiri nr 1.1-7/3044-1	1) KMH kohustusega tegevuste kavandamisel (kogu valla territooriumil ja ka juhul kui KMH nõudest loobutakse) alati eelnevalt Muinsuskaitseametiga kooskõlastada arheoloogilise uuringu läbiviimise vajadus (MuKSi § 31 lg 3);	Seisukohaga arvestatakse.		
	2) Prognoositud arheoloogiatundlikel aladel tuleb kohalikul omavalitsusel küsida planeeringu või ehitise kavandamisel Muinsuskaitseameti arvamust arheoloogilise uuringu läbiviimise vajaduse kohta, kui: - algatatakse detailplaneeringut; - kaevanduse või ehitiste alla jääva kaevatava ala pindala on enam kui 500 m².	Seisukohaga arvestatakse.		
	3) Tagada nii eriplaneeringus esitatud arheoloogiatundlikel aladel kui ka mujal arheoloogiapärandi avastamisel arheoloogiapärandi kaitseks muinsuskaitseaduses ette nähtud tegevused (vt § 31).	Seisukohaga arvestatakse.		
Transpordiamet	1. Avalikule tee juurdepääsuteede võimaliku asukoha ja liikluskorralduse üldiste põhimõtete määramine	Seisukohaga arvestatakse.		

(Marek Lind, projekteerimise osakonna taristu kooskõlastuste üksuse juhtivspetsialist) 03.11.2021 kiri nr 13.6-3/21/23942-2	1.1. Siduda planeeringusse maakonnaplaneeringuga, Pärnu maakonnaplaneeringut täpsustava teemaplaneeringu „Põhimaantee nr 4 (E67) Tallinn-Pärnu-Ikla (Via Baltica) trassi asukoha täpsustamine km 92,0-170,0“ ja üldplaneeringutega kavandatud teede võrgustik – sh riigiteede perspektiivsed trassid koos liiklussõlmede, ristete, kogujateedega jms. Planeeringu detailse lahenduse ülesandeks on muuhulgas liikluskorralduse põhimõtete määramine ning servituutide seadmise ja olemasoleva või kavandatava tee avalikult kasutatavaks teeks määramise vajaduse märkimine. Asukoha eelvaliku tegemisel tuleb analüüsida olemasoleva teedevõrgustiku piisavust juurdepääsude tagamisel, määrata planeeringualal perspektiivsete kohalike teede üldised asukohad ja nende ristumiskohad riigiteedega ning oluliselt ümberehitatavad riigitee lõigud või ristmikud (nende olemasolul). Lisaks teeme ettepaneku määrata riigiteede liikluskorralduse ja ümberehituse vajadus seoses eriveestega ja ehitusaegsete veostega. Riigiteede kolm põhiliiki on põhi-, tugi- ja kõrvalmaantee millel igaühel on oma funktsioon. Funktsioonid on leitavad majandus- ja taristuministri 25.06.2015 määrusest nr 72 „Riigiteede liigid ja riigiteede nimekiri“ (https://www.riigiteataja.ee/akt/128062015003?leiaKehtiv). Igal riigiteel on lisaks liigile olemas tee klass, mis on liiklussageduse alusel määratav maantee tehnilist taset iseloomustav tunnus. Tee klassid on toodud majandus- ja taristuministri 05.08.2015 määruse nr 106 „Tee projekteerimise normid“ lisas „Maantee projekteerimisnormid“ (edaspidi <i>normid</i>). Lähtudes normidest on nõuded kohaliku teedevõrgu ühendamiseks riigiteedega klasside kaupa erinevad, riigiteega ristumiskohtade arv on normidega piiratud (näiteks esimese klassi teel võib olla ainult üks parempöörtega ristumiskoht kahe eritasandilise ristmiku vahel).	Eriplaneeringu koostamisel arvestatakse teemaplaneeringus kavandatuga. Detailses lahenduses määratakse liikluskorralduse põhimõtted, servituutide seadmise ja olemasoleva või kavandatava tee avalikult kasutatavaks teeks määramise vajadus. Asukoha eelvaliku tegemisel analüüsitakse valitud alade juurdepääse ning seatakse suunised detailses lahenduses tehtavatele töödele. Asukoha eelvaliku etapis ei määrata kohalike teede asukohti ja nende ristumiskohti riigiteedega ega oluliselt ümberehitatavaid riigitee lõike või ristmikuid, seda tehakse detailses lahenduses kui on selgunud tuulikute teenindavate teede täpsem paiknemine. Riigiteede liikluskorralduse ja ümberehituse vajaduse määramine seoses eriveestega ja ehitusaegsete veostega toimub detailse lahenduse koostamise etapis.		
	1.2. Palume arvestada, et Transpordiamet ei võta arendustegevuse vajadustest tingitud uute teelõikude rajamise ja riigiteede ümberehitamise kohustust, kui riigiteede võrgustiku arengu seisukohalt selleks vajadus puudub.	Seisukohaga arvestatakse.		
	2. Planeeringuala kruntide hoonestusala ja ehitusõiguse määramine 2.1. Elektrituulikute ja tuuleparkide kavandamisel arvestada, et elektrituulik ei tohi avalikult kasutatavatele teedele sõltumata nende funktsioonist, liigist, klassist ja lubatud sõidukiirusest paikneda lähemal kui 1,5x(H+D) (sealjuures H = tuuliku masti kõrgus ja D = rootori e. tiiviku diameeter). Väikese kasutusega (alla 100 auto/ööpäevas) avalikult kasutatavate teede puhul võib põhjendatud juhtudel riskianalüüsile tuginedes ja teeomaniku nõusolekul lubada planeeringus elektrituulikuid teele lähemale, kuid mitte lähemale kui tuuliku kogukõrgus (H + 0,5D).	Seisukohaga arvestatakse.		

	2.2. Eriplaneeringu väljatöötamisel arvestada, et kavandatavad tuulikud võivad oma asukohast ja kõrgusest tulenevalt mõjutada Pärnu lennuvälja instrumentaallennuprotseduure. Seetõttu võib tuulikute asukoha ja kõrguse täpsustades osutada vajalikuks lennundusseaduse § 35 lg 2 kohase aeronavigatsioonilise ekspertiisi tegemine.	Seisukohaga arvestatakse. Kui on täpsemalt teada tuulikute paiknemine ja kõrgused võetakse uuesti antud teemal ühendust Transpordiametiga.		
	3. Tehnovõrkude ja -rajatiste võimaliku asukoha määramine 3.1. Palume arvestada, et üldjuhul ei ole võimalik juhtida arendusalade sademevett riigitee kraavidesse. See on võimalik vaid põhjendatud juhtudel koostöös Transpordiametiga.	Seisukohaga arvestatakse.		
	3.2. Planeeringus vältida põhimõtet, et tehnovõrgud paigaldatakse riigitee alusele maale. Riigitee alune maa on riigitee rajatise teenindamiseks ning nõusoleku seda maad kasutada saab Transpordiamet anda vaba ruumi olemasolul. Tehnovõrgu paigaldust tuleb hinnata igakordselt suuremas täpsusastmes geodeetilise alusplaani olemasolul ja menetleda seda kas läbi projekteerimistingimuste või detailplaneeringu.	Seisukohaga arvestatakse. Täpsustame, et tehnovõrkude paiknemist käsitletakse eriplaneeringu detailses lahenduses.		
	4. Ettepanekud KSH väljatöötamise kavatsusele Transpordiamet on seisukohal, et KSH väljatöötamise kavatsus on valdavalt asjakohane ja piisav. Siiski palume korrigeerida lähteseisukohti ja KSH väljatöötamise kavatsust järgnevate märkuste alusel. 4.1. Osasse 4.1.7 Pärnu maakonnaplaneering 2030+ (või mujale sobivasse asukohta dokumendis) lisada teemaplaneeringuga „Põhimaantee nr 4 (E67) Tallinn-Pärnu-Ikla (Via Baltica) trassi asukoha täpsustamine km 92,0-170,0“ määratud põhimaantee uus trass.	Seisukohaga arvestatakse.		
	4.2. Tabelis 5 jääb arusaamatuks, miks on kasutatud nimetust Transpordiamet kolm korda, piisab ühest. Transpordiametil on üks dokumendihaldussüsteem, mille kaudu suunatakse tööülesanne nii maantee, lennunduse kui ka veeteedega tegelevatele ametnikele.	Seisukohaga arvestatakse.		
	5. Kuna lähteseisukohtades ei ole välja toodud alternatiivseid asukohti planeeringuga kavandatava ehitise püstitamiseks, ei käsitle Transpordiamet eelistusi ehitise asukoha osas.	Võetakse teadmiseks.		
	Palume kohalikul omavalitsusel planeeringuala asukoha valikul ettepanekutega arvestada ja teha planeeringu koostamise protsessis sisulist koostööd Transpordiametiga. Ettepanekute mitteametlikult arvestamist palume sisuliselt põhjendada. Oleme valmis vajadusel selgitama ja täpsustama käesoleva kirjaga esitatud ettepanekuid ning koostöös välja töötama kohakeskselt sobivaimaid lahendusi. Küsimuste korral palume pöörduda kirja koostaja poole kelle nimi on toodud allpool.	Seisukoht võetakse teadmiseks.		
Heili Huik 15.11.2021	Minu kinnistu asub Tohera külas Tori vallas, aga piirneb ka Põhja-Pärnumaa vallaga. Olen ümbritsetud rajatavast tuulepargist, seega sooviksin saada meilile teateid ja otsuseid, mis puudutavad rajatavat tuuleparki.	Seisukohaga arvestatakse. Teid on lisatud kaasatavate inimeste nimekirja.		

Rahandusministeerium (Kaia Sarnet, regionaalvaldkonna asekanter) 17.11.2021 kiri nr 15-4/6925-2	1. PlanS § 4 lõike 2 punkti 5 kohaselt on planeerimisalase tegevuse korraldaja ülesandeks planeeringu elluviimisega kaasnevate asjakohaste majanduslike, kultuuriliste, sotsiaalsete ja looduskeskkonnale avalduvate mõjude hindamine, sealhulgas keskkonnamõju strateegilise hindamise korraldamine. Palume lisada info, kuidas on kavandatud planeerimismenetluses hinnata asjakohaseid majanduslikke, sotsiaalseid ja kultuurilisi mõjusid. Peatüki 5 nimetus on küll „Asjakohaste mõjude hindamine“, kuid selgituseks on toodud, et KSH väljatöötamise kavatsuses antakse esialgne hinnang planeeringu rakendamisega eeldatavalt kaasneda võivale keskkonnamõjule. Palume täpsustada, kas siinkohal on silmas peetud PlanS § 4 lõike 2 asjakohaseid mõjusid või KeHJS § 40 lõike 4 kohaseid mõjusid. Mõõname, et planeerimisseaduses nimetatud asjakohased mõjud võivad osaliselt kattuda KeHJS kohaste mõjudega. Kui see nii on, tuleb see välja tuua. Niisiis on vajalik hinnata kavandatava tegevusega kaasnevaid asjakohaseid majanduslikke mõjusid (nt mõju tööhoivale, piirkonna arengule, kohalik kasu).	Seisukohaga arvestatakse. KOV EP keskkonnamõju strateegilise hindamise <u>esimese etapi aruanne</u> peab sisaldama keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 40 lõike 4 punktides 1–14 ja 16–17 nimetatud teavet (PlanS § 104 lg 2). Antud juhul on hetkel tegemist EP lähteseisukohtadega ning KSH väljatöötamise kavatsusega. Kuna PlanS puuduvad kindlad sisunõuded KOV EP VTK-le lähtuti VTK koostamisel PlanS § 80 lg 2 ja lg 3 ning KeHJS § 36 lg 2. EP lähteseisukohti ja KSH VTK-d täiendatakse. Dokumenti lisatakse loetelu, mida hakatakse asjakohaste majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste mõjude puhul hindama KSH esimese etapi aruandes.		
	2. Lähteseisukohtade ja KSH väljatöötamise kavatsuses on põhjalikult käsitletud, millised mõjud eeldatavalt kaasnevad ja kuidas neid hinnatakse. Sisukorraga tutvudes jääb selgusetuks, milline osa dokumendist käsitleb planeeringu lähteseisukohtasid, so sisendinfot planeeringu koostamiseks (mitte selle mõjude hindamiseks). Kui lähteseisukohad ja KSH väljatöötamise kavatsus on läbivalt integreeritud, siis palume see sissejuhatuses välja tuua ning vastavalt dokumendi pealkirju ja sisu täpsustada. Lähteseisukohtade osas palume ennekoike täpsustada, millise metoodika (kriteeriumite) alusel tuuleparkide asukohta valitakse.	Seisukohaga arvestatakse. EP lähteseisukohti ja KSH VTK-d täiendatakse. Dokumenti lisatakse eraldi peatükk lähteseisukohad, et vältida võimalikku segadust, kas lähteseisukohad on olemas või mitte. Lähteseisukohtadesse lisatakse tuuleparkide asukoha valiku kriteeriumid.		
	3. Tabelis 1 „Eriplaneeringu alal ja selle mõjuraadiuses paiknevad objektid, millega tuleb edasisel planeerimisel ja KSH aruande koostamisel arvestada“ on kirjeldatud, et koostatavas Põhja-Pärnumaa üldplaneeringus on väärtuslike maastike hulgast eemaldatud Pärnu-Jaagupi ja Vändra väärtuslik maastik. Juhin tähelepanu, et PlanS § 75 lõike 3 kohaselt võib üldplaneeringuga teha ettepaneku maakonnaplaneeringu muutmiseks, kuid PlanS § 90 lõike 3 punkti 3 kohaselt peab riigihalduse minister selleks andma ka nõusoleku. Kuna Põhja-Pärnumaa üldplaneeringu eskiislahendus on alles koostamisel, siis eriplaneeringu koostamisel peab arvestama Pärnu-Jaagupi ja Vändra väärtusliku maastikuga.	Seisukohaga arvestatakse.		
	4. Peatükis 4.1.7 „Pärnu maakonnaplaneering 2030+“ on fikseeritud, et Pärnu maakonnaplaneering 2030+ kehtestati 29.03.2018 Rahandusministeeriumi käskkirjaga nr 1.1-4/74. Täpsustuseks, et Pärnu maakonna planeeringu (dokumendi õige nimetus) on kehtestanud riigihalduse minister 29.03.2018 käskkirjaga nr 1.1-4/74. Palume dokumendis läbivalt valesti kirjutatud maakonnaplaneeringu nimetus parandada.	Seisukohaga arvestatakse.		

	5. Peatükis 4.1.7 „Pärnu maakonnaplaneering 2030+“ on kirjeldatud, et eriplaneeringu ala jääb suuremas osas väljapoole maakonnaplaneeringu teemaplaneeringuga määratud elektrituulikute arenduspiirkondi. Kuigi maakonnaplaneeringuga on sätestatud üldised põhimõtted tuuleenergeetika arendamiseks vaid arenduspiirkondades, on otstarbekas eriplaneeringu koostamisel aluseks võtta need maakonnaplaneeringus kokku lepitud põhimõtted (nt puhvri suurus elamu ja tuuliku vahel). Ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium kohalikele omavalitsustele saadetud ringkirjades on tuginenud koostatud Lääne, Saare, Hiiu ja Pärnu maakonna tuuleenergeetika teemaplaneeringus omal ajal kokku lepitud kriteeriumitele (teemaplaneeringu lahendused on kantud uutesse maakonnaplaneeringutesse).	Seisukohaga arvestamist kaalutakse eriplaneeringu ja KSH koostamisel. Eriplaneeringu koostamisel ei võeta maakonnaplaneeringus kokku lepitud tuuleenergeetika põhimõtteid automaatselt aluseks. Põhimõtted vaadatakse üle ja nende arvestamist kaalutakse vastavalt vajadusele. Me ei pea asjakohaseks võtta kaalumata üks-ühele üle maakonnaplaneeringu tingimusi, sest tuuleparkidega seotud praktiline kogemus ja lähenemine on tänaseks oluliselt muutunud. Peame oluliseks lähtuda viimsest teadaolevast parimast praktikast ja soodustada parima tehnoloogia kasutamist. Seega on asjakohane tingimused üle vaadata.		
	6. Tabelis 5 on nimetatud ametid ja riigiasutused, kohalikud omavalitsused, tehnovõrkude ja -rajatiste valdajad, äriühingud ja ettevõtted jt, keda eriplaneeringu ja KSH protsessi kaasatakse ning kellega koostööd tehakse. Selgituseks, et koostöö tegemise kord ja planeeringute kooskõlastamise alused on kinnitatud Vabariigi Valitsuse 17.12.2015 määrusega nr 133. Planeerimisseaduses sätestatud põhimõtte kohaselt annavad koostöötegitjad eriplaneeringule kooskõlastuse, mis kohalikule omavalitsusele on planeeringu koostamisel siduv. Kaasatavad isikud avaldavad planeeringulahenduse kohta arvamust. Eriplaneeringu ja KSH menetlemise üheselt mõistetavuse huvides palume nimetada koostöötegitjad ja kaasatavad eraldi.	Seisukohaga arvestatakse.		
	7. Kuna eriplaneeringu näol on tegemist olulise ruumilise mõjuga ehitiste planeerimisega, siis palume planeeringute koostamisel järgida Rahandusministeeriumi soovitusetega veebilehel https://planeerimine.ee/aktid-ja-kohtulahendid/orme-planeerimine/.	Seisukohaga arvestatakse.		
	Palume hoida Rahandusministeeriumi regionaalhalduse osakonna Pärnu talitust kursis eriplaneeringute ja KSH aruande menetlusega ning teavitada kõikidest avalikest aruteludest. Eriplaneeringute asukoha eelvaliku otsuse eelnõu ja KSH esimese etapi aruanne esitada arvamuse avaldamiseks ning täiendavate koostöötegitajate ja kaasatavate määramiseks.	Seisukohaga arvestatakse.		
Külli Lumi 23.11.2021	Olen põhimõtteliselt tuulikute rajamise vastu, kuna tuulikute näol on tegemist väga kahjulike kõrvalmõjudega loodusele. Kui me reaalselt tahame kaitsta nii loodust kui inimväärset elukeskkonda, siis me loobuksime pigem vallale pakutavatest rahalistest kompensatsioonidest ja kaaluks muid alternatiive, kuidas energiat kokku hoida. Kui nõusolek anda, siis tagasiteed enam sisuliselt ei ole. Mõttekoht oleks pigem viia asutused maaküttele või vesi-õhk küttesüsteemidele. Ma ei usu vandenõuteooriaid ja pole ka lamemaalane ning usun eelkõige seda mida räägivad rahast ja poliitikast mõjutamata ning sõltumatud teadlased. Samuti on mul niinimetatud „siseinfot“ tuuleenergia „maaletoojalt“, kes	Seisukoht võetakse teadmiseks.		

	tunnistab, et eriti vibratsioon, rääkimata muudest kõrvalmõjudest, on see mida tuleb taluda. Kui mina oleksin vallaametnik, siis ma pigem mõtleks, kas ma olen valmis selleks, et see jälg, mille ma tuulikute rajamist toetavana järeltulevatele põlvedele maha jätaksin, tooks mind keskkonna rikkujate tippu.			
Maa-amet (Tambet Tiits, peadirektor) 01.12.2021 kiri nr 6-3/21/15776-2	1. Põhja-Pärnumaa valla eriplaneeringu lähteseisukohtade ja KSH väljatöötamise kavatsusepeatükis 3. <i>Eriplaneeringu ala ülevaade</i> on kirjeldatud läänepoolseimat eriplaneeringu ala ning märgitud, et alal toimub ka aktiivne turba kaevandamine (kaevandaja AS Tootsi turvas, kaevandamisloa nr KMIN-070, kehtivus: 12.06.2005 -09.08.2049). Selgitame, et nimetatud kaevandamise keskkonnaluba on antud Lavassaare ja Elbu turbatootmisala mäeeraldisel kaevandamiseks, kuid lisaks nimetatud mäeeraldisele jäävad läänepoolseimale eriplaneeringu alale (ala 3) ka Pitsalu liivakarjäär (loa nr L.MK/323997; loa omaja KMG OÜ endise ärinimega OÜ YIT Teed; luba kehtib kuni 28.08.2023) ning Keskkonnaametis menetluses olev Elbu VII turbatootmisala (taotleja AS Tootsi Turvas), mida ei ole mainitud. Palume täpsustada mäeeraldiste loetelu.	Seisukohaga arvestatakse.		
	2. Põhja-Pärnumaa valla eriplaneeringu lähteseisukohtade ja KSH väljatöötamise kavatsuse tabelis <i>Tabel 1. Eriplaneeringu alal ja selle mõjuraadiuses paiknevad objektid, millega tuleb edasisel planeerimisel ja KSH aruande koostamisel arvestada</i> on märgitud ka maardlad. Palume tabelis 1 alale 1 jääva Kobra dolokivimaardla (õige registrikaardi number on 942, mitte 9942) ja alale 2 jääva Kavasoo turbamaardla (õige registrikaardi number on 90, mitte 909) registrikaardi numbreid täpsustada. Lisaks täpsustame, et alale 3 jääb ka Pitsalu liivamaardla (registrikaart nr 920). Palume tabelit 1 täpsustada.	Seisukohaga arvestatakse.		
	3. Põhja-Pärnumaa valla eriplaneeringu lähteseisukohtade ja KSH väljatöötamise kavatsuse tabelis 5 on toodud kaasatavad osapooled ja koostöö tegijad. Palume lisaks Tootsi Turvas AS-le lisada nimekirja ja teha koostööd ka Kivikandur OÜ-ga, AS-ga Jiffy Products Estonia ja OÜ-ga KMG.	Seisukohaga arvestatakse.		
	Selleks, et edaspidises planeerimisprotsessis oleks võimalik arvestada keskkonnaregistri maardlate nimistus arvel olevate maardlatega ja mäeeraldistega, palume planeeringu jooniste koostamisel kasutada keskkonnaregistris arvel olevate maardlate ja mäeeraldiste piire. Keskkonnaregistri seaduse § 6 kohaselt peab planeeringute koostamisel kasutama üksnes keskkonnaregistrisse kantud keskkonnaandmeid. Maardlate ja mäeeraldiste piiride kujutamisel palume lähtuda Maa-ametist saadud maardlate, mäeeraldiste ja nende teenindusmaade ajakohastest piiridest. Ajakohaste andmete saamiseks on võimalus kasutada WFS-teenust aadressil https://teenus.maaamet.ee/ows/maardlad?service=WFS&version=1.1.0&request=GetCapabilities või küsida andmete väljavõtte GIS-failidena. Palume	Seisukohaga arvestatakse.		

	joonistele lisada kuupäev, mis seisuga on maardlate, mäeeraldiste ning nende teenindusmaade andmeid kasutatud.			
	Elektrituulikute parkidele sobivate alade määramise käigus palume arvestada, et maardlate aladele saab elektrituulikute parke ja seonduvaid kommunikatsioone rajada peale maavara ammendumist, kui ei ole saadud MaaPS alusel muu sisuga kooskõlastust või luba.	Seisukohaga arvestatakse.		
	Turbamaardlate aladele tuulikute kavandamisel palume arvestada MaaPS § 45 lõikes 1 sätestatuga, mille kohaselt turba kaevandamiseks on lubatud kaevandamisluba taotleda üksnes kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade nimekirja või kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja kantud alal või maardlal. Palume keskkonnaministri 27.12.2016 määruse nr 87 „Kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade ning kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja“ lisas 1 või 2 toodud nimekirja kuuluvatele aladele tuulikuid mitte planeerida. Tuulikuid on nimetatud aladele võimalik rajada vaid peale maavara ammendumist, kui ei ole saadud MaaPS alusel muu sisuga kooskõlastust või luba.	Seisukohaga ei arvestata. Eriplaneeringusse lisatakse tingimused, millal on võimalik maardlal asuvat tuulepargiala arendama hakata, kuid automaatselt neid alasid ei välistata. Samas lähtutakse hetkel kehtivast õigusruumist ja eriplaneeringusse lisatakse maardlaga kattumisel teie arvamuses väljatoodud selgitus. Samuti on käesoleva eriplaneeringu koostamisel selgunud tuuleenergeetika arendajate suur huvi, mistõttu on asjakohane kaaluda võimalikult palju erinevaid arendusalasid, millel puuduvad otsesed välistused.		
	Informeerime täiendavalt, et Majandus-ja Kommunikatsiooniministeerium on algatanud ja esitanud 02.08.2021 kirjaga nr 2-2/21-0400/4660 ministeeriumitele kooskõlastamiseks ehitusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise eelnõu väljatöötamise kavatsuse (edaspidi VTK). VTK punktis 9.1.6 on välja toodud ettepanek aladel, kus maavarad on MaaPS alusel arvele võetud, kuid maavarade kasutusse võtmist lähemas ajaperspektiivis kavandatud ei ole, vahakasutusena lubada ajutiste ehitiste tähtajaks kuni 50 aastat. Peale VTK-s märgitud ehitusseadustiku muudatuste kehtestamist ja MaaPS-us maapõue kaitse põhimõtete muutmist saab Maa-amet kaaluda ehitus- ja kasutusloa andmise lubamist kooskõlas uuendatud seaduste mõttega.	Seisukoht võetakse teadmiseks.		
	Kehtivate ning taotletavate mäeeraldiste ja nende teenindusmaade aladel tuulikuparkide rajamiseks on vaja saada nõusolek keskkonnaloa omajalt/taotlejalt. Nõusoleku saamisel palume see lisada planeeringu dokumentide hulka.	Seisukohaga arvestatakse.		
Kairi Kruusma 07.12.2021	Millal on tulemas Põhja-Pärnumaa avalikud arutelud?	Lähtetingimuste avalikud arutelud on tulemas 24.01 kell 18.00 Pärnu-Jaagupi Halduskeskuses 25.01 kell 18.00 Vihtra Külakeskuses 26.01 kell 18.00 Vändra Kultuurimajas		
	Kuidas teha ettepanekuid, kui ei ole teada täpsemaid asukohti, tuulikute kõrgusi, tuulikute erisusi (üksikutuulikud või parkidena), kas ja kuidas see mõjutab eluala. See tekitab olukorra, kus tahaks juba igaks juhuks tuulikute vastu olla, et see oma õue äärde ei tuleks, kuigi tõenäoliselt oleks oma tsooni tuulepargist ka piirkonnale kasulikke aspekte.	Eriplaneeringu asukoha eelvaliku avalikud arutelud tulevad lisaks, kui eelnõu on valmis näitamiseks. Seaduses on lihtsalt välja toodud, et neid avalikustamisi ja arutelusid on mitmes etapis vajalik korraldada.		

	Pigem saab teemat kommenteerida ja hinnata peale eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuse eelnõu ja KSH I etapi koostamise raames läbiviidud uuringuid ja analüüse või siis enne, kui on vähemalt vastav info olemas (nähtavusanalüüs ja tuulepargi jaoks sobivates asukohtades tuulepargi visualiseeringud (fotomontaaž); müra uuring; varjutuse modelleerimine.	Oleme nõus, et ilma konkreetsete asukohtadeta on keeruline ettepanekuid teha. Järgmistes etappides on tulemas ka visualiseerimised, kuidas tuulikud paistma jäävad. Tavaliselt tehakse neid kas mingist asulast vaadena või käivamamast teest. Seda saame veel arutada, kus täpsemalt. Eelvalikuga ei pruugi ka tuulikuid sinna tulla, kuhu arendajad on juba lepingud sõlminud, sest kotkaste pesapaikade ja musta toonekure levialad on laienenud. Mis puudutab seda, kui kaugele oma õuest tuulik tuleb, siis sundkorras neid sinna ei planeerita.		
Koit Raud	Muuta volikogu otsused nr 41 ja 42 ning viia Põhja-Pärnumaa eriplaneeringu tingimustesse ning Rahnoja ja Vihtra tuuleparkide detailplaneeringu tingimustesse ja täiendavalt P-Pärnumaa üldplaneeringu tingimustesse normina sisse tuuleenergia arendamisega seotuna ja tuulegeneraatorite asukohtade määramisel järgmised nõuded: 1. Vahemaa 1) tuulegeneraatori asukoha ja elamu või elamiseks kasutatava mitmeotstarbelise hoone vahel, ning 2) elamu või elamiseks kasutatava mitmeotstarbelise hoone ja tuulegeneraatori vahel on sama või suurem kui tuulegeneraatori kümnekordne kõrgus maapinnast kuni selle rajatise kõrgeima punktini, kaasa arvatud tehnilised ehitusdetailid, eelkõige rootor koos rootorilabadega (tuulegeneraatori kogukõrgus).	Seisukohaga ei arvestata. Eriplaneeringu raames viiakse läbi nähtavusanalüüs, mürauuring ja varjutuse modelleerimine, mille tulemusi võetakse tuuleenergia arendamiseks sobivate alade asukohtade valikul aluseks. Sellise puhvri määramine, kus tuuliku minimaalne vahemaa eluhoonetest oleks tuulegeneraatori kümnekordne kogukõrgus, ei ole põhjendatud. Kuna tegemist on arendustegevusega, mis on olulise avaliku huviga (vastavalt 2021. aasta Riigikohtu lahendile nr 3-17-2013) on vajalik, et igasugune piirang, mida planeeringu lahenduses määratakse oleks proportsionaalne ning põhjendatud.	Kehtestada Põhja-Pärnumaa valla territooriumil tuulegeneraatori minimaalseks vahekauguseks elu- ja ühiskondlikest hoonetest ning loomapidamishoonetest minimaalselt tuulegeneraatori kümnekordne kõrgus maapinnast kuni selle rajatise kõrgeima punktini, kaasa arvatud tehnilised ehitusdetailid, eelkõige rootor koos rootorilabadega (tuulegeneraatori kogukõrgus); Arendajad ei ole avaldanud võimalike tuulikute mudeleid, kõrgust ning tuulikute võimalikku koguarvu ning seetõttu on müra, vibratsiooni ning valgushäiringute prognoosimine teoreetiline, mis ei arvesta tegelikku olukorda; Kogukond esindab kohalikku avalikku huvi ning selle seisukoht on olulisem kui äriühingute majandushuvid.	KSH käigus hinnatakse mõjusid lähtuvalt hetkel teada olevatest maksimaalsetest maismaatuuliku parameetritest. Need võetakse arvesse nii müra, varjutuse kui muude mõjude hindamisel. Modelleerimine arvestab alati nõ "halvimat võimalikku olukorda", siis on tegelik olukord kavandatava tegevuse realiseerudes soodsam. Kui KSH-s läbiviidava müra- ja varjutuse hindamisest selgub, et riiklikult kehtestatud normid ületatakse, siis vähendatakse tuulikute arvu võimalikul tuulealal, suurendatakse vahekaugusi elu- ja ühiskondlike hoonete ning loomapidamishoonetest või kaitstavatest loomaliikidest. Selliselt leitakse sobilikud tuulealad, mis võivad mingis kohas ulatuda nt 1 km eluhoonest, mõnes teises asukohas nt 1,5 km või nt 750 m jne. Tulemused selguvad KSH aruande koostamise käigus. Hetkel suurim maismaa tuulik, mis on tootmises, on hinnangulise tipukõrgusega 250 m. 10x tuulegeneraatori kõrgus oleks seega 2,5 km ning Eestis ega ka Põhja-Pärnumaa vallas ei teki ühtegi võimalikku tuuleala selliste tingimuste täitmiseks. Võrdluseks nt kõige suurema müra emissiooniga tuuliku puhul on ca 500 m kaugusel juba riiklikult kehtestatud müra normtasemed tagatud. Seega müra normidest lähtuvalt ei ole 10x tuulegeneraatori automaatne kõrgus põhjendatud, sest müranormid on tagatud oluliselt väiksemate vahekauguste puhul. KSH raames arvestatakse ka kumulatiivse müraga. Lisaks - kõrgema tuuliku müra hajub lähemal võrreldes madalama tuulikuga. Seega nt madalama tuuliku korral on müranormid täidetud tuulikust kaugemal. See aspekt ei toeta samuti universaalset

				10x tuuliku kõrguse vahekaugust hoonetest.
	2. Tuuleenergia eriplaneeringu või detailplaneeringu lahutamatuks osaks on planeeringu realiseerimisega kaasnevate sotsiaal-majanduslike mõjude hindamine ja vastus küsimusele - kui suur on negatiivsete mõjude kogumaksumus ja kas need on kaetavad tuuleparkide rajamisega saadavatest positiivsetest majanduslikest mõjudest tekkivate vahenditega?	Selgitus. Eriplaneeringu KSH I etapi koostamise käigus ei arvestata sotsiaal-majanduslike mõjude hindamisel tuuleparkide rajamisega seotud maksumusi, arendaja võimalikku kasumiootust või arendusega seotud majanduslikke riske. KSH I etapi aruandes hinnatakse sotsiaal-majanduslike mõjude käigus eelkõige tuuleparkide rajamisest saadavat piirkondlikku sotsiaal-majanduslikku kasu/kahju, mis hõlmab endas nt võimalikku kinnisvarahindade langust/tõusu piirkonnas, mõju tööhõivele, piirkonna arengule, kohalik kasu jne.	*Koit Raud seisukohad, ettepanekud ning hinnangud on esitatud käeoleva tabeli lõpus	
	3. Põhja-Pärnumaa vallas võib püstitada ainult uusi tuulegeneraatoreid.	Seisukohaga arvestamist kaalutakse eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise koostamise käigus.	Toetame ainult uute generaatorite kasutamise nõude kehtestamist valla territooriumil. Sealhulgas vanema põlvkonna generaatorid võivad põhjustada suuremat müra ning vibratsiooni.	Põhja-Pärnumaa eriplaneeringusse lisatakse tingimus, et tuuleparkides lubatakse kasutada vaid uusi (st mitte kasutatud) tuulikuid.
Maaeluministerium (Hendrik Kuusk, toiduohutuse asekanter kantsleri ülesannetes) 09.12.2021 kiri nr 4.1-5/1831-1	Eriplaneeringu lähteseisukohti ja KSH väljatöötamiskavatsust käsitleva dokumendi jaotises 5.5 „Mõju pinnasele, sh väärtuslikule põllumajandusmaale“ on märgitud, et tuuleparkide arendamiseks kõige sobivamate asukohtade valikul arvestatakse väärtuslike põllumajandusmaadega ja nenditud, et väärtuslike põllumajandusmaadega arvestamine ei tähenda tingimata seda, et ehitamine neile oleks täielikult keelatud, vaid seda, et tuuleenergia arendamiseks sobivamate asukohtade valikul tuleb leida selline lahendus, mis tagaks võimalikult suures ulatuses väärtuslike põllumajandusmaade säilimise. Tuulepargi rajamisega põllumajandusmaale ei kaasne terviklike põllumassiivide hävimine, vaid see osa, mis jääb uute ehitiste (teed, tuuliku vundament, alajaam) alla. Kuna tuulikud peavad paiknema üksteisest teatud kaugusel, tähendab see seda, et suurem osa väärtuslikust põllumaast siiski säilib. Samas jaotises on märgitud, et arvestada tuleb ka asjaoluga, et üks tegevus ei välista teist ehk tuulepargialal on võimalik nii selle põllumajanduslik kasutus kui ka energia tootmine. Dokumenti koostanud eksperdid järeldavad, et tuulikute rajamine ei avalda eeldatavalt olulist negatiivset mõju Põhja-Pärnumaa väärtuslikele põllumajandusmaadele, kuid sellegipoolest, kuna väärtuslikud põllumajandusmaad on üheks tuulepargialade valiku kriteeriumiks, on teema edasine käsitlemine KSH aruandes vajalik. Lisame, et meie analüüside kohaselt on eriplaneeringu aladel kokku u 2400 hektarit väärtuslikke põllumajandusmaid (joonisel 1 toodud märgistuse alusel on väärtuslikke põllumajandusmaid alal 1 u 500 hektarit, alal 2 u 960 hektarit ning alal 3 u 950 hektarit).	Seisukoht võetakse teadmiseks.	Tuleb välistada tuulikute ehitamist väärtuslikule põllumajandusmaale. Tuulikute ehitamine ei tohi mõjutada olemasolevate maaparandussüsteemide toimimist ning põllumajandusloomade heaolu (müra, vibratsioon, valgushäiringud). Tuleb viia läbi tuulepargi mõju uuring eriplaneeringu piirkonnas asuvatele põllumajandusloomadele.	Tuulikuid on võimalik rajada väärtuslikele põllumajandusmaadele selliselt, et need ei takistaks väärtuslike põllumajandusmaade sihtotstarbelist kasutamist. Eriplaneeringu asukoha eelvaliku etapis sätestatakse tingimus, et vajalik on läbi viia maastikuanalüüs, mis aitab vältida väärtusliku põllumajandusmaa liigset killustatust. Väärtuslikku põllumajandusmaad seega arvestatakse, kuid sellel ei välistata tuuliku rajamist. Hetkel menetluses olevas ning esimese lugemise läbinud maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seaduse muutmise ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõus, millega mh töötatakse välja väärtusliku põllumajandusmaa kaitse §356 lg 6 p 2 öeldud, et kohaliku omavalitsuse üksus võib lubada väärtuslikule põllumajandusmaale ehitada uue ehitise või sinna laiendada olemasolevat ehitist, kui see on tuule abil elektrit tootev taastuvenergia tootmiseseade. Nimetatud seaduseelnõu seletuskirja kohaselt paigaldatakse tuule abil elektrit tootva taastuvenergia tootmiseseadme (edaspidi tuulepark) üksikud seadmed ehk tuulikud tuulepargi maa-alale kas üksikuna või üksteisest suurtel kaugustel ning tuulepargi maa-ala saab jätkuvalt maatulundusmaa sihtotstarbelisena ehk põllumajanduslikult kasutada.

	Dokumendi jaotises 5.4 „Mõju veekvaliteedile ja veerežiimile“ on kinnitatud, et tuulepargi väljaarendamisel on vaja tagada olemasolevate maaparandussüsteemide jätkusuutlik funktsioneerimine. Meie analüüside kohaselt on eriplaneeringu alad seotud maaparandussüsteemi maa-aladega kokku 15 400 hektari ulatuses (joonisel 1 toodud märgistuse alusel paiknevad maaparandussüsteemid alal 1 u 6400 hektari ulatuses, alal 2 u 7800 hektari ulatuses ning alal 3 u 1200 hektari ulatuses). Maaeluministerium on jaotistes 5.4 ja 5.5 nimetatud käsitletustega ja toodud seisukohtadega nõus.			Tuulikute rajamisel tuleb hinnata mõju maaparandussüsteemide toimimisele ning vajadusel rakendada leevendusmeetmeid. Tuulikute mõju põllumajandusloomadele hinnatakse tuginedes parimale teadaolevale teabele. Teie poolt viidatud uuringu läbiviimine enne tuulikute püstitamist ei ole võimalik, ühtlasi puudub täna selgus sellise uuringu läbiviimise tulemuslikkusest.
	Lisaks eelnevale märgime järgmist. Jaotises 3 „Eriplaneeringu ala ülevaade“ on kirjeldatud ja välja toodud majapidamiste üldine paiknemine. Samas ei ole nimetatud ülevaates kirjeldatud ettevõtete olemasolu või nende paiknemist. Leiame, et eriplaneering võib mõjutada ka ettevõtteid ning sellest tulenevalt tuleks tähelepanu suunata ka neile.	Seisukohaga arvestatakse osaliselt. Asukoha eelvalikul määratakse äri maa-aladele puhver ala (sarnaselt elamu maa-aladele), lähtudes eelkõige müra normtaseme tagamise vajadusest.	Tuleb arvestada müra, vibratsiooni, valgushäiringute ning kliimamõjudega ettevõtete, ka sealhulgas loomakasvatustetevõtetele	Asukoha eelvaliku etapis antakse parima olemasoleva teabe põhjal hinnang vibratsiooni, valgushäiringute ning kliimamõjude kohta olenemata vastuvõtja iseloomust (elamu, ettevõtte, ühiskondlik hoone jne). Müra hindamisel lähtutakse kehtivast õigusraamistikust, kus eristatakse tundlikkuse alusel erineva kategooriaga alasid. Hinnangute alusel antakse detailse lahenduse koostamiseks asjakohased tingimused kaasneva negatiivse mõju ennetamiseks ja minimeerimiseks.
	Jaotises 5.9 „Mõju inimese tervisele ja heaolule“ on kirjeldatud üldiselt mõju inimese tervisele (müra levik, peegeldused, varjud), kuid ei ole käsitletud inimese heaoluga seonduvaid aspekte, eelkõige inimese elukeskkonda mõjutavaid tegureid. Mõõname, et osaliselt on seda temaatikat käsitletud teiste teemade osas (müra, täiendav liikluskoormus, varjatud vaade jne), kuid tuulepargi rajamine ja töötamine võib meie arvates mõjutada oluliselt ja kompleksena inimeste terviklikku heaolu. Seega tuleks täiendavalt KSH-s kirjeldada ka mõju inimeste heaolule.	Inimese heaolu temaatikat on käsitletud, nagu ka kirjutate, teiste temaatikate osas. Inimese tervis ja heaolu on omavahel tihedalt seotud, mistõttu KSV VTK ptk-s 5.9 käsitletud teemasid ühe või teise alla liigitada ei ole mõistlik.		
	Jaotises 5.10 „Mõju sotsiaalsetele vajadustele ja varale“ on välja toodud, et majanduslike mõjude hindamine ja rahaliste kompensatsioonimehhanismide määramine ei ole KSH ülesanne. Samas jaotises 2.1 „Metoodika“ on märgitud, et eriplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruandes analüüsitakse ka mõju sotsiaal-majanduslikule keskkonnale. Nõustume metoodika kirjelduses tooduga ning leiame, et mõju sotsiaal-majanduslikule keskkonnale hindamine on vajalik. Usume, et see toetab objekti asukoha eelvaliku leidmist ning annaks võimaluse hinnata eriplaneeringus toodud ruumikasutust elanike ja ettevõtjate lähtepunktist.	Seisukohaga arvestatakse. Peatükki 5.10 viimase lõigu esimest lauset korrigeeritakse järgmiselt: “Rahaliste kompensatsioonimehhanismide määramine ei ole KSH ülesanne”.	Sotsiaalmajandusliku uuringu raames tuleks uurida tuuleparkide häiringute (müra, vibratsioon, valgushäiringud, visuaalne reotus) mõju tuuleparkide mõjupiirkonnas elavate või töötavate inimeste vaimsele tervisele, mõju inimeste tööväimele. Lisaks tuleks analüüsida tuuleparkide mõjusid mõjupiirkonnas paiknevate elu- või ettevõtlusega seotud hoonetega kinnistute turuväärtusele.	Hinnang tuuleparkidest lähtuvate häiringute (müra, vibratsioon, valgushäiringud, visuaalne reotus) mõjust tuuleparkide mõjupiirkonnas elavate või töötavate inimeste vaimsele tervisele ja tööväimele ning tuuleparkide mõjust kinnisvara turuväärtustele antakse tuginedes parimale teadaolevale kirjandusele ja eelnevalt teostatud uuringutele.
	Kinnitame, et Maaeluministerium on valmis Põhja-Pärnumaa Vallavalitsusega ja eriplaneeringu koostajatega igakülgselt koostööks, et saavutada tuulepargi asukohavalikul parim ja õigeim tulemus.	Seisukoht võetakse teadmiseks.		

Keskkonnaministeerium (Kaupo Heinma, asekancler) 10.12.2021 kiri nr 7-15/21/231-3	Informeerime, et Keskkonnaministeeriumil on töös „Üle-eestiline maismaalinnustiku analüüs“, mis valmib septembris 2022. Laiapõhjalisem teave maismaa linnustikust (peamised rändeteed, ööbimis- (puhke-) ja toitumisalad) koondatud analüüsina aitab paremini planeerida potentsiaalseid tuuleenergiaks sobivaid maismaa-alasid selliselt, et ei kahjustata loodusväärtusi ning ei minda vastuollu riiklike ja rahvusvaheliste kohustustega. Viidatud töös esitatakse ka soovitused tuuleparkide rajamiseks vajalike eeluuringute ja tuuleparkide rajamise järgselt vajalike järeelseire meetodite kohta (esitatakse kirjeldatud metoodikad). Samuti valmib töö käigus juhised tuulepargi eeluuringuks ja rajamise järgseks järeelseireks koos miinimumnõuetega (nt 3D radaruuringute vajadus, uuringu kestus ja perioodid jt). Seetõttu peame vajalikuks, et kuigi eriplaneeringu käigus viiakse muu hulgas läbi linnustiku uuring, lisatakse materjalidesse viide, et asukohavalikul arvestatakse ka tööga „Üle-eestiline maismaalinnustiku analüüs“. Lisaks juhime tähelepanu, et planeeringu koostamisel ning KSH läbiviimisel saab arvestada ka Keskkonnaameti veebilehel leitava dokumendiga „Maismaa tuuleparkide planeerimise soovitused“.	Selgitus. Töö „Üle-eestiline maismaalinnustiku analüüs“ on hetkel koostamisel ning seetõttu ei ole seda veel võimalik töö koostamisel arvestada. Kui töö valmib siis sellega arvestamist kaalutakse olenevalt sellest, kui kaugele on eriplaneeringu koostamisega jõutud. Eriplaneeringu ja KSH koostamisel kaalutakse dokumendiga „Maismaa tuuleparkide planeerimise soovitused“ arvestamist. Kuna eriplaneeringu raames viiakse läbi linnustiku ja nakkhiirte uuring, siis soovitatud puhvreid üks ühele üle ei võeta.	Tuuleparkide eriplaneeringu menetlemisel tuleb ära oodata ning arvestada Keskkonnaministeeriumi poolt tellitud „Üle-eestiline maismaalinnustiku analüüs“ tulemustega; See analüüs aitab paremini planeerida potentsiaalseid tuuleenergiaks sobivaid maismaa-alasid ilma loodusväärtusi kahjustamata ja vastuollu minemata riiklike ning rahvusvaheliste kohustustega.	Eriplaneeringu koostamisel arvestatakse Keskkonnaministeeriumi poolt tellitud töö „Üle-eestilise maismaalinnustiku analüüsiga“ tulemustega. Kui üle-eestiline linnustiku uuring valmib enne eriplaneeringu esimese etapi lõppemist, siis sellega I etapi aruandes kindlasti arvestatakse aga kui selle valmimine viibib, siis arvestatakse üle-eestilise linnustiku uuringu tulemustega detailse lahenduse koostamisel. Eriplaneeringu menetlusprotsess lõppeb detailse lahenduse kehtestamisega ehk üle-eestilise maismaalinnustikuga analüüsiga saab kindlasti arvestada eriplaneeringu koostamisel. Eraldi toome välja, et eriplaneeringu raames viiakse läbi kohapõhised detailsed linnustiku uuringud, mille sisu ja metoodika osas tehakse koostööd ornitoloogidega.
	Teeme ettepaneku lisada peatükis 2.1 loetletud kavandatavate uuringute nimekirja taimkatte uuring. Uuring ei pea hõlmama kogu projektiala, kuid tuulikute võimalike asukohtade täpsustumisel tuleb ka taimkattele inventuur teha.	Seisukohaga ei arvestata. Taimkatte inventuuri läbiviimine on põhjendatud vaid juhul kui tegemist on kaitsealuste taimeliikidega. Taimkatte inventuuri kui (leevendus)meetme määramise vajadust kaalutakse KSH aruandes detailse lahenduse koostamise etapis. Potentsiaalsele tuulepargialale jäävaid taimekooslusi ja seal esinevate ökosüsteemide seisundeid või väärtusi kirjeldatakse KSH esimese etapi aruandes nii palju kui võimalik tuginedes olemasolevatele avalikele andmetele. Kindlasti arvestatakse töö käigus Keskkonnaagentuuri poolt tellitud ELME projekti kaardikihte.	Soovime taimkattele inventuuri tegemist. Inventuuri käigus tuleb uuendada kaitsealuste taimeliikide seisukorda ning tuuleparkide mõjusid taimkattele (sh kaitsealuste taimeliikidele). Taimkatte inventuur võib välja tuua kaitsealuste taimeliikide uusi paiknemiskohti tuuleparkide alal.	Taimkatte inventuuri teostatakse aladel, kus kavandatakse ehitustegevust (nt tuulikute vundamendid, montaažiplatsid, juurdepääsuteed, tehnovõrgud jms). Taimkatte inventuuri teostamine ei ole põhjendatud aladel, mida kavandatava tegevuse raames ei mõjutata.
	Peatükis 5.8 on toodud järgnev: „Ehitustegevuse ajaks vastuvõtja juures ei ole kehtestatud piirväärtust keskkonnaministri 16.12.2016 määruse nr 71 järgi“. Palume lauset parandada, sest kehtestatud on piirväärtus öisele ehitismürale.	Seisukohaga arvestatakse.		
	Teeme ettepaneku KSH käigus hinnata ka kliimamuutuse mõju (sagenevate tormide, tugevnevate tuulte ja jäitepäevade sagenemise tingimuses) tuuleparkide ning vajaliku taristu toimimisele. Kuna tuulepargi rajamisega metsamaale kaasneb metsa raadamine, juhime varakult tähelepanu, et KSH käigus tuleb selgitada välja raadamise ulatus (trasside eeldatavad laiused, generaatorite (alajaamade) ehitusplatside suurus).	Seisukohaga arvestatakse. KSH esimese etapi aruandes antakse üldine hinnang kliimamuutuste mõjust tuuleparkide toimimisele. Raadamise ulatus selgub detailse lahenduse käigus. KSH esimese etapi aruandes antakse üldine suunis: II etapi KSH aruandes tuleb analüüsida, kas tekkivatest tuulekoridoridest lähtub risk mõnele kaitstavale või muul põhjusel		

	Samuti tuleb käsitleda rajatavate juurdepääsuteede, liinide ja generaatoriplatside rajamisel tekitatud tuulekoridoride mõju ümbritsevatele metsadele lähtuvalt metsatüüpidest ning valdavatest tuulesuundadest.	väärtuslikule metsale (nt vääriselupaik, KAH ala vms).																												
	KSH eksperdirühma koosseisus on määratud kaks KSH juhteksperti: Urmas Uri ja Teele Nigola. Märgime, et keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse järgi määratakse üks KSH juhtekspert, kes juhib strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega kaasnevat keskkonnamõju strateegilist hindamist. Lisaks palume täpsustada, kas KSH eksperdirühma on juba kaasatud eraldi maastikuarhitekt. Kui ei ole, teeme ettepaneku kaasata ka maastikuarhitekt.	Seisukohaga arvestatakse. KSH juhteksperdi jäb Urmas Uri. Ekspertrühma on kaasatud maastikuarhitekt ja sellekohane info lisatakse ka dokumenti.																												
Riigimetsa Majandamise Keskus (Aliis Kevvai, Vändra metsaülem) 10.12.2021 kiri nr 3-1.1/2021/5711	Oleme materjalidega tutvunud ning palume eriplaneeringu koostamise käigus selgitada välja ka metsamaa raadamise ulatus ning sellekohane info eriplaneeringu seletuskirja sisse viia. Lisaks selgitame, et tuulikute jaoks sobivate asukohtade määramine ning metsamaa raadamine RMK haldusalas olevatel kinnistutel toimub koostöös RMK-ga.	Seisukohaga arvestatakse. Metsamaa raadamise ulatus selgitatakse välja detailse lahenduse koostamise etapis.	Tuleb välistada metsade raadamine võimalike tuulekoridoride tekitamiseks	Eriplaneeringu lahendusse lisatakse tingimus, et metsa raadamisel tuleb rakendada võtteid, mis väldivad võimalike tuulekoridoride teket.																										
Kaitseministeerium (Oliver Tüür, Riigikaitseliste infosüsteemide ja innovatsiooni osakonna juhataja) 13.12.2021 kiri nr 12-1/21/3656	Kaitseministeerium viis läbi analüüsi tuuleenergeetika arendusalale rakenduvate kõrgusepiirangute osas ja palub arvestada tuuleenergeetika eriplaneeringu ja arendamise käigus allpool esitatud kõrgusepiirangutega. Lähtuvalt olemasolevatest õhuseireradaritest kehtivad hetkel eriplaneeringu alal tabelis 1 toodud kõrgusepiirangud. <table><tr><th>Koordinaadid</th><th>Arvutatud lubatud elektrituuliku tipukõrgus absoluutkõrguses (m)</th></tr><tr><td>58° 41' 40,6''N; 24° 58' 0,8''E</td><td>454</td></tr><tr><td>58° 41' 40,6''N; 24° 58' 0,8''E</td><td>371</td></tr><tr><td>58° 42' 54,2''N; 25° 16' 18,7''E</td><td>652</td></tr><tr><td>58° 42' 54,2''N; 25° 16' 18,7''E</td><td>223</td></tr><tr><td>58° 34' 4,3''N; 24° 53' 42,3''E</td><td>393</td></tr><tr><td>58° 34' 4,3''N; 24° 53' 42,3''E</td><td>322</td></tr><tr><td>58° 40' 53,6''N; 25° 17' 24,5''E</td><td>683</td></tr><tr><td>58° 40' 53,6''N; 25° 17' 24,5''E</td><td>217</td></tr><tr><td>58° 37' 16,8''N; 24° 23' 27,3''E</td><td>183</td></tr><tr><td>58° 37' 16,8''N; 24° 23' 27,3''E</td><td>628</td></tr><tr><td>58° 32' 53,2''N; 24° 32' 12,3''E</td><td>256</td></tr><tr><td>58° 32' 53,2''N; 24° 32' 12,3''E</td><td>553</td></tr></table> Kaitseministeeriumi hinnangul saab hetkel ilma riigikaitselistele ehitistele negatiivset mõju avaldamata püstitada planeeringu alale 1 (üks) 223 - 371	Koordinaadid	Arvutatud lubatud elektrituuliku tipukõrgus absoluutkõrguses (m)	58° 41' 40,6''N; 24° 58' 0,8''E	454	58° 41' 40,6''N; 24° 58' 0,8''E	371	58° 42' 54,2''N; 25° 16' 18,7''E	652	58° 42' 54,2''N; 25° 16' 18,7''E	223	58° 34' 4,3''N; 24° 53' 42,3''E	393	58° 34' 4,3''N; 24° 53' 42,3''E	322	58° 40' 53,6''N; 25° 17' 24,5''E	683	58° 40' 53,6''N; 25° 17' 24,5''E	217	58° 37' 16,8''N; 24° 23' 27,3''E	183	58° 37' 16,8''N; 24° 23' 27,3''E	628	58° 32' 53,2''N; 24° 32' 12,3''E	256	58° 32' 53,2''N; 24° 32' 12,3''E	553	Seisukohaga arvestatakse.		
Koordinaadid	Arvutatud lubatud elektrituuliku tipukõrgus absoluutkõrguses (m)																													
58° 41' 40,6''N; 24° 58' 0,8''E	454																													
58° 41' 40,6''N; 24° 58' 0,8''E	371																													
58° 42' 54,2''N; 25° 16' 18,7''E	652																													
58° 42' 54,2''N; 25° 16' 18,7''E	223																													
58° 34' 4,3''N; 24° 53' 42,3''E	393																													
58° 34' 4,3''N; 24° 53' 42,3''E	322																													
58° 40' 53,6''N; 25° 17' 24,5''E	683																													
58° 40' 53,6''N; 25° 17' 24,5''E	217																													
58° 37' 16,8''N; 24° 23' 27,3''E	183																													
58° 37' 16,8''N; 24° 23' 27,3''E	628																													
58° 32' 53,2''N; 24° 32' 12,3''E	256																													
58° 32' 53,2''N; 24° 32' 12,3''E	553																													

	meetrise absoluutkõrgusega tuulikuid. Planeeringualale 2 on võimalik rajada 217 - 322 meetrise absoluutkõrgusega tuulikuid. Planeeringualale 3 saab rajada 183 - 256 meetrise absoluutkõrgusega tuulikuid.			
	Täiendavalt selgitame, et Vabariigi Valitsuse otsuse kohaselt vabastatakse Mandri-Eesti osaliselt tuuleenergeetika arendustele ning vastavad meetmed valideeritakse eeldatavalt aastal 2025. Põhja-Pärnumaa eriplaneeringuga kavandatavate elektrituulikute kõrguspiirangutest on võimalik pärast Mandri-Eesti osaliselt tuuleenergeetika arendustele avavate meetmete valideerimist loobuda.	Seisukohaga arvestatakse.		
Keskkonnaamet (Helen Manguse, keskkonnakorralduse büroo juhataja) 14.12.2021 kiri nr 6-5/21/21166-2	Tutvunud avalikul väljapanekul oleva Põhja-Pärnumaa valla tuuleenergeetika eriplaneeringu lähteseisukohtade ja KSH VTK-ga esitab Keskkonnaamet alljärgnevad märkused: 1. Ptk 2.1 (metoodika) – Keskkonnaamet peab väga oluliseks eriplaneeringu koostamisel kasutada ka üle-eestilise maismaalinnustiku analüüsi tulemusi (koostaja: Eesti Ornitoloogiaühing), mis valmib 2022 teises pooles. Analüüsis esitatakse laiapõhjalisem teave maismaa linnustikust (peamised rändeteed, ööbimis- (puhke-) ja toitumisalad), mis peaks aitama paremini planeerida potentsiaalseid tuuleenergiaks sobivaid maismaa-alasid. Töös esitatakse ka soovitusel tuuleparkide rajamiseks vajalike eeluuringute ja tuuleparkide rajamise järgselt vajalike järeelseire meetodite kohta (esitatakse kirjeldatud metoodikad). Samuti valmib juhis tuulepargi eeluuringuks ja rajamise järgseks järeelseireks koos miinimumnõuetega (nt 3D radaruuringute vajadus, uuringu kestus ja perioodid jt).	Selgitus. Töö „Üle-eestiline maismaalinnustiku analüüs“ on hetkel koostamisel ning seetõttu ei ole seda veel võimalik töö koostamisel arvestada. Kui töö valmib siis sellega arvestamist kaalutakse olenevalt sellest, kui kaugele on eriplaneeringu koostamisega jõutud.	Tuuleparkide eriplaneeringu menetlemisel tuleb ära oodatata ning arvestada Keskkonnaministeeriumi poolt tellitud „Üle-eestiline maismaalinnustiku analüüs“ tulemustega; See analüüs aitab paremini planeerida potentsiaalseid tuuleenergiaks sobivaid maismaa-alasid ilma loodusväärtusi kahjustamata ja vastuollu minemata riiklike ning rahvusvaheliste kohustustega.	Seisukohale on vastatud eespool.
	2. Ptk-s 2.1 on välja toodud linnustiku eksperdi kaasamine, sama punkti all on mainitud ka elupaigatüüpe, mis ei ole selle punkti juures sobivas kontekstis. Elupaigatüüpe hindava ja vajadusel inventeeriva eksperdi kaasamine tuleks välja tuua eraldi punkti all. Samas toob Keskkonnaamet välja, et kaasata tuleb ekspert, kes inventeerib mõjualasse jäävad Natura elupaigatüübid loodusaladel kohas, kus andmestik on puudulik või vanem kui 10 a. Samuti tuleb mõjude hindamisel arvestada võimalikke mõjusid elupaigatüüpidele läbi veerežiimi muutuse, mis võib tekkida ehitustegevuse käigus ja tagajärjel.	Selgitus. Mõeldud on lindude elupaigatüüpe (üleüldiselt, mitte Natura elupaigatüüpe), mille väljatoomine ja arvestamine on vägagi oluline, et hinnata tuulikute mõju lähiümbruskonna lindudele võimalikult adekvaatselt. Pöörame tähelepanu sellele, et linnustiku uuringu kirjelduses ei ole eristatud Natura alasid. Natura loodusala elupaigatüüpidele antakse hinnang KSH esimese etapi aruandes. Natura eelhindang on antud EP LS ja KSH VTK ptk-s 5.3. Eraldi Natura loodusala elupaigatüüpide inventeeringut läbi ei viida vaid tuginetakse EELIS-e ning loodusala kaitsekorralduskavas toodud andmetele. Mõjude hindamisel arvestatakse võimalikke mõjusid Natura elupaigatüüpidele läbi veerežiimi muutuse nii nagu sellele on ka viidatud ptk-s 5.3.	Tuleb inventeerida mõjualasse jäävad Natura elupaigatüübid loodusaladel kohas, kus andmestik on puudulik või vanem kui 10 a. Linnustiku osas tuleb uurida tuuleparkide mõjusid NATURA aladele sh mõjud rändlinnudele. Selleks tuleb planeeringualal viia läbi põhjalik rändlindude kevad- ja sügisrände uuring ning tuleb ära oodatata ning arvestada Keskkonnaministeeriumi poolt tellitud „Üle-eestiline maismaalinnustiku analüüs“ tulemustega	Natura loodusaladel elupaigatüüpide andmete uuendamise vajadus selgub Natura asjakohase hindamise käigus. Inventuuri läbiviimise vajadus on põhjendatud kui ei suudeta välistada negatiivse mõju avaldumist Natura ala terviklikkusele ja kaitse-eesmärkidele. Juhul kui aga leevendavate meetmetega suudetakse tagada, et kavandatava tegevuse mõjud Natura alani ei ulatu ei ole inventuuri läbiviimine põhjendatud. Planeeringualal vajaliku lindude rände- jms uuringu sisu, metoodika ja vajaduse osas tehakse koostööd ornitoloogidega. Linnustiku uuringud on hetkel pooleli, spetsialistidel on olemas andmed juba sügisrände kohta ning varsti peaksid meieni jõudma ka kevadrände info ja nende poolne analüüs.

	3. Ptk-s 2.1 on välja toodud, et nahkhiirte kevadrännet ei arvestata, sest seda mõjutab olulisel määral ilmastik ning on oma olemuselt küllaltki hajus. Keskkonnaamet on seisukohal, et arvestada tuleb ka nahkhiirte kevadrände tulemusi.	Seisukohaga ei arvestata. Töösse kaasatud nahkhiirte ekspertide sõnul on kirjanduse põhjal nahkhiirte hukkumine kõige suuremaks probleemiks sügisrände perioodil või suvel, kui tuulikud paiknevad kuskil koloonia läheduses. Kevadel on hukkuvate loomade arvukus tüüpiliselt madal. EP I etapi raames viiakse läbi nahkhiirte uuringu eelhindang (Eurobatsi soovitustes <i>pre-survey assessment</i>), mille raames viiakse läbi väheses mahus ka välitöid aladel, mis jäävad muude piirangute (nt. eluhoone) piirkonnast välja. Antud töö mahu ja ajaraami juures ei ole võimalik välja selgitada kogu nahkhiirte rände dünaamikat. Kuna kevad ränne on hajusam ning sõltub suurest kevadisest ilmastikust ei ole metoodikat, mida plaanitakse antud töö puhul rakendada sobilik. Täpsema rändedünaamika väljaselgitamiseks on lähtuvalt EUROBATS'i soovitustest vajalik detailse lahenduse faasis läbi viia täpsemad uuringud.	Tuleb arvestada tuuleparkide mõju nahkhiirtele ning selleks tuleb arvestada nahkhiirte kevadrände ja sügisrände tulemusi. Selleks tuleb eriplaneeringu alal viia läbi põhjalik nahkhiirte kevad- ja sügisrände uuring. Ei ole akpteeritav otsuste tegemine ainult kirjanduse põhjal või mõne eksperdi arvamuse alusel. Planeeringualal tuleb selgitada välja nahkhiirte kogu rändedünaamika. Tuuleparkide mõju on väga pikaajaline ning antud töö tuleb teha maksimaalse põhjalikkusega. Eriplaneerija ja ekspertide aja-või töömahu piiratus ei ole antud kontekstis adekvaatne põhjaliku uuringust keeldumise põhjendus	Nahkhiirte uuring on samuti pooleli ning need tulemused koos spetailistide analüüsiga peaks meieni varsti jõudma. Antud uuringus tehakse lisaks kirjanduse analüüsile ka välitöid. Siinkohal oli toodud ainult vastus Keskkonnaametile mitte töö metoodika kirjeldus. Kõigi uuringute metoodika kirjeldus on toodud EP LS ja VTK peatükis 3.1 Nahkhiirte uuringu metoodika on paika pandud koostöös nahkhiirte eksperdiga.
	4. Ptk 2.1 - Keskkonnaamet peab vajalikuks eriplaneeringu koostamisel kasutada Keskkonnaagentuuri eestvedamisel koostatud ELME projekti (Elurikkuse sotsiaal-majanduslikult ja kliimamuutustega seostatud keskkonnaseisundi hindamiseks, prognoosiks ja andmete kättesaadavuse tagamiseks vajalikud töövahendid) andmestikku.	Seisukohaga arvestatakse.		
	5. Ptk-s 2.2 (KSH ruumiline ulatus) on öeldud: „<i>Mõjuala ulatus sõltub väga palju mõju liigist ja mõju retseptorist. Näiteks eri linnuliikide osas võib tuuliku mõjuala olla 0 meetrist 20 kilomeetrini.</i>“ Ilma pädevate ekspertide hinnanguta ei saa nõustuda, et mõnele linnuliigile tuulepargiga kaasnevat mõju üldse ei ole ning mõjualaks võiks lugeda 0 meetrit.	Seisukohaga arvestatakse. EP LS ja KSH VTK sõnastust korrigeeritakse.		
	6. Ptk 3 - Antud planeeringuala puhul tuleb kindlasti arvestada, et teadusuuringute järgi omavad tuulikupargid olulist mõju ka metsakanaliste (eelkõige metsise) elupaigakasutusele. Planeeringuala on oluliseks elupaigaks metsisele (LKS II kaitsekategooria, ohustatuse hinnang 2019 - ohualdis). Metsise jaoks on ohuteguriks eelkõige intensiivne metsaraie, kuid oluline on samuti elupaikade killustumine, mis kaasneb metsamaade muul otstarbel kasutusele võtmisega (karjäärid, taristu jmt). Seega tuleb KSH käigus hinnata nii potentsiaalsete tuuleparkide mõju konkreetsetele metsise elupaikadele (lähtudes ka üha suurenevast rajatavate tuulikute kõrgusest võib üldreeglina eeldada, et tuuleparkide poolt metsisele avalduv mõju võib ulatuda kuni 1 km kaugusele tuulepargist) kui hinnata potentsiaalse tuulepargi mõju elupaikade omavahelisele sidususele. Lähtudes olemasolevatest metsise telemeetria	Seisukohaga arvestatakse.		

	andmetest tuleks elupaikade sidususe hinnang anda kuni 10 km raadiuses potentsiaalselt mõjutatavatest mängualadest.			
	7. Ptk 4.1.7 (Pärnu maakonnaplaneering 2030+) – Peatükk käsitleb kavandavate tegevuse seoseid tuuleenergeetika põhimõtetega maakonnaplaneeringus. Puudub ülevaade, et eriplaneeringu alad jäävad maakonna roheline võrgustiku aladele ning millised põhimõtted aladel kehtivad.	Seisukohaga arvestatakse. Rohevõrgustikku on käsitletud dokumendi peatükis 5.7 aga peatükki 4.1.7 lisatakse viide ja lühike kirjeldus.		
	8. Ptk 5.1, ptk 2.1 - (Mõju bioloogilisele mitmekesisusele ja populatsioonidele, taimedele ning loomadele) - Vastavalt 2008 Agreement on the Conservation of Populations of European Bats (UNEP/EUROBATS) juhendile on tuulegeneraatorite asukohtade valiku etapis vajalik läbi viia ka nahkhiirte uuring, et selgitada välja tuulikute asukoha olulisus erinevatele nahkhiiriliikidele. Selleks tuleks kasutada nahkhiirte ultrahelide automaatsalvestit, mis salvestaks nahkhiirte hääli kogu nahkhiirte aktiivsuse hooaja vältel. Lisaks tuleks kasutada ultrahelidetektoriga nahkhiirte kaardistamist nahkhiirtele eriti sobivatel öödel.	Seisukohaga ei arvestata. EP I etapi käigus viiakse läbi nahkhiirte uuringu eelhindangu etapp (Eurobatsi soovitusel <i>pre-survey assessment</i>), mis annab eriplaneeringu aladele hinnangu lähtuvalt olemas olevatest andmetest, biotoobi parameetritest ning antud juhul kogutakse mõningasel määral ka täiendavaid andmeid. EP II etapis on vajalik läbi viia detailsemad uuringud, mis hõlmavad kogu nahkhiirte aktiivsus perioodi.	Nahkhiirte põhjalik uuring tuleb läbi viia EP I etapis. Selline lähenemine võimaldaks välistada tuulikutele mittesobivad alad võimalikult varases staadiumis. See hoiaks kokku aega ja raha ning vähendaks pingeid kogukonnas.	Nahkhiirte uuringu meetodika on paika pandud koostöös nahkhiirte eksperdiga. EP I etapp sisaldab nahkhiirte uuringu osas välitöid.
	9. Ptk 5.1 – Palume lisada, et mõju linnustikule võib olla ka oluline, kui tuulepark takistab lindude lendu toitumisalale.	Seisukohaga arvestatakse.		
	10. Ptk 5.2 ja ptk 2.1- Keskkonnaamet on tuginedes teadusallikatele ja ekspertteadmisele töötanud välja omapoolsed soovitused maismaa tuuleparkide mõjust elustikule ja Keskkonnaameti soovitused nende planeerimise kohta kohaliku omavalitsuse üldplaneeringutes (seisuga 10.11.2021)4. Soovitame eelnimetatud juhendit kasutada esialgsete puhvrite määramisel ning mõjude täpsustamisel eri liigirühmade ja kaitstavate loodusobjektide puhul.	Seisukoht võetakse teadmiseks. Eriplaneeringu ja KSH koostamisel kaalutakse dokumendiga „Maismaa tuuleparkide planeerimise soovitused“ arvestamist. Kuna eriplaneeringu raames viiakse läbi linnustiku ja nahkhiirte uuring, siis soovitatud puhvreid üks ühele automaatselt esialgu üle ei võeta.		
	11. Ptk 5.3 alapunkt 4 (Eriplaneeringu mõju prognoosimine Natura aladele) - Pärnu jõe loodusalale mõju prognoosimisel on arvestatud on ainult tuulikute püstitamise kaugust loodusalast. Pärnu jõe loodusala mõjutab enim settekoormuse suurenemine, kuid hinnatud ei ole võimalikku mõju loodusalale kuivendussüsteemide rajamisest või rekonstrueerimisest. Keskkonnaameti hinnangul ei ole ebasoodne mõju Pärnu jõe loodusalale välistatud.	Täiendatakse eelhindangut.	Tuuleparkide loodusemõju hindamine tuleb läbi viia nii Pärnu kui ka Navesti jõe (Navesti jõgi piirneb otseselt eriplaneeringu ja NATURA2000 aladega ning tuulepargi mõjud on selle väga otsesed ja suured).	Mõju Pärnu ja Navesti jõe arvestatakse eriplaneeringu koostamisel.
	12. Ptk 5.4 (mõju veekvaliteedile ja veerežiimile) - Keskkonnaamet ei nõustu väitega, et negatiivne mõju põhjaveele puudub ja et mõju põhjaveele KSH I etapiaruandes ei käsitleta. Tuuleparkide võimalik negatiivne mõju põhjaveele võib lisaks avariolukordadele avalduda ka ehitustööde ajal, kui maapinnas tekitatakse vibratsiooni ja betoneeritakse tuuliku alust. Negatiivne mõju on eriti võimalik just kaitsmata ja nõrgalt kaitstud põhjaveega aladel ning aladel, kus põhjavee tase on maapinna lähedal. Keskkonnaamet on seisukohal, et KSH käigus asukohavalikul ja valitud piirkondade kirjeldamisel tuleb kirjeldada ja hinnata tuuleparkide võimalikku ehitusaegset mõju põhjaveele. Hinnangu	Seisukohaga ei arvestata. Tuulikute aluste rajamisel on tegu ehitustöödega, mis vastavad oma iseloomult tavapärastele ehitustöödele. Olemasolevale informatsioonile tuginedes ei näe me mõju avaldumist põhjaveele. Ehitustööde käigus tekkival vibratsioonil ei ole negatiivset mõju põhjaveele. Tuuliku vundamenti võib vaadelda „veetõkkena“, kuid tegemist oleks sellisel juhul „veetõkkega“ väga lokaalses tähenduses, millele mõju põhjavee liikumisele on minimaalne ehk praktiliselt puudub. Ainuke mõju, mis	Tuleb viia läbi uuring tuuleparkide mõjude kohta põhjaveele. Lisaks tuleb uurida nii ehitustööde- kui tuulikute eksploatatsiooni käigus tekkiva vibratsiooni mõju jõekallastele (võimalikud maalihked) ning mõjud sügavamatele pinnasekihtidele (mõjud põhjaveele).	Asukoha eelvaliku aruandes kirjutatakse sisse, et tuuleparkide väljaehitamisel tuleb lähtuda veeseadusest ja selle alusel kehtestatud õigusaktidest, kus on sätestatud, et erinevate põhjaveekihtide segunemise tekitamine on keelatud. Põhjaveekihtide segunemist on võimalik vältida ehituslike võtetega. Enne tuuliku rajamist konkreetse asukohta viiakse alati läbi ehitusgeoloogilised uuringud. Ehitusgeoloogilise uuringu tulemusel välistatakse oht maalihetele ja põhjaveele (tulemuse põhjal tehakse konstruktsiooni valik).

	andmise jaoks ei ole vaja läbi viia täiendavaid uuringuid, kui olemasolevate materjalide põhjal on võimalik mõju hinnata. Lisaks juhime tähelepanu, et detailse lahenduse KSH (II etapi aruanne) peab käsitlema ka võimalikku mõju piirkondade elanike veevarustusele, kui väljavalitavad alad jäävad elamute lähedusse.	võib tuuliku vundamendi rajamisega kaasneda põhjaveele on seotud erinevate põhjaveekihtide läbimisega (mis on väga ebatõenäoline). Selle puhul tuleb lihtsalt ehitustööde käigus tagada, et ei tekiks põhjaveekihtide vertikaalset segunemist. Tuulikute rajamine ei oma püsivat mõju piirkonna elanike joogiveevarustusele, kuna ei toimu põhjaveetaseme alandamist ega kvaliteedi muutmist. KSV VTK-d täiendatakse osaliselt eeltoodud teksti põhjal, kuid jäädakse siiski algele seisukohale, et olulised mõjud tuulikutuuliku rajamisega põhjaveele puuduvad, mistõttu ei ole vajalik mõju põhjaveele KSH I etapiaruandes käsitleta.		
	13. Ptk-s 5.6 (mõju maastikule, sh väärtuslikult maastikule) on öeldud, et KSH I etapi aruande koostamisel viiakse läbi nähtavusanalüüs ja tuulepargi visualiseeringud (fotomontaaž). Keskkonnaamet peab vajalikuks koostada nähtavusanalüüs tuulikute visuaalsest mõjust ka Soomaa rahvuspargi enam külastatavatest kohtades (näiteks Soomaa jõed ja kaldaalad, RMK külastuskohad).	Seisukohaga arvestatakse.		
	14. Ptk-s 5.7 (mõju rohevõrgustikule) on öeldud: „ <i>Pidades silmas roheline energia arendamise eesmärgi, ei oleks rohevõrgustikus tuulepargi rajamise või ehitustegevuse keeldu proportsionaalne rakendada. Tuulikutuuliku mõju rohevõrgustikule sõltub nii rohevõrgustiku elemendi olemusest kui ka tuulikutuuliku reaalsest ruumilis-tehnilisest lahendusest. Rohevõrgustiku sidususe ja toimise tagamiseks tuleb välja töötada vajalikud meetmed tuuleparkide detailse planeeringulahenduse väljatöötamisel, mille jaoks antakse suunised KSH I etapi aruandes.</i> “ Keskkonnaameti hinnangul tuleb tuuleparkide kavandamisel roheline võrgustiku aladele arvestada võrgustiku tasandiga. Vältida tuleb (asukohavalikul) tuulikutuuliku kavandamist olulisematesse loodusmaastikesse (rohevõrgustiku riikliku tähtsusega ja maakondliku tähtsusega suurtesse tuumaladesse), kus tuulikutuuliku võivad lisaks ebasoodsale mõjule tuulepargi alal ning selle lähiümbruses kahjustada ka erinevate kaitstavate alade ja ohustatud liikide elupaikade sidusust.	Seisukohaga arvestatakse osaliselt. Rohevõrgustikule mõju hindamisel võetakse arvesse rohevõrgustiku hierarhilist taset, kuid asukohavalikut tehes ei välistata automaatselt riikliku tähtsusega ja maakondliku tähtsusega tugialasid, vaid mõju nendele analüüsitakse.	Tuuleparkide asukohavalikul tuleb vältida nende kavandamist olulisematesse loodusmaastikesse (rohevõrgustiku riikliku tähtsusega ja maakondliku tähtsusega suurtesse tuumaladesse), kus tuulikutuuliku võivad lisaks ebasoodsale mõjule tuulepargi alal ning selle lähiümbruses kahjustada ka erinevate kaitstavate alade ja ohustatud liikide elupaikade sidusust. Sealhulgas tuleb vältida tuulikute kavandamist rändlindude kogunemiskohtade lähedusse ja rändeteedele. Tuleb uurida tuuleparkide mõju suurulukitele.	Tuuleparkide asukohavalikul, sh nende kavandamisel olulisematesse loodusmaastikesse (nt RV alad) hinnatakse võimalikku mõju rohevõrgustiku toimimisele, sh mõju kaitstavate alade ja ohustatud liikide elupaikade sidususele. EP raames viiakse läbi ornitoloogilised uuringud. Koostöös ornitoloogidega hinnatakse võimalikku mõju linnustikule ja negatiivsete mõjude leevendamise viise. Mõju suurulukitele hinnatakse asukoha eelvaliku aruandes tuginedes parimale teadaolevale kirjandusele.
	15. Ptk-s 5.11 (mõju maavaravarudele) on esitatud ülevaade eriplaneeringu alale jäävatest maardlatest. Tabel 1 kohaselt jäävad planeeringualale mitmed töötavad turba, dolokivi ja liivamaardlad. Turbamaardlatele antud load on väga pikaajalised – näiteks Kavasoo turbatootmisalal kehtib maavara kaevandamise keskkonnaluba (L.MK/323467) 2033. aastani, Lavassaare ja Elbu turbatootmisalal (KMIN-070) kehtib luba kuni 09.08.2049, Elbu VII turbatootmisalale taotletakse luba kolmekümneks aastaks (KMH protsess on pooleli) jne. Arvestades keskkonnaloa kehtivusaega ning trendi, et	Seisukohaga ei arvestata. Eriplaneeringusse lisatakse tingimused, millal on võimalik maardlal asuvat tuulepargiala arendama hakata, kuid automaatselt neid alasid ei välistata. Lisaks on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium algatanud ja esitanud 02.08.2021 kirjaga nr 2-2/21-0400/4660 ministeeriumitele kooskõlastamiseks		

	olemasolevaid turbatootmisalasid üldjuhul ei ammendada loas märgitud kehtivusaja jooksul ja lubasid pikendatakse, ei ole tuuleenergeetika alade kavandamine turbatootmisaladele põhjendatud. Tuuleenergia arenguala reserveerimisega turbatootmisaladele võidakse luua tuulikuparkide arendajatele õigustatud ootus rajada tuulepark tootmisalale juba keskkonnaloo kehtivusaja jooksul. See aga riivab olulisel määral kaevandamisloa omanike õigusi. Soovitame tutvuda Riigikohtu otsusega nr 3-17-2013, kus on sarnast olukorda käsitletud. Tuulepargi asukohtade valikul tuleb üle täpsustada tuulikualade rajamise võimalikkus ka teiste maardla alade osas.	ehitusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise eelnõu väljatöötamise kavatsuse (edaspidi VTK). VTK punktis 9.1.6 on välja toodud ettepanek aladel, kus maavarad on MaaPS alusel arvele võetud, kuid maavarade kasutusse võtmist lähemas ajaperspektiivis kavandatud ei ole, vahekasutusena lubatud ajutiste ehitiste tähtajaks kuni 50 aastat.		
Võiera küla elanikud 14.12.2021	Seoses Põhja-Pärnumaa Vallavalitsuse 16.12.2020 otsusega nr 4, millega algatati Põhja-Pärnumaa vallas kohaliku omavalitsuse eriplaneering soovime teada anda, et Võiera küla elanikud on küla territooriumile ning külaga piirnevatele aladele, eriti Tellisaare raba ning Pärnu jõega paiknevatele aladele, vähemalt 5 kilomeetri ulatuses tuuleparkide planeerimise vastu.	Seisukoht võetakse teadmiseks.	Võiera küla elanikud jäävad esialgse seisukoha juurde ning ei muuda ettepanekut.	Seisukoht võetakse teadmiseks.
	Vastavalt Vallavalitsuse otsusele hõlmab eriplaneeringu 2. piirkond täies mahus Võiera küla territooriumi. Võiera külaga piirneb Tellisaare raba, mis on Natura 2000 loodusala ning Pärnu jõe hoiuala. Vastavalt Põhja-Pärnumaa Vallavalitsuse tellitud Eriplaneeringu lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsuse dokumendile leiame, et peatükis 5.3 väljatoodud hinnang Tellisaare hoiualale vajab väga põhjalikku keskkonnamõju strateegilist ümberhindamist. Lisaks leiame, et Tabelis 3 väljatoodud Tellisaare hoiuala Ohutegurid, mis käsitlevad vaid kuivendamise kaugmõju alale tuleks põhjalikumalt hinnata. Samuti Tabelis 3 väljatoodud Kaitse-eesmärgid Tellisaare loodusala kohta tuleks uuesti hinnata. Ettepaneku aluseks on külaelanike viimaste aastate tähendused küla ja raba territooriumil silmatud kotkaste, kulliliste ja sookurgede arvukuse tõusu kohta. Ka Pärnu jõe hoiuala tuleks meie arvates suuremalt tähtsustada kui vaid ehituskeeluvöönd.	Selgitus. 1) Leiame, et peatükis 5.3 väljatoodud hinnang Tellisaare hoiualale vajab väga põhjalikku keskkonnamõju strateegilist ümberhindamist – palun täpsustage, mida tuleks põhjalikumalt hinnata. Pöörame tähelepanu sellele, et tegemist ei ole lõpliku hinnanguga vaid põhjalikum analüüs viiakse läbi KSH esimese etapi aruandes, mida alles hakatakse koostama. 2) Lisaks leiame, et Tabelis 3 väljatoodud Tellisaare hoiuala Ohutegurid, mis käsitlevad vaid kuivendamise kaugmõju alale tuleks põhjalikumalt hinnata – tegemist ei ole ohuteguritega mida ekspertrühm on ise välja mõelnud, vaid tuginetud on (nagu ka tabelis viidatud) Eesti Looduse Infosüsteemi (EELIS, keskkonnaregister) andmetele, kus on üldjuhul iga Natura ala puhul välja toodud ala ohutegurid. Eesti Looduse Infosüsteemi haldab Keskkonnaagentuur, Keskkonnaministeerium ja Keskkonnaamet. Vastavalt Keskkonnaregistri seadusele tuleb mõju hindamistes tugineda eelkõige EELIS-e (ehk keskkonnaregistri) andmetele. 3) Samuti Tabelis 3 väljatoodud Kaitse-eesmärgid Tellisaare loodusala kohta tuleks uuesti hinnata - Natura alade kaitse eesmärgid on määratud 05.08.2004 vastu võetud Vabariigi Valitsuse korraldusega nr 615 "Euroopa	Täiendavalt algsele seisukohale: kõik uuringud ning ohutegurite analüüs peab hõlmama ühtset laiemat ala alates Pärnu jõe hoi alast kuni Navesti jõeni (kaasa arvatud) ja Soomaa NATURA2000 alani (sealhulgas mõjud NATURA2000 alale). Kõik uuringud tuleb viia läbi koos kohapealsete uuendatud vaatlusandmete kogumisega. Mingil juhul ei ole lubatud kasutada üle 10.a. vanuseid vaatlusandmeid.	Uuringualade suuruse määramisel arvestatakse tuulepargi võimalikku mõjuala. Mõju hindamine Natura 2000 aladele viiakse läbi Natura hindamise juhendite järgi, mis on kättesaadaval Keskkonnameti kodulehel: 1) Juhised Natura hindamise läbiviimiseks loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 rakendamisel Eestis; 2) Euroopa Komisjoni juhis loodusdirektiivi artikli 6 rakendamise kohta 3) Euroopa Komisjoni meetodilised suunised loodusdirektiivi artikli 3 ja 4 sätete kohta 4) Juhised loodusdirektiivi artikli 6 lõike 4 rakendamiseks Eestis. Natura loodusaladel elupaigatüüpide andmete uuendamise vajadus selgub Natura asjakohase hindamise käigus. Inventuuri läbiviimise vajadus on põhjendatud kui ei suudeta välistada negatiivse mõju avaldumist Natura ala terviklikkusele ja kaitse-eesmärkidele. Juhul kui aga leevendavate meetmetega suudetakse tagada, et kavandatava tegevuse mõjud Natura alani ei ulatu ei ole inventuuri läbiviimine põhjendatud. Taimkatte inventuuri teostatakse aladel, kus kavandatakse ehitustegevust (nt tuulikute vundamendid, montaažiplatsid, juurdepääsuteed, tehnovõrgud jms). Juba EP asukohavaliku raames teostatakse linnustiku- ja nahkhiirte uuring. EP asukohavaliku KSH aruandes antakse sisend detailse lahenduse raames vajalike uuringute teostamiseks (nt täpsem linnustiku või nahkhiirte analüüs, taimkatte inventuur jne).

		Komisjonile esitatakse Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri" (tabelis on ka korraldusele viidatud) ning neid ei saa muuta/ümber hinnata. 4) Ettepaneku aluseks on külaelanike viimaste aastate tähendused küla ja raba territooriumil silmatud kotkaste, kulliliste ja sookurgede arvukuse tõusu kohta. Ka Pärnu jõe hoiuala tuleks meie arvates suuremalt tähtsustada kui vaid ehituskeeluvöönd – Natura hindamine toimub väga konkreetsete juhiste järgi. Natura hindamisel tuleb arvestada ainult vaadeldava Natura ala kaitse-eesmärke, mis on määratud ära Vabariigi Valitsuse korraldusega nr 615.		
Jaanus Kaik (Trebor Agro OÜ ja Muuland 2 OÜ juhatuse liige) 15.12.2021	<u>Kinnistute katastriüksuste nimekiri, mis puudutab käesolevat taotlust, on toodud käesoleva kirja lisa 1.</u> Kuigi eelnimetatud lisa näidatud katastriüksused asuvad elamutest üldiselt üle 500 meetri kaugusel, siis võib olla, et nad ei asu eriplaneeringu kaardil punase viirutatud ala sees seoses sellega, et nendega on seotud mingisugused võimalikud keskkonnavalasid piirangud. Kuna taotleja on huvitatud ka nimetatud kinnistutele võimalusel perspektiivsete elektriülekannete püstitamisest, siis vajaks taotleja arvates ka nimetatud katastriüksused täiendavat kontrolli keskkonnavalaste piirangute osas, kuna ajas ja ruumis võivad piiranguid põhjustavad asjad (ka loomad, linnud) oma elu- või asukohta muuta. Sellel seoses taotleme kirja lisa 1 nimetatud ja lisa 2 näidatud kinnistute lisamist täiendavaid keskkonnavalasid uuringuid vajavate ehk siis eriplaneeringu joonisel punasega viirutatud ala hulka ning viia ka nende osas läbi täiendavad uuringud selle osas, kas nimetatud kinnistutele ulatuvad üldse piirangud või kas need võimalikud piirangud on põhjendatud või mitte. Juhul, kui nendele katastriüksustele ei ulatu piirangud, siis palume neid katastriüksuseid arvestada edasises eelkohavalikutes kui alasid, kuhu oleks võimalik rajada võimalikke elektriülekannet. Käesolevaga kinnitame, et oleme vajaduse korral valmis vastavaid täiendavaid kulutusi katma.	Seisukohaga arvestatakse. Seisukoha esitajaga lepib eraldi kokku, kuidas toimub lisauuringu rahastamine ning milliseid uuringuid on võimalik alal teostada.		
Külli Eller (Piesta Kuusikaru talu (Kuusikaru OÜ), Soomaa Turism MTÜ) 15.12.2021	Arvestades Tootsi tuulepargi asukohta, oleks mul turismi silmas pidades ettepanek, et ka teised analoogsete tehniliste rajatiste asukohad võiks planeerida Pärnu-Paide maantee joonest põhja-läänepoolseks, et säilitada Soomaa piirkonna (mitte ainult kitsalt rahvusparki, vaid sellega piirneva ja vastavalt mõnevõrra suurema turismipiirkonna) külastajatele oluline	KSH esimese etapi aruandes hinnatakse tuulepargi rajamise võimalikkust Soomaa piirkonna väärtustele.		

	looduskeskkond. Praegu turismi mõistes alakasutatud Tori-Jõesuu-Kullimaa-Vihtra-Suurejõe-Kurgja suunal on minu hinnangul rohkesti potentsiaali nii loodus- kui kultuuripärandist huvituvate turistide tähelepanu köita (sh piirkonda sobivat ettevõtlust arendada ja vastavalt töökohti luua) ning oleks väga kahju, kui majandushuvid, mille realiseerimist saaks tõenäoliselt sama sujuvalt korraldada mõnes teises asukohas, sellele võimalusele kriipsu peale tõmbaksid.			
Rahnoja kogukond (Janne Sarap ja Jaak Soosalu) 15.12.2021	Seoses Rahnoja tuulepargi detailplaneeringuga ja algatatud keskkonnamõju hinnanguga, edastan kohaliku kogukonna tagasiside. Lisaks veel küsimused, millele ootan vastust. Alljärgnevalt kajastan sisendit (koos põhjendusega) maaüksuste kaupa, kui kaugel oleks aktsepteeritav kaugus tuulikust. Palun neid aspekte arvesse võtta keskkonnamõju hinnangut läbi viies. 1. Lutsu (93005:002:0148), tuulepargi kaugus vähemalt 5 km raadiuses, nahkhiirte elupaik 2. Kustase (93005:002:0024), tuulepargi kaugus vähemalt 5 km raadiuses, nahkhiirte elupaik 3. Linaaugu (93005:002:0254), tuulepargi kaugus vähemalt 5 km raadiuses, nahkhiirte elupaik 4. Sarapuu (93005:002:0118), tuulepargi kaugus vähemalt 5 km raadiuses, nahkhiirte elupaik 5. Matsi (93005:002:0119), tuulepargi kaugus vähemalt 5 km raadiuses, nahkhiirte elupaik 6. Kaasi (93005:002:0050), tuulepargi kaugus vähemalt 5 km raadiuses, nahkhiirte elupaik. Rändlindude rändekoridor Rahnoja külas on nähtud püsivalt vähemalt 2 isendit väike- konnakotkast lendamas. 1 pesa asukoht on teada, teine (teised) mitte.	Seisukohaga ei arvestata. Eriplaneeringu raames viiakse läbi ekspertide poolt nahkhiirte ja linnustiku uuring, mille tulemusi võetakse tuuleenergia arendamiseks sobivate alade asukohtade valikul aluseks. 5 km suuruse puhvri määramine elamutest ei ole põhjendatud. Kuna tegemist on arendustegevusega, mis on olulise avaliku huviga (vastavalt 2021. aasta Riigikohtu lahendile nr 3-17-2013) on vajalik, et igasugune piirang, mida planeeringu lahenduses määratakse oleks proportsionaalne ning põhjendatud.		
	Vastamist vajavad veel küsimused: 1. Milline on arendaja panus kohaliku infrastruktuuri? Suurejõe- Vihtra-Jõesuu maantee on musta kattega, 8t piiranguga enamuse aja aastast. 2. Milline on panus kohaliku tööhõivesse? 3. Kui palju mõjutab tuulepark hinnanguline elukondliku kinnisvara väärtust? Kas on kohtulahendeid Euroopast, kus arendaja või kov kohustub kompenseerima kinnisvara väärtusest tuleneva kahju? 4. Milline on madalsageduse mõju inimesele?	1. Täiendavate teede rajamise vajadus selgub edasises etapis, kui on selgunud võimalikud tuulepargi alad. Siis saab koostöös valla ning kohalikega selgitada välja muu hulgas, milliste teede rekonstrueerimine on vajalik valla/kohalike elanike seisukohast ning mis teed oleksid olulised ka juurdepääsu rajamiseks tuuleparkidele. 2. Tuuleparkide mõju kohalikele tööhõivele hinnatakse KSH esimese etapi aruandes. 3. Tuuleparkide rajamisega kaasnevat võimalikku mõju kinnisvarale hinnatakse KSH esimese etapi aruandes, lähtudes Eesti ja välisriikide praktikast ning andmetest. 4. Tuulikutest põhjustatud madalsageduslikul helil puudub mõju	Madalsageduslik müra mõju uuring inimeste tervisele (Kobras on viidanud ainult 1 allikale- Soome, kuid suured tuulepargid on Taanis, Saksamaal, Hollandis.) Madalsageduslik müra mõju uuring inimeste tervisele. Ainult 1 allikale	Vastuses on viidatud ühele kõige uuemale ja kõige üksikasjalikumalt läbi viidud teadusuuringule. Kui peaks leiduma veel mõni kaasaegne analoogne madalsagedusliku müra mõju uuring, siis seda kindlasti KSH aruandes kajastatakse. Tuulepargi olemasolu Taani, Saksamaal, Hollandis ei ole seotud sellega, et analoogseid uuringuid peaks seal olema ilmtingimata viimasel ajal läbi viidud. Arvestades tuulikute arengut viimase 10 aasta jooksul ei saa väga vanadele teadusuuringutele tugineda. EP LS ja KSH VTK on toodud, et KSH I etapi aruandes käsitletakse madalsageduslikku müra mürauringu käigus, sh mõju inimese tervisele. Täpsustame, et tuuliku eeldatav eluiga on 20 kuni 30 aastat.

		inimese tervisele. 2020. aastal avaldati Soomes läbiviidud teadusuuring, mille eesmärgiks oli uurida, kas tuuleturbiini infrahelil on inimesele kahjulik mõju. Uuringu käigus viidi läbi pikaajalisi (308 päeva) müra mõõtmisi erinevate tuuleparkide juures (nii siseruumides kui ka ruumidest väljas) ning kuulmisteste ja küsimustikke tuuleparkide lähialadel elanike hulgas. Uuringu tulemustest järeldati, et tuulikute madalsageduslikku müra ei saa seostada inimeste poolt kurdetavate tervisemõjudega.	viitamine ei tohiks olla piisav. Teatavasti on väga pika ajalooga tuuleenergia riigid Holland, Taani, Saksamaa ka USA. Tuulikud rajatakse 100 aastaks (see on mitu-mitu inimpõlve), mistõttu on õigustatud ootus, et eeltöö on väga korralikult tehtud.	
Sotsiaalministeerium (Ramon Nahkur, rahvatervise osakonna nõunik) 15.12.2021	Toetame Terviseameti 25.10.2021. a kirjaga nr 9.3-4/21/13040-2 tehtud ettepanekut võimalusel planeerida tuulikute vähimaks kauguseks lähimast elamust vähemalt 1 km, kuna väiksema vahemaa puhul võib tulevikus planeeringuga kavandatu realiseerimisel tekkida mürähäiringud.	Seisukohaga arvestamist kaalutakse eriplaneeringu ja KSH koostamise käigus	Kehtestada Põhja-Pärnumaa valla territooriumil tuulegeneraatori minimaalseks vahekauguseks elu- ja ühiskondlikest hoonetest ning loomapidamishoonetest minimaalselt tuulegeneraatori kümnekordne kõrgus maapinnast kuni selle rajatise kõrgeima punktini, kaasa arvatud tehnilised ehitusdetailid, eelkõige rootor koos rootorilabadega (tuulegeneraatori kogukõrgus);	Seisukohale on vastatud eelnevalt.
Tori Vallavalitsus (Lauri Luur, vallavanem) 16.12.2021 kiri nr 940	Lähtudes eeltoodust ning võttes aluseks planeerimisseaduse § 100 lõike 2, Tori Vallavolikogu 20.02.2020 määruse nr 106 „Maakorraldusliku, planeerimis- ja ehitusalase tegevuse ning ehitusseadustikust tuleneva riikliku järelevalve korraldamine Tori vallas“ § 3 punkti 5 annab Tori Vallavalitsus k o r r a l d u s e:	Seisukohaga arvestatakse		
	1. Teha ettepanek arvestada Põhja-Pärnumaa valla eriplaneeringu koostamisel ja selle keskkonnamõju strateegilisel hindamisel Tori valla põhjaosa eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise tulemustega ning teha koostööd Tori valla eriplaneeringu koostajaga ja keskkonnamõju strateegilise hindamise läbiviijaga. 2. Teha ettepanek arvestada Põhja-Pärnumaa valla eriplaneeringu koostamisel ja selle keskkonnamõju strateegilisel hindamisel Pärnu maakonnaplaneeringu tuuleenergeetika arendusaladel P9 ja P10 detailplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise tulemustega ning teha koostööd nimetatud planeeringu koostaja ja keskkonnamõju strateegilise hindamise läbiviijaga.	Seisukohaga arvestatakse		
Raiko Gustavson 24.01.2022	Planeeringu oluline puudujääk: tuulikuparkide eriplaneering ei arvesta sookurgede rändeparvede kogunemisega planeeringualal. Sookurgede kogunemist ja rännet arvestades ei tohiks eriplaneeringu alale nr 2 tuulikuid lubada. Sookured kogunevad planeeringualal ja lendavad seal väga madalal - otse puude latvade kohal. Planeeringuala nr 2 jääb ka põhja-lõuna suunaliste suurte rändlindude parvede teekonnale.	Kirjas kajastatud informatsioon on edastatud linnueksperdile. Juhul kui linnustiku uuringu käigus kinnitatakse sookurgede rändekoridor üle planeeringu ala nr 2, siis seda võetakse tuuleparkide asukohtade valikul arvesse.		

	Meie sookurgede ränne on üks väheseid ürgsetest loodusimedest, mis on veel alles. Palun tehke enda poolt kõik, et see säiliks ka järeltulevatele põlvedele.			
TÄIENDAVAD KOGUKONNA ETTEPANEKUD (laekunud avaliku ettepanekute küsimise (28.03.2022-02.05.2022) käigus)				KOV seisukohad KOGUKONNALE
Kogukonna ettepanek 1	Tuleb viia läbi põhjalik tuuleparkide kliimauuring. Hiljutised rahvusvahelised tuuleparkide kliimauuringud näitavad, et tuulikud võivad mõjutada kliimat kahjulikult, suured tuulikud segavad õhku ja võivad põhjustada kliimasoojenemist. Kliimasoojenemine on vastuolus riiklike kliimaeesmärkidega ning negatiivsed mõjud võivad avalduda nii kohalikule keskkonnale, kogukonnale kui ka põllumajandusega ja metsandusega tegelevatele ettevõtjatele. Kliimauuringu läbiviimisel tuleb lisaks kohaliku kliima mõjudele arvestada erinevate Pärnumaa tuuleparkide võimaliku ühismõjuga meie kliimale (kohalikule kliimasüsteemile) Näited uuringutest: https://dash.harvard.edu/handle/1/42662010 https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1674927819300942?utm_source=TrendMD&utm_medium=cpc&utm_campaign=Advances_in%E2%80%A6			Tuuleparkide võimalikku mõju kliimale hinnatakse KSH aruande käigus.
Kogukonna ettepanek 2	tuulikute tööga tekkiv maapinna vibratsiooni uuring, selle ulatus ja mõju uuring (Näiteks maalihke ohu võimaluse vältimiseks.)Nimelt tekitavad tuulikute aluste rajamine ja hiljem tuulikud ise vibratsiooni. Pärnu jõe (Suurejõe, Võiera, Rahnoja piirkonnas) on saviliivane pinnas. Uuringu eesmärk on vältida maalihete ohtude võimalusi. Näiteks Audrus oli hiljutine suur maalihe.			Enne tuuliku rajamist konkreetsesse asukohta viiakse alati läbi ehitusgeoloogilised uuringud. Ehitusgeoloogilise uuringu tulemusel välistatakse oht maalihetele ja põhjaveele (tulemuse põhjal tehakse konstruktsiooni valik). Antud teemat kajastatakse EP KSH aruandes
Kogukonna ettepanek 3	Hinnata tuuleparkide mõju telekommunikatsiooniseadmetele, Vajalik on viia läbi uuring võimalike mõjude kohta TV,raadio, mobiilseadmetete jms,			Antud teemat käsitletakse KSH aruandes.
Kogukonna ettepanek 4	Eriplaneeringu alal tuleks viia läbi tuulikute võimalike mõjude (müra, vibratsioon jms) uuring suurulukitele. Uuringud tuleb eelnevalt kooskõlastada kohalike jahiseltsidega.			Tuulikute võimalikku mõju (müra, vibratsioon) suurulukitele kajastatakse KSH aruande käigus, tuginedes olemasolevale teadaolevale teaduskirjandusele
Kogukonna ettepanek 5	Eriplaneeringu alal tuleb uurida tuulikute hooldamiseks kasutatavate kemikaalide mõjusid pinnasele ja põhjaveele (sh pesemisained, määrded, õlid, värvid jms). Sealhulgas tuleks arvestada võimalusega, et vibratsiooni tingimustes võivad kemikaalid pääseda sügavvundamentide kaudu pinnasesse ja põhjavette.			Võimalikku mõju hinnatakse EP KSH raames.
Kogukonna ettepanek 6	Eriplaneeringu alal tuleb uurida amortiseerunud tuulikute (sealhulgas rikkis tuulikud) tingitud võimalikke keskkonnamõjusid ning tuulikute lammutamisega seotud võimalikke keskkonnamõjusid. Eriplaneering peab nägema ette meetmed kuidas amortiseerunud tuulikud keskkonnast ohutult kõrvaldatakse ning kuidas nendest tingitud keskkonnamõjusid välditakse. Amortiseerunud ning keskkonnoohtlike tuulikute keskkonnast kõrvaldamise kohustus peab olema sätestatud tuuleparkide rajamiseks kasutatavatele kinnistutele koormatistena (Vallavalitsuse kasuks seatud koormatistid), mis tagavad selliste tuulikute keskkonnast kõrvaldamise sõltumata tuuleparkide või üksikutuuliku omanikest.			Eriplaneeringuga nähakse ette, et püstitada võib ainult hetkel tootmises olevaid tuulikuid (see mõiste defineeritakse planeeringu koostamisel). Tuulikute hooldust teostatakse tootjapoolsete juhendite alusel ning tuulikute hooldust teostab tuuliku tootja. Eriplaneeringu rakendamise põhimõtetes seatakse tingimused tagamaks tuuliku igakordse omaniku ja/või tuuliku kinnistu omaniku kohustuse kasutusega tuuliku demonteerimiseks ja utiliseerimiseks. Tuulikute hooldust teostatakse kogu tuuliku eluea jooksul. Tuulikute hooldus on tagatud hoolduslepingutega, lisaks on tuulikud ka kindlustatud.
Kogukonna ettepanek 7	Eriplaneeringu lähteülesanne peab sätestama edasised seiremeetmete põhimõtted ja seiremeetmete rakendamise kohustuse tuuleparkide arendajatele ja omanikele. Seiremeetmete ülesanne on jälgida häiringte (müra, vibratsioon, valgushäiringud ja muud eriplaneeringus käsitlevad mõjud) mõjusid pikema aja jooksul (vähemalt 10 aastat) nii eriplaneeringu territooriumil paiknevale looduskeskonnale ja inimestele kui ka mõjusid eriplaneeringuga piirnevatele NATURA2000 aladele (eelkõige Soomaa Rahvuspark). Eriplaneering peab sisaldama meetmeid võimalike ülemääraste häiringute kõrvaldamiseks kui need häiringute mõjud on algsest planeeritavatest tasemetest tegelikkuses suuremad. Ülemääraste häiringute meetmete kõrvaldamise kohustus peab olema sätestatud tuuleparkide rajamiseks kasutatavatele kinnistutele koormatistena (Vallavalitsuse kasuks seatud koormatistid), mis tagavad ülemääraste häiringute kõrvaldamise, sõltumata tuuleparkide või üksikutuuliku omanikest.			Eriplaneeringu KSH aruandes esitatakse seiremeetmed koostöös pädevate ametiasutute ning valdkonna ekspertidega. EP lähteülesanne ei saa sätestada seiremeetmeid, kuivõrd ei ole selge võimaliku tuuleala asukoht ning võimalik mõju. Võimalik mõju inimestele/loodusele sõltub konkreetselt asukohast. Kui mõnes tuulepargi asukohas ei ole lähedal kaitstavaid loodusobjekte, siis ei ole vastava seire läbiviimise nõudmine põhjendatud.

*Koit Raud seisukohad, ettepanekud ning hinnangu	Ma jään oma ettepanekute juurde ja lisaksin sinna nende toetuseks: 10x kõrgus Arendaja viidatud Riigikohtu lahend avaliku huvi osas on ebakohane ja demagoogiline ning käsitleb hoopis teistsuguseid asjaolusid. Euroopa Kohtu otsuse kohaselt, mis on just meie juhtumiga analoogse situatsiooni kohta, leidis Euroopa Kohus oma otsuses Kohtuasjas C-727/17 (Syndyk Masy Upadłości ECO-WIND Construction S.A. w upadłości, varem ECO-WIND Construction S.A., versus Samorządowe Kolegium Odwoławcze w Kielcach), et KOV on pädev niisuguid piiranguid kehtestama ning et niisuguse vahemaa kehtestamine kohaliku omavalitsuse poolt ei välista tuuleenergia arendamist erinevate parameetritega tuulikutega ning et taolised piirangud piirduvad üksnes tuulegeneraatoritega ega käsitle muid taastuvenergia tootmise viise nagu fotogalvaaniline või biomassist toodetud energia; Sotsiaalmajanduslike mõjude hindamine Planeerimisseadus: § 4 lõike 2 punkti 5 kohaselt on planeerimisalase tegevuse korraldaja ülesandeks planeeringu elluviimisega kaasnevate asjakohaste majanduslike, kultuuriliste, sotsiaalsete ja looduskeskkonnale avalduvate mõjude hindamine, sealhulgas keskkonnamõju strateegilise hindamise korraldamine. § 8. Elukeskkonna parendamise põhimõte: Planeeringuga tuleb luua eeldused kasutajasõbraliku ning turvalise elukeskkonna ja kogukondlikke väärtusi kandva ruumilise struktuuri olemasoluks ja säilitamiseks ning esteetilise miljöö arenguks, säilitades olemasolevaid väärtusi. § 10 (1) Planeerimisalase tegevuse korraldaja peab tasakaalustama erinevaid huve, sealhulgas avalikke huve ja väärtusi, kaaluma neid vastavalt planeerimise põhimõtetele ja planeeringu eesmärkidele ning lõimima need planeeringulahendusse. 10x ja sotsiaalmajanduslike mõjude punktide täienduseks ja vastuseks arendajapoolsele "avaliku huviga" vehkimisele lisaksin, et avalikuks huviks ei ole ainult tuulepargi arendajate äriliste huvide eest seismine vaid avalik huvi on ka KOV kogukonna huvi ja selgelt väljendatud tahe oma elukeskkonna eest seista. Uued tuulegeneraatorid Siin ei ole asi ainult müra ja vibratsiooni suuruses. Euroopas on lõppemas tuhandete tuulikute ekspluatatsiooniaeg ja nad kuuluvad utiliseerimisele, mis on tohutult kallid. Omanik müüks rõõmuga oma vanad tuulikud ilma hinnata kellelgi maha. Vältida tuleb oma aja äraelanud ja või sellele tähtsusele lähenevate kasutatud tuulikute toomist Eestisse. Uute tuulikute puhul on ka alati tagatud tehnoloogia viimase sõna rakendamine.	Seisukoht võetakse teadmiseks. PlanS § 12 p 3 sätestab, et planeerimisel tuleb võimaluse korral eelistada keskkonnasäästlikke ja energiatõhusaid lahendusi ning soodustada taastuvenergia kasutamist. Taastuvenergia kasutamist ei saa vastavalt PlanS-le soodustada, kui arvestada 10x kaugust eluhoonetest, sest siis ei ole ühtegi võimalikku tuuleala. Eeldatavalt on detailse lahenduse koostamise etapi läbi viimise ajal Eestis püstitatud juba enam kui ca 200 m kõrgune tuulik ning eeldatavalt saab arvesse võtta andmeid, mis on paigaldamise järgselt kogutud. Avalik huvi ei ole ainult arendajate poolne ärihuvi. Avalik huvi on ka Eesti riigi energiajulgeolek ning varustuskindluse tagamine.
AVALIKUL ARUTELUL ESITATUD ETTEPANEKUD		
Rahvaalgatuse töörühm	1. <u>jääme kogukonna ettepanekute tabelis esitatud kogukonna ettepanekute juurde</u> - me ei nõustu eriplaneerija väidetega et mõnda kogukonna poolt soovitud uuringut või inventuuri ei saa teha või seda plaanitakse teha vaid kaudselt või lihtsustatult, sealhulgas on oht, et kasutakse vaid neid kirjanduslikke üksiknäiteid, mis soosivad tuulikute arendustegevust ning järeldusi teeb vaid piiratud hulk eriplaneerija spetsialiste, kellel ei pruugi olla vastava eriala väljaõpet. Eeldame, et uuringud peavad olema tehtud maksimaalse põhjalikkusega, erialaspetsialistide poolt ning asukohapõhiste värske andmetega. Ainult siis kui asukohapõhised andmed on põhimõtteliselt välistatud, <u>ainult siis</u>, siis ükski järeldus ei tohi baseeruda 1-2 kirjanduslikul üksiknäitel vaid peab olema tehtud põhjalik võrdlev analüüs mitmetest, varem teaduslikul tasemel tehtud uuringutest, mis meie konteksti sobivad ning <u>analüüsis kasutatud uuringud tuleb esitada eriplaneeringu dokumenatsioonis koos viidetega alginfole.</u>	Selgitus. Uuringuid ei viida läbi kaudselt ega ka lihtsustatult. Kõik viited erinevatele uuringutele esitatakse eriplaneeringu dokumentides. Vastavalt koosolekul tehtud ettepanekule palume töörühmal avalikustada omavalitsusele ja eriplaneeringu koostamise konsultandile näited mida peate vajalikuks kajastada. Eriplaneeringu koostamise käigus kontrollitakse kuivõrd antud näited on teaduspõhised ja kontrollitavad.

	ETTEPANEK/SEISUKOHT: Iga eriplaneeringus esitatud eriplaneerija ja/või KOV seisukoha kohta, mille aluseks on mingi viide teaduslikule dokumendile, uuringule või mõnele muule dokumendile, tuleb eriplaneeringu dokumentatsioonis esitada kirjalik viide selle kasutatud algallika kohta (näidates ära algallika pealkirja ja viite (link) algallikale). (Kaudsed viited, näiteks Soomes on tehtud mingi uuring, ei ole viideteta aktsepteeritavad) 2. sh vt lk 19 tabelis: meie jääme oma seisukoha juurde, et tuulikukaugus 10x tuulikukõrgus on vastavuses rahva ootusele, vähendades terviseriske (tuulikud hoonetest kaugemale) ning see aitab säilitada meie loodust (tuulikuid tuleb vähem). Oleme kindlalt selle vastu, et tuulikute kaugust hoonetest määratakse ainult müranormiga. Müranormist tulenev vahekaugus on ainult üks kaudne tegur ning KOV peab ise määrama kohaliku olukorra jaoks sobiliku lahenduse. (Sellele viitab ka Majandus-ja Kommunikatsiooniministeerium oma kirjas 24-11-2021 kirjas nr 1.15-5/2021/6589-2). Me põhimõtteliselt ei nõustu sellega, et kogukond ja KOV peaksid muretsema kas tuulikuid saab ehitada või mitte, kogukonna ja KOV peamine eelistus peab olema rahva tervis ja looduskeskkonna säilimine. Kogukonna soovid on otseses vastavuses ka Riigi rohepöörde juhistega kus esikohal on looduse säilimine ja inimeste tervis (https://valitsus.ee/valitsuse-eesmargid-ja-tegevused/rohepoliitika) Eesti taastuvenergia eesmärgid saavad mitmekordselt täidetud ainult Pärnumaale plaanitud meretuuleparkide koguvõimsusega (https://et.wikipedia.org/wiki/Tuulepark) ja Soomaa NATURA alade vahetuslähedusse ei ole seetõttu vaja <u>Eesti enda energiavajaduse</u> tarbeks tuulikuid ehitada, seades ohtu inimeste tervise ja looduskeskkonna. Sellise suunise annab otseselt ka Riik, et rohepöörde eesmärkide täitmisel ei tohi ohtu seada loodust ja inimeste tervist. Eesti varustuskindlust juhitamatu tuuleenergia ei paranda. 3. sh vt lk 22 tabelis: Üle-eestiline maismaalinnustiku uuringu tulemuses tuleb ära oodata enne eriplaneeringu lähteülesande valmimist, sest see võib oluliselt mõjutada tuulikute rajamiseks sobilikke planeeringualasid (sh arvestaks rändlindude kogunemisalasid ja rändekoridore). See säästaks hilisemat topelttööd ning hoiaks kokku aega ja vähendaks looduse kahjustamise riske ning vähendaks pingeid kogukonnaga. 4. Pärnu jõe ja Navesti jõe vaheline alal võiks olla kaitsealune roheala, mis välistaks tuulikud ning aitaks sellega säilitada mitmekesise looduskeskkonna, sealhulgas rändlindude kogunemisalad. See on otseses vastavuses Riigi rohepöörde juhistega: esikohal on looduse säilimine sh liikide mitmekesisuse säilimine. Põhja-Pärnumaa omavalitsus saaks sellise roheala loomise initsiaatorina võita kogukonna, kohalike loodusturismiettevõtjate ning loodusõprade ja keskkonnakaitsjate toetuse ning kokkuvõttes võiks selline loodusturismi ja piirkondliku ettevõtluse soosimine pakkuda kohalikele inimestele tööd ja teenimisvõimalust ning tooks vallale maksutulu, sealhulgas loodus ise jääks kahjustamata. ETTEPANEK/SEISUKOHT: Eriplaneeringus tuleb uurida selle Pärnu ja Navesti jõe vahelise roheala majanduslikku mõju keskkonnale, kogukonnale, KOV-le ja sealhulgas tuleb teha võrdlev mõjude analüüs: tuulikud või roheala. ETTEPANEK/SEISUKOHT: Eriplaneeringus tuleb viia läbi alternatiivsete energialahenduste võrdlev uuring, millised energiaallikate kasutamine annaks kogukonnale ja Põhja-Pärnumaale kohest kasu alternatiivina kavandatud hiidtuulikutele. Sealhulgas kasutada uuringus alternatiividena näiteks väiketuumikuid, väikeseid päikesejaamu hoonetel, kohalikku biokütusel kombijaama, kohalikku biogaasijaama. See on vastavuses Planeerimisseaduses § 12 p 3 sätestatud eesmärkide täitmisel, kus planeerimisel tuleb võimaluse korral eelistada keskkonnasäästlikke ja energiatõhusaid lahendusi ning soodustada taastuvenergia kasutamist.	Selgitus. Kõigi kasutatud dokumentide ja uuringute kohta esitatakse viited. Selgitus. Antud teemat on eelnevalt tabelis kajastatud. Tuulikute ja eluhoonete vahelise kauguse määramisega tegeletakse eriplaneeringu järgmises etapis. Eriplaneeringu koostamisel arvestatakse Eesti riigis kehtivate arengudokumentidega. Seisukohaga ei arvestata. Antud uuring ei mõjuta kindlasti <u>oluliselt</u> tuulikute rajamiseks sobilikke planeeringualasid, kuna statistikal põhineva uuringu algandmed on meie poolt koostatava detailsema linnustiku uuringu algandmeteks ka praegu. Eriplaneeringu raames viiakse läbi kohapõhised detailsed linnustiku uuringud, mille sisu ja metoodika osas tehakse koostööd ornitoloogidega. Antud uuring hakkab oluliselt mõjutama tuulealade paiknemist. Selgitus. Kui Pärnu ja Navesti jõe vaheline ala määratakse kaitsealuseks alaks siis käsitletakse antud ala sarnaselt kõigile teistele kaitsealustele aladele. Eriplaneeringu raames ei määrata kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstavaid loodusobjekte. Alade kaitse alla võtmiseks saab teha ettepaneku üldplaneering. Seisukohaga ei arvestata. Antud eriplaneering on algatatud tuulepargi asukoha eelvaliku teostamiseks mitte Eesti taastuvenergia võimaluste analüüsiks. Tehnoloogiate võrdluse läbi viimine antud töö raames ei ole asjakohane.
--	---	--